

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

Факультет економіки та управління
Кафедра бізнес-економіки та підприємництва

Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність 051 «Економіка»
Освітньо-професійна програма «Економіка агробізнесу та агротрейдинг»
Денна форма навчання

**КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
КИСІЛЬ ЯРОСЛАВИ ВІТАЛІЇВНИ**

на тему: «УПРАВЛІННЯ ГАЛУЗЕВОЮ СТРУКТУРОЮ АПФ В УМОВАХ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ»

*Робота виконана з дотриманням основних принципів та фундаментальних
цінностей академічної доброчесності _____ Кисіль Я.В.*

Науковий керівник:
канд. екон. наук, доц.
_____ Коваль П.В.

Робота допущена до захисту в ЕК «__» _____ 20__ р. протокол № __

Зав. кафедри бізнес-економіки
та підприємництва,
докт. екон. наук, проф.

І.М. Рєпіна

Київ 2021

(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	5
МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ГАЛУЗЕВОЮ СТРУКТУРОЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	5
1.1 Поняття галузі й галузева структура аграрних підприємств.....	5
1.2. Методи управління галузевою структурою в сільському господарстві	9
1.3 Сутність, принципи та механізм обґрунтування й організації галузевої структури сільськогосподарських підприємств в умовах євроінтеграційних процесів.....	23
РОЗДІЛ 2	35
АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ГАЛУЗЕВОЇ СТРУКТУРИ	35
2.1. Організаційно-економічна характеристика ДП «Чайка».....	35
2.2. Аналіз, оцінка та перспективи розвитку тваринництва на ДП «Чайка»	57
2.3. Аналіз, оцінка та перспективи розвитку галузі рослинництва на ДП «Чайка» та перспективи розвитку.....	78
2.4. Аналіз та оцінка галузевої структури на ДП «Чайка».....	87
РОЗДІЛ 3	99
ОСНОВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГАЛУЗЕВОЇ СТРУКТУРИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	99
3.1.Удосконалення управління галузевою структурою в умовах євроінтеграції.....	99
3.2.Підвищення економічної ефективності галузі тваринництва, шляхом удосконалення якості продукції.....	117
3.3. Удосконалення управління економічною ефективністю галузі рослинництва.....	147
3.4. Оцінка ефективності запропонованих змін на ДП «Чайка».....	153
ВИСНОВКИ	162
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	169
ДОДАТКИ	177

ВСТУП

В умовах євроінтеграційних процесів України, механізм управління галузевою структурою АПФ знаходиться на етапі становлення. Вплив глобальної трансформації на підприємства призводить до появи нових методів, систем і підходів управління. Сьогодні більшість вітчизняних аграрних підприємств функціонують в умовах швидкого розвитку.

Мінливі і непередбачувані процеси формують нагальну потребу у використанні нових і вдосконалених методів управління основними та допоміжними галузями сільського господарства, а також пошуку шляхів удосконалення галузевої структури підприємства.

Актуальність теми. Актуальним є дослідження шляхів удосконалення управління галузевою структурою в умовах трансформаційних процесів для забезпечення досягнення максимального ефекту від кожної галузі окремо, та як цілісної системи загалом, за умови раціонального використання наявних ресурсів та їх оптимізації, що в свою чергу забезпечить потреби ринку. Враховуючи вищезазначене, виникає необхідність в дослідженні актуальних методів та систем управління аграрним підприємством за сучасних умов. На основі визначення спеціалізації, розташування та ресурсного потенціалу підприємства, здійснюється пошук оптимальних шляхів удосконалення управління галузевою структурою в умовах євроінтеграційних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти, у яких започатковано пошук шляхів удосконалення управління АПФ в умовах глобальних трансформацій досліджували такі науковці, як Андрійчук В.Г., Коваль П.В., Коновал В.В., Лутковська С.М., Матросова Л.М. та інші.

Мета і завдання дослідження. Пошук шляхів удосконалення управління галузевою структурою аграрного підприємства в сучасних умовах, на основі проведеного дослідження галузевої структури, спеціалізації, методів управління та обраного курсу євроінтеграції та здійснити необхідний аналіз на прикладі державного підприємства «Чайка».

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження галузевої структури є рівень спеціалізації підприємства та її ефективність. Предметом виступають методичні підходи до аналізу виробництва та рівня ефективності аграрних підприємств, а також пошук ефективних шляхів управління галузями в умовах підписання Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом.

Методи дослідження. Під час написання роботи були використані такі методи дослідження, як розрахунковий, економіко-статистичний, монографічний (теоретична база дослідження), кошторисний, індексний, графічний (ілюстративна інтерпретація результатів дослідження), нормативний, розрахунково-аналітичний.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. В ході написання кваліфікаційної магістерської роботи було проаналізовано діяльність досліджуваного підприємства. На основі підписання Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом також аналітичних і розрахункових процедур, були запропоновані шляхи поліпшення управління галузевої структури та розраховано результат, що може мати прикладне значення для ДП «Чайка».

Джерела інформації. До джерел інформації належать: річні звіти за останні роки (2018-2020 роки), поточна статистична звітність ДП «Чайка», методична література та довідники.

РОЗДІЛ 1

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ГАЛУЗЕВОЮ СТРУКТУРОЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1 Поняття галузі й галузева структура аграрних підприємств

Аграрна галузь – це виробництво сільськогосподарської продукції та сільськогосподарської сировини для промисловості, детальніше галузь можна трактувати як частину сільськогосподарського виробництва, вона відрізняється кінцевою продукцією від його інших частин, а саме: набором засобів виробництва (предметів і знарядь праці), технологією і організацією виробництва, а також професійним складом працівників[2, с.245].

Поняття галузі є складним, особливо саме тоді, коли йдеться про сільське господарство. На рівні держави поняття розглядається як галузь народного господарства. Разом з тим сільське господарство являє собою ту сферу матеріального виробництва, яка сама складається з комплексу певних галузей, причому відповідний комплекс варто розглядати на різних рівнях, виділяючи на кожному з них групу галузей, що мають між собою спільні істотні ознаки.

На рис.1.1.1 зображено галузеву градацію сільського господарства. На кожному з виділених рівнів, галузь розглядається як збірне поняття, тобто таке, що поєднує в собі певну групу галузей нижчого порядку з притаманними їм спільними рисами.

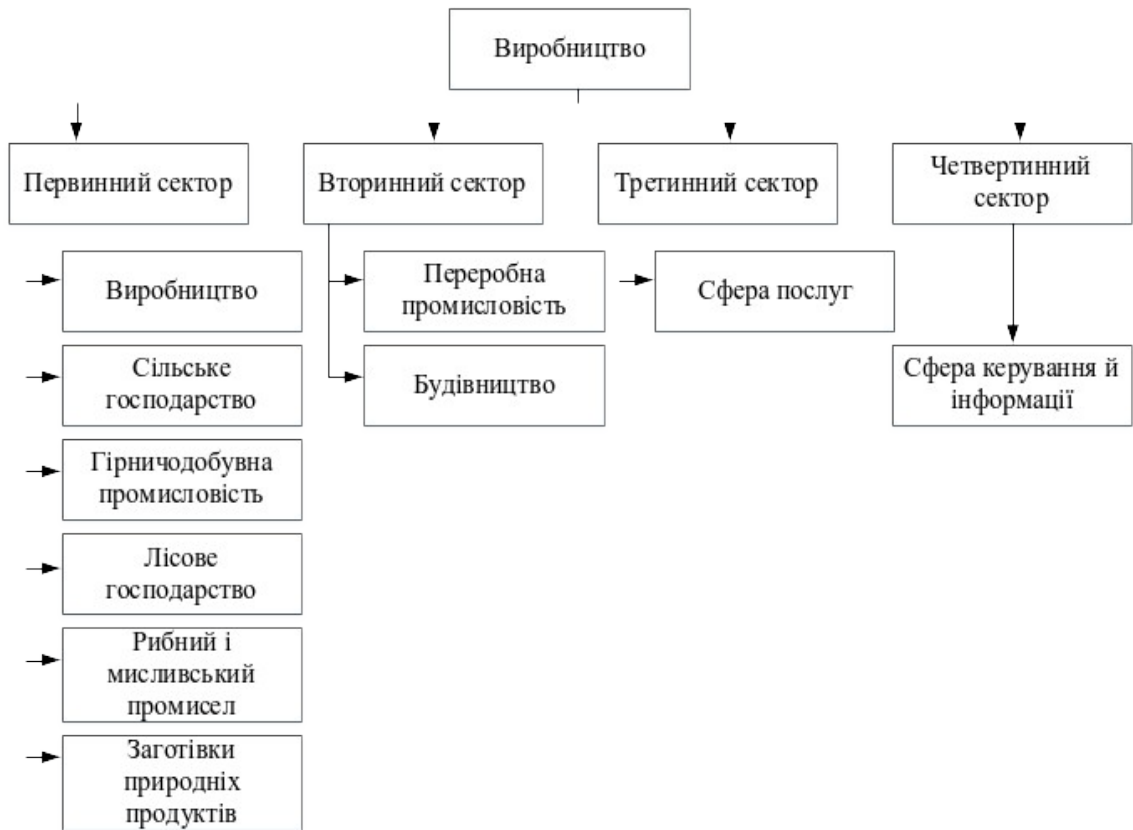

Рисунок 1.1.1 – Градація галузей сільського господарства[4]

Також, за певними галузями III рівня можна виділити галузі IV рівня, а саме, у зерновиробництві такими галузями є виробництво озимого жита, озимої пшениці, вівса, ячменю, зернобобових і т. д.

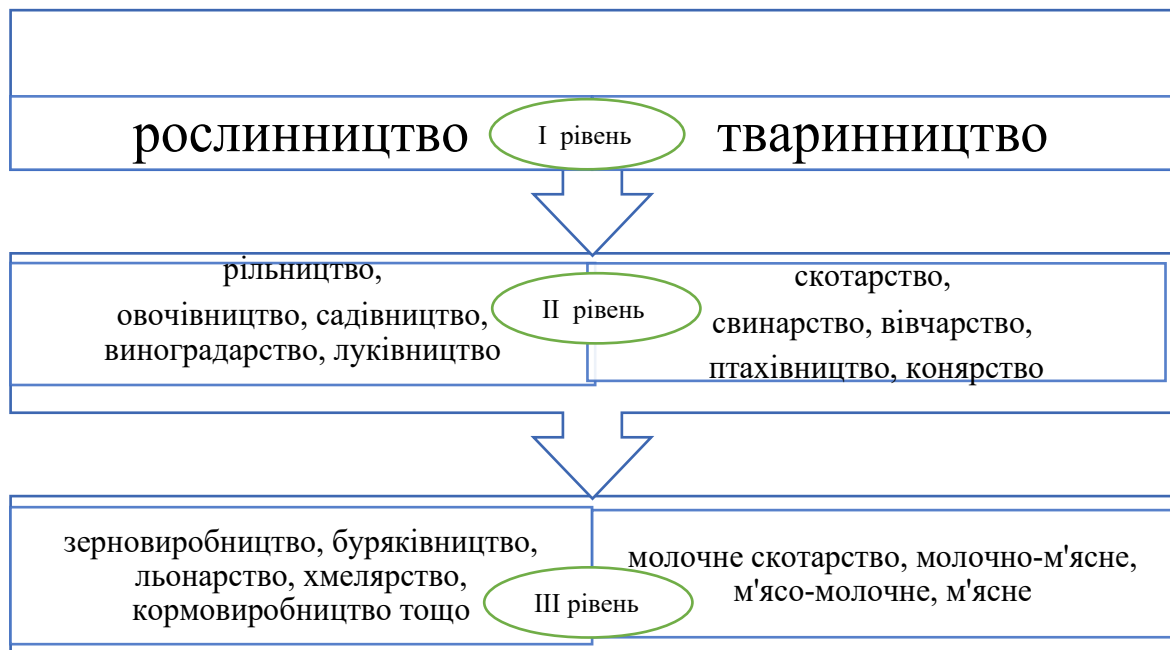

Рисунок 1.1.2 – Рівні галузевої структури[4]

Аграрні підприємства різної форми власності та спеціалізації, за виключенням вузькоспеціалізованих, зазвичай розвивають кілька галузей, що знаходяться у певному поєднанні чи співвідношенні. Залежно від економічної ролі, яку відіграють галузі в економіці підприємства, їх поділяють на головні, додаткові й допоміжні. До головних відносять галузі, що формують спеціалізацію підприємства, його виробничий напрям[1].

Галузева структура сільськогосподарських підприємств є складним і багатоплановим явищем. Формування і зміна галузевої структури як закономірний процес розвитку суспільного поділу праці визначаються сукупністю дії найрізноманітніших факторів, а також особливостями економічної системи виробництва[14, с.149].

Галузева структура відіграє визначальну роль у структурній характеристиці економіки. Характер галузевої структури економіки пов'язаний із теперішнім станом суспільного поділу праці, саме з процесами диференціації та інтеграції у структурних перетвореннях промислового виробництва на шляху від централізованої економіки до ринкової. Це означає, що традиційний підхід до аналізу галузевих пропорцій, відповідно до якого проводилися дослідження динаміки співвідношення між промисловістю та сільським господарством, між важкою та легкою промисловістю, в результаті втрачає колишню актуальність. Сьогодні основу галузевої структури становлять макропропорції між групами галузей, що мають однакові економічні характеристики[40, с.55].

До основних завдань галузевих структурних зрушень належать:

- обґрунтування пріоритетів у розвитку окремих галузей;
- виявлення проблем розвитку та розміщення великих багатогалузевих комплексів;
- проведення заходів з підтримки державою НТП в окремих галузях економіки;
- комплексний розвиток регіонів країни [18, с.37].

Кожна країна в своїй практиці господарювання та наукових розвідках користуються номенклатурою галузей, тобто сукупністю назв усіх галузей, що

подається у відповідних нормативних документах. В Україні нова номенклатура галузей сформована у Державному класифікаторі України "Державна класифікація видів економічної діяльності" (КВЕД) [56].

Згідно з КВЕДом, галузь - це сукупність усіх виробничих одиниць, які беруть участь переважно в однакових або подібних видах виробничої діяльності[40, с.55].

Якісним показником раціональної галузевої структури є спеціалізація, яка створює умови для досягнення вищої продуктивності праці, підвищення якості продукції, ефективності виробництва і прибутковості підприємства. Визначені найбільш істотні чинники розміщення та спеціалізації сільського господарства. Напрямок спеціалізації в сучасних аграрних підприємствах не є постійним, він змінюється під впливом ринкових чинників та заходами, що здійснюються в межах проведення аграрних та ринкових трансформацій.

Рівень спеціалізації характеризується питомою вагою галузей в структурі валової і товарної продукції, розмірами виробництва галузей, структурою виробничих і трудових затрат, структурою грошових надходжень, її економічною ефективністю.

Спеціалізація значно впливає на розміри підприємств та його підрозділів. Зменшення числа товарних галузей, оброблюваних культур і вирощуваних тварин призводить до спрощення галузевої структури і дає змогу збільшити розмір господарства. Світовий і вітчизняний досвід свідчать про безумовні переваги велико товарних спеціалізованих підприємств.

На практиці в Україні існують різні форми спеціалізованих підприємств, зокрема державні підприємства, приватні господарства, акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, фермерські господарства та інші[35, с.45].

1.2. Методи управління галузевою структурою в сільському господарстві

Головною умовою ефективного функціонування галузевої структури АПК України, є створення, удосконалення та модернізація сучасної системи управління, вдосконалення організаційно-управлінських механізмів на різних рівнях.

Управління в широкому розумінні являє собою особливий вид діяльності, який здатний перетворити неорганізований натовп в ефективну цілеспрямовану і продуктивну групу. Здійснити це можна лише через процес планування, організації, мотивації та контролю спільних дій [28, с.188].

Сільське господарство як об'єкт управління досить складний, адже існує певний ряд особливостей, які постійно впливають на фінансові та технічні показники агробізнесу. Сезонність виробництва, наявність висококваліфікованого персоналу та матеріальних ресурсів протягом року вимагають певних методів управління в напрямі збалансування і вирівнювання наявних мінливих диспропорцій. Тому на різних етапах виробничої структури підприємства виникає гостра необхідність своєчасних зважених рішень. На специфіку управління на сільськогосподарських підприємствах впливають різні фактори, взаємопов'язані з галузями рослинництва та тваринництва. Для ефективного функціонування аграрних підприємств необхідністю господарського процесу виступає дотримання спеціальних умов зберігання, перевезення та продажу продукції, а також забезпечення чіткої послідовності робіт та дій. Система менеджменту на сільськогосподарських підприємствах залежить від просторових умов розташування (село чи місто), місцевих традицій та звичаїв. На розвиток системи управління значно впливають ступінь науково-технічного озброєння і обсяг використання новітніх технологій у поточній діяльності підприємства [25, с.5].

Функціонування галузевої структури підприємства значним чином залежить від розміщення і спеціалізації сільськогосподарського виробництва, які

в сукупності забезпечують певний рівень ефективності використання наявного ресурсного потенціалу та природокліматичних умов.

За сучасних умов господарювання постає питання про необхідність підвищення конкурентоспроможності продукції та послуг, ефективності виробництва на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу та економічної глобалізації бізнесу. Саме пошук ефективних форм господарювання й управління виробничо-господарською діяльністю займає вагомe місце в управлінні підприємством. Функціонування аграрних підприємств у сучасних умовах ринкової економіки неможливе без якісного управління виробничо-господарською діяльністю. Необхідним за таких умов є налагодження системи організації виробничо-господарської діяльності на підприємствах та управління нею, що відповідно забезпечувало б цілеспрямований вплив на формування і розвиток галузі загалом. Виходячи з цього управління розвитком виробничо-господарської діяльності є важливою та необхідною умовою стабільного розвитку аграрних підприємств у період формування ринкових відносин [27, с.10].

Конкретні методи за своєю суттю є проявом загальних методів в особливих умовах. В умовах глобалізації світової економіки аграрним підприємствам слід нарощувати ефективність, шляхом використання новітніх підходів до управління бізнесом. У зв'язку з підвищенням рівня ризиків та невизначеності внутрішнього та зовнішнього середовища постає завдання підвищення ефективності управління підприємством. Варто зазначити, що у контексті адаптивності вітчизняного бізнесу у мінливих умовах середовища слід наголосити, що потреби та вимоги споживачів формують пріоритетні цілі, основними з яких є [57, с.130]:

- мінімізація витрат виробництва;
- якість та надійність продукції (товарів, послуг);
- скорочення терміну виконання замовлень;
- надійність постачань;
- здатність реагувати на зміни попиту;
- гнучкість та здатність освоєння нової продукції;

– інноваційна діяльність.

Значна кількість методів управління вимагає відповідного їх впорядкування враховуючи певні критерії та особливості галузевої структури.

Існують найбільш загальні методи управління: економічні, організаційно-розпорядчі та соціальні.

Економічні методи управління посідають центральне місце в системі методів управління трудовою діяльністю людей, оскільки на їх основі встановлюється цільова програма господарського розвитку підприємства, визначається такий режим роботи і такі стимули, які об'єктивно спонукають та зацікавлюють колективи й окремих працівників до ефективної праці. Вони об'єднують усі методи управління, оскільки завдяки їм здійснюється вплив на економічні інтереси колективів та їхніх окремих членів. Цей вплив здійснюється матеріальним стимулюванням окремих працівників та колективів підприємства загалом[55, с.119].

Метод організаційно-розпорядчого впливу спрямований на використання таких мотивів трудової діяльності, як почуття обов'язку, відповідальності, зокрема адміністративної. Ці методи відрізняються прямим характером впливу, оскільки будь-який регламентуючий чи адміністративний документ підлягає обов'язковому виконанню його підлеглими. Соціальні методи управління ґрунтуються на використанні соціального механізму, що діє в колективі (неформальні групи, роль і статус особистості, система взаємовідносин та єдності в колективі, соціально-психологічний клімат, соціальні потреби тощо) [37, с.334].

Група методів, спрямованих на організацію в цілому:

– мережеві методи (повна графічна модель комплексу робіт менеджменту для виконання єдиного завдання з визначенням логічного взаємозв'язку і послідовності управлінських робіт);

– балансові методи (розгляд на систематичній основі з функціональними напрямками менеджменту співвідношення доходів і витрат, активу та пасиву, економії і збитків).

Група комплексних методів менеджменту для реалізації технологій:

- ситуаційного аналізу;
- системного аналізу;
- відтворювального аналізу;
- структурно-функціонального аналізу [16, с.80].

Порівняння найбільш популярних методів, з другої групи, представлено в таблиці 1.2.1 [45, с.18].

Таблиця 1.2.1 - Порівняльна характеристика методів управління [22]

Ознаки методів управління	Групи методів управління		
	Організаційно-адміністративні	Економічні	Соціально-психологічні
Основна мета управління	Виконання законів, директив, планів	Досягнення конкурентоспроможності випущених об'єктів	Досягнення взаєморозуміння
Структура управління	Жорстка	Адаптивна до ситуацій	Адаптивна до особистості
Форма власності, де переважно застосовуються методи	Державна	Корпоративна, приватна, державна	Приватна
Суб'єкт впливу	Колектив, індивідуум	Індивідуум	Індивідуум
Форма впливу	За допомогою нормативно-методичних документів	Мотивація	Управління соціально-психологічними процесами
Основна вимога до суб'єкта при застосуванні методів	Старанність, Організованість	Професіоналізм в даній галузі	Психологічна стійкість особистості
Тип організаційної структури, для якої в найбільшій мірі прийнятні дані методи	Лінійна, функціональна	Проблемно-цільова, матрична	Бригадна

Наведені в таблиці 1.2.1 характеристики методів управління є укрупненими, що відображають переважання, або пріоритет, конкретної ознаки по конкретній групі методів. У практиці управління, як правило, застосовують різні методи і їх поєднання. Тому методи управління дуже тісно пов'язані один з одним, і утворюють в сукупності певну систему, перебуваючи в постійній динамічній рівновазі. У нашому випадку варто приділити більш детально увагу організаційно-адміністративним методам управління, адже досліджуване підприємство має державну форму власності.

Організаційно-адміністративні методи управління базуються на системі:

- законодавчих актів держави;
- нормативних документів вищестоящих структур управління;
- розробці в організації, фірмі і т. п. планів, програм, завдань;
- оперативного управління.

Система законодавчих актів країни включає закони, укази, постанови, розпорядження, державні стандарти, положення, інструкції та інші нормативно-правові документи, що є затвердженими вищими управлінськими структурами держави (президентом, парламентом, урядом) для обов'язкового використання по всій країні. Система нормативних документів вищестоящих управлінських структур включає в себе стандарти, положення, інструкції, методики, постанови колегій міністерств і відомств, а також накази, розпорядження, затверджені керівництвом цих державних органів, і діючі у всіх організаціях, установах і т.п., що об'єднуються даними міністерством або відомством. Система розробки в даній організації планів, програм, завдань має нормативно-розпорядчий характер для всіх ланок і працівників даної організації, регламентує їх діяльність, спрямовану на досягнення поставлених перед нею цілей і завдань і спрямована на підвищення ефективності її функціонування. Система оперативного регулювання включає в себе розпорядження, заохочення, санкції, участь в управлінні і передачу повноважень і відповідальності зверху вниз по службовій ієрархії.

Організаційно-адміністративне управління здійснюється в наступних основних видах:

- пряме адміністративне вказівку, яке має обов'язковий характер, адресується конкретним керованим об'єктам або особам, впливає на конкретну ситуацію;
- встановлення правил, що регулюють діяльність підлеглих (нормативне регулювання), вироблення стандартних процедур адміністративного впливу;
- розробка та впровадження рекомендацій з організації та вдосконалення тих чи інших процесів, що піддаються організаційно - адміністративному впливу ;
- контроль і нагляд за діяльністю організацій та окремих працівників.

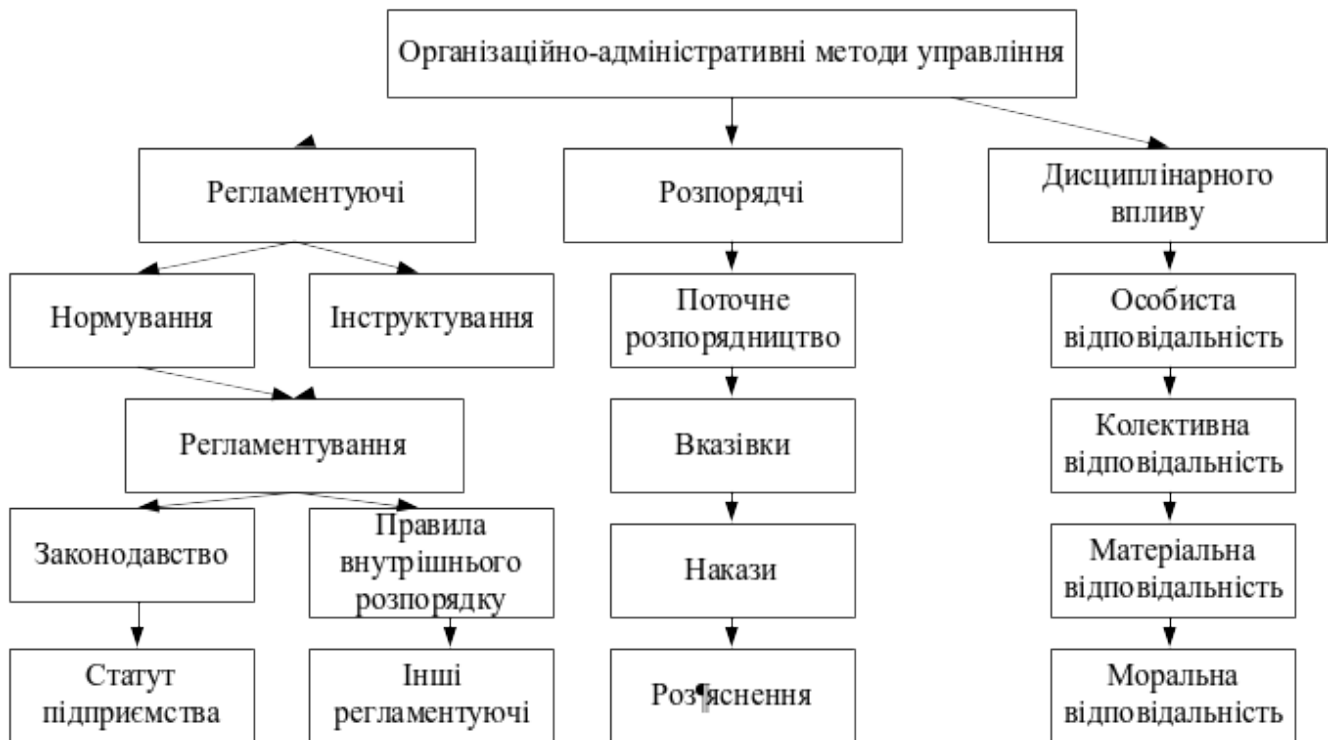

Рисунок 1.2.1 - Система організаційно-адміністративних методів управління[33]

Організаційно-адміністративні методи в своїй основі посиляються на владу керівника, його права, властиву організації дисципліну, а також відповідальність. В будь-якому підприємстві можливі наступні форми прояву організаційно-адміністративних методів управління:

- обов'язкове розпорядження – наказ, заборона і та ін.;
- договірні методи – консультація, дозвіл компромісу;
- рекомендації, побажання – рада, роз'яснення, пропозиція.

Глобальне бізнес-середовище диктує свої умови діяльності в ньому, потребує адаптації підприємства до більш жорстких умов конкуренції, що пов'язано зі зміною її природи та з його переорієнтацією із внутрішнього ринку на ринки інших країн, і вимагає додаткових фінансових ресурсів (рис. 1.2.2.).

Підприємства, які лише починають діяльність на міжнародних ринках, також стикаються з певними проблемами, які в цілому пов'язані з рівнем конкурентоспроможності, зокрема:

- новими правилами функціонування на глобальних продовольчих ринках;
- переорієнтацією корпоративної культури;

– налагодження зв'язків з іноземними контрагентами [1].

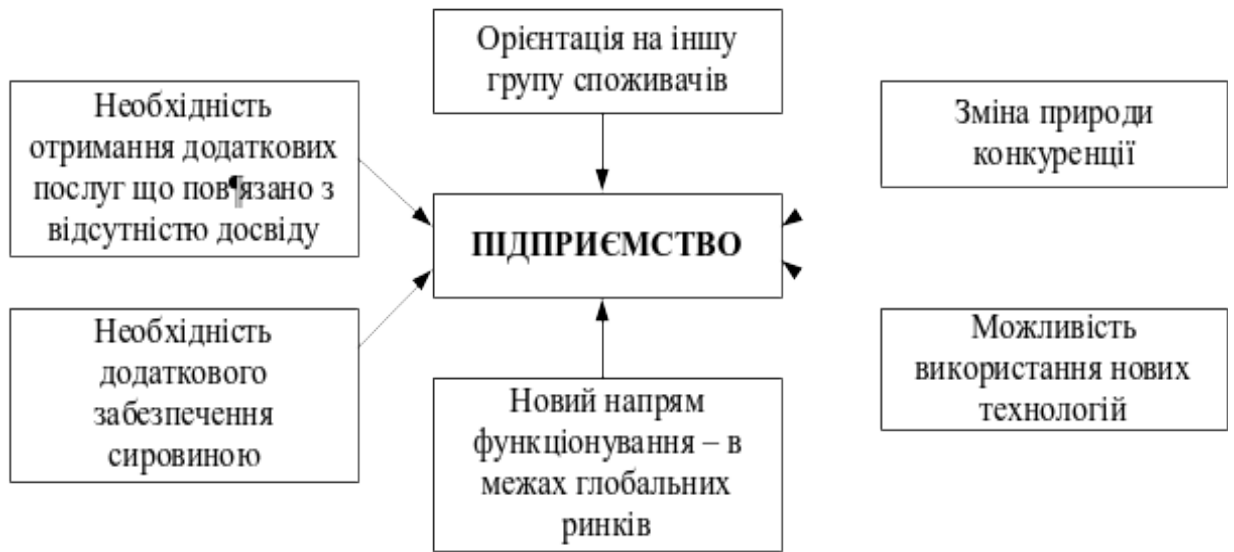

Рисунок 1.2.2. - Вплив глобального бізнес-середовища на функціонування підприємства

В умовах євроінтеграції, методи управління аграрним підприємством базуються на поліпшення та запровадження комплексу функцій менеджменту, який безпосередньо спрямований на підвищення ефективності кожної галузі та підприємства в цілому, тобто удосконалення конкурентоспроможності. Тому варто обрати один, або кілька методів, які в результаті застосування принесуть максимально корисний ефект запроваджених змін в системі управління.

Формування системи управління підприємством в умовах глобалізації для удосконалення показників конкурентоспроможності передбачає задіявання усіх структурних частин організаційної структури, налагодження чіткого співробітництва між ними, ефективне використання ресурсів і виробництво якісної продукції, постійний пошук джерел конкурентних переваг для забезпечення стійких позицій підприємства нині та в майбутньому. Основною її метою є використання переваг діяльності в міжнародному середовищі для економічного росту суб'єкта господарювання.

В загальному концепція управління галузевою структурою підприємства для посилення конкурентних позицій, зокрема й на міжнародному рівні, передбачає [17]:

– вибір конкурентної стратегії діяльності;

- удосконалення системи управління персоналом та мотивацією праці;
- удосконалення галузевої структури підприємства;
- використання комплексного підходу до підвищення якості і конкурентоспроможності виробленої продукції;
- системний підхід до диверсифікації та планування виробництва;
- реорганізацію внутрішнього фірмового обліку й аналізу;
- удосконалення внутрішнього фірмового фінансового менеджменту;
- покращення інформаційного забезпечення системи управління.

Аналіз оприлюднених даних щодо систем управління в ефективних підприємствах різних галузей демонструє прихильність їх ТОП-менеджерів до кількох досить популярних концепцій, серед яких: «ощадне виробництво» (Lean Production), «шість сигма» (Six Sigma), «теорія обмеження систем» (TOC), «теорія розв'язування винахідницьких задач» (TRIZ), «цикл якості Дьомінга». Дані концепції частково чи повною мірою запроваджуються у системи менеджменту підприємств одночасно, що забезпечує синергійний ефект від їхнього функціонування. Окремі ідеї щодо нової організації виробництва свого часу сформулював Генрі Форд, але йому не вдалося імплементувати їх у конкретну систему управління, та й діловим співтовариством вони не були сприйняті, скільки на той час дані підходи значно випереджали час. Проникнення ідеї даної концепції у виробничі системи аграрних підприємств є досить стриманим, що викликане особливістю функціонування ланцюга щодо створення споживчої цінності. Основними аспектами ощадного виробництва є цілісний ланцюг операцій і процесів, що додають дискретну порцію споживчої цінності продукту в процесі проходження ним усього ланцюга. Практика результативного запровадження концепції ощадного виробництва та її аналіз дала змогу узагальнити технологію розробки системи менеджменту на основі ощадного виробництва і її введення з урахуванням індивідуальних вимог і диференціального підходу до кожного конкретного підприємства й сформулювати основні принципи ефективного менеджменту на її основі:

- необхідно обґрунтувати концепцію продукту та визначити його споживчу цінність;
- обґрунтувати й створити потік генерування споживчої цінності;
- завдяки організаційним, технологічним і економічним заходам забезпечити неперервне функціонування потоку створення споживчої цінності;
- спровокувати споживача та дати йому можливість витягувати продукт із виробничої системи;
- створити умови постійного самовдосконалення [19, с.91].

Деталізуючи концепцію формування системного менеджменту в агробізнесі (рис. 1) із позиції ідеології, менеджмент в агробізнесі має враховувати умови європеїзації економічних відносин, зосереджуючись на основах для вдосконалення бізнесу для організаційного управління, ґрунтуватися на менеджменті якості продукції (вимоги Європейської фундації EFQM) [63]. Управлінець сфери агробізнесу XXI ст. перш за все повинен бути фахівцем сільського господарства, володіти економічними, юридичними знаннями, знати маркетинг сільського господарства, оперативно приймати і реалізувати рішення.

Рисунок 1.2.3. Концепція системного менеджменту в агробізнесі [23, с.3].

Беручи до уваги специфіку агробізнесу доцільним буде застосування процесно-орієнтованого підходу, який є фундаментом більшості сучасних методологій управління. Використання сучасного аналітичного інструментарію дозволить не тільки провести аналіз показників бізнес-процесів, але і виробити алгоритми їх вдосконалення (метод Шість сигм (англ. six sigma), TQM (Total Quality Management), BPR (Business Process Reengineering). У XXI ст. операційний

рівень складатимуть такі елементи, які потребуватимуть якісного управління, як використання цифрових тематичних карт та цифрових моделей рельєфу, моніторинг технопарку, використання GPS-трекінг техніки, Лог-буків, спеціалізовані CRM- і HRM-системи. Тут варто не забувати про формалізовані зони відповідальності працівників. Із позиції організаційного рівня управління потребують розробки моделі компетенцій, на основі ключових показників ефективності бізнес-процесів, впровадження систем планування, мотивації та контролю роботи працівників із врахуванням системи ключових показників та план-фактного підходу.

Ключовими факторами успіху системного менеджменту в агробізнесі визначено системний погляд, системний інструментарій та системний підхід до управління (рис. 1). Особливо це стосується найбільших латифундистів (землевласників), які подекуди мають потужні вертикально-інтегровані комплекси.

Системний погляд в агробізнесі досить важливий, адже майже на кожному «стику» процесів можуть виникати протиріччя. У дії системність до побудови бізнесу можна побачити, звернувшись до «моделі досконалості» – вимог Європейської фундації EFQM[63]. Це дозволить реально оцінити картину, виявити ті больові точки і проблеми, які неможливо побачити ніяким іншим способом. Системний інструментарій надасть можливість комплексної діагностики в агробізнесі, розуміння всіх нюансів ситуації, що допоможе визначити місце агрохолдингу, компанії тощо в конкурентному оточенні, виявити можливості розвитку, зокрема які існують на цільових зовнішніх ринках, що так актуально у контексті європейської інтеграції. Системний підхід до управління допоможе знайти рішення, які охоплюють всю систему сучасного агробізнесу, дозволяючи проводити складні зміни максимально просто, а також забезпечить комплексність виконання прийнятих рішень, що знизить витрати при їх реалізації (норма витрат/норма прибутку).

Серед головних трендів агробізнесу, які необхідно враховувати при побудові системного менеджменту експертами визначено наступні: інновації;

розширення існуючих ринків; розширення входу на нові ринки; зростання споживчого попиту; злиття та поглинання (M&A); державне регулювання; нові ринки; ініціативи сталого розвитку [23, с.1].

Багато бізнес-процесів, без яких вже не можна сьогодні уявити агробізнес, зокрема – це управління машинно-тракторним парком або ж облік і контроль за використанням виробничих ресурсів, підуть на аутсорсинг (outer-source-using), при цьому вони все частіше будуть надаватися за кордоном. Висококваліфіковані фахівці працюватимуть там, де їм комфортно, а не там, де виробнича база. Тому для майбутніх інноваторів агросфери необхідне створення комфортних умов для життя і роботи. Ефективний агробізнес XXI ст. передбачає масове впровадження кіберфізичних систем у виробництво (промисловість), обслуговування всіх людських потреб, таких як праця і дозвілля. Оцифровування в аграрному секторі вже не зупинити, як і в будь-якому іншому сегменті економіки. Комп'ютеризація та дігіталізація торкнуться всіх напрямків діяльності аграріїв. Починаючи від перекладу всього бухгалтерського обліку в безпаперові форми і відмови від готівки, закінчуючи введенням роботів та безпілотників до парку сільгосптехніки[23, с.1].

Одним з напрямів удосконалення управління галузевою структурою в мовах євроінтеграції та покращення конкурентоспроможності підприємства є впровадження в діяльність принципів TQM (Total Quality Management) – концепції загального менеджменту якості, що базується на стандартах якості ISO серії 9000. Відмінність цієї системи управління якістю від традиційної полягає в поліпшенні якості не лише продукції, а й всіх процесів та систем на підприємстві, розробці не корегувальних, а попереджувальних дій, навчання управління якістю всього персоналу, координація та взаємодія усіх співробітників у сфері якості, постійне виявлення і вирішення хронічних проблем. Тобто за таких умов головний акцент робиться не на контролі за відхиленням продукції від стандартів, а на якості виконання процесів, що забезпечить кінцевий результат – задоволення споживача [20, с.121].

Сьогодні територія України є однією з найбільш розораних у Європі та

світі, де рілля займає біля половини її площі. Досить тривалий період часу сільськогосподарське виробництво розвивалося екстенсивним шляхом, тобто на основі залучення додаткових земельних площ та збільшення поголів'я худоби. Відтак сьогодні домінує інтенсивний шлях ведення сільськогосподарського виробництва, який сприяє збільшенню урожайності сільськогосподарських культур та продуктивності худоби на основі здійснення низки заходів (оптимізація систем обробітку ґрунту, обробітку посівів та організація збору урожаю сільськогосподарських культур). Отже, зважаючи на особливі умови здійснення сільськогосподарського виробництва, а також складні, мінливі та непередбачувані умови економічного, правового, організаційного, політичного, природного, демографічного, соціального і інших середовищ зовнішнього впливу, галузь сільського господарства досить специфічна та потребує не тільки сукупності наукових знань, але й достатнього практичного досвіду [8, с.54].

В умовах глобальних трансформацій, які впливають безпосередньо на становлення українського агробізнесу, варто зробити акцент на тому, до якої все ж моделі ведення сільського господарства більше схильні українські аграрії.

В сучасній американській моделі, яка використовується у США і Канаді, аграрний сектор є важливою складовою національної економіки. Він не лише забезпечує внутрішні потреби населення у продовольстві, але і дає великі експортні ресурси. Однак частка агросектору у ВВП незначна і становить близько 3% країни. США займають перше місце у світі за експортом сільськогосподарської продукції, а товарність виробленої продукції досягає 100%. Навіть ті продукти, які виробляються на фермі, купуються фермерами у продовольчих крамницях. На ринку домінують великі ферми, один відсоток яких дає майже 40% товарної продукції. Одна зайнята людина у сільському господарстві забезпечує продуктами харчування понад 50 осіб [62]. Сільськогосподарські спільноти в Африці та Південній Америці ризикують знищити свої ресурси ґрунтів так само, як і фермери в колоніальній Америці. Фермери в цих громадах очищають землю та практикують сільське господарство

з одним урожаєм. Вони також стикаються з сучасними проблемами, такими як хімічна деградація ґрунту. Тобто уникнути явища виснаження землі неможливо, що проявляється як падіння її урожайності внаслідок тривалого вирощування на ній тої чи іншої прибуткової монокультури.

Американські ферми високомеханізовані, мають наукове та інфраструктурне забезпечення. Важливою частиною аграрного підприємництва є наукові дослідження, що здійснюють державні установи, корпоративні лабораторії та університети. Основою сільського господарства Європи є сімейні фермерські господарства. За величиною їх земельної площі, зайнятості та бізнесу їх можна умовно поділити на великі, середні, малі. Найбільше великих фірм розміщено в Голландії, Великобританії та Данії. В цих країнах частка великих ферм є високою (55–70%). У Німеччині та Франції розподіл ферм за цими трьома групами є рівномірним: третина на кожен групу. В Італії та Іспанії суттєво великий процент припадає на малі ферми (70–80%) [58, с.4].

У розвинутих європейських країнах сформоване високотоварне, глибоко-спеціалізоване аграрне підприємництво. Під впливом природних та історичних умов в Європі склалися три основні типи сільського господарства: 1. Північноєвропейський. 2. Середньоєвропейський. 3. Південно-європейський [63]. У Скандинавських країнах, Великобританії, Данії на основі запровадження інноваційних технологій сформувався інтенсивний тип молочного тваринництва. Рослинництво має допоміжний характер. Найвищого рівня досягло тваринництво в Данії, яка стала одним з найбільших світових експортерів молока, сиру, свинини та яєць. Основною проблемою інноваційного розвитку сільського господарства країн Північно-центральної Європи є те, що воно досягло гранично можливого рівня використання механізації і хімізації. У Південній Європі переважає рослинництво і садівництво. Аграрна підприємницька діяльність спрямована на виробництво фруктів, цитрусових, винограду, горіхів, оливок, тютюну. Така спеціалізація суттєво обмежує використання інтенсивних інноваційних технологій, тому у значній мірі використовується ручна праця при зборі врожаю. Сільське господарство зорієнтоване на соціально-економічну ефективність, цьому

державна політика підтримки підпорядкована агросектору. На відміну від американської моделі, де вплив держави на агробізнес проявляється опосередковано через ринкові механізми податкових пільг і дешевих кредитів у європейській моделі, широко практикуються дотації фермерам на одиницю виробленої продукції, оброблювальної площі.

Сільське господарство України після відновлення незалежності не могло впровадити ні американську, ні європейську модель інноваційного розвитку. Успадковане від радянської адміністративної системи, воно було орієнтоване на забезпечення внутрішніх потреб населення в продуктах харчування, а агробізнесу як такого не існувало. Бюджетних ресурсів в цей час заледве вистачало на фінансування соціально захищених статей (освіти, медицини, інших видатків соціальної сфери). Інфляція створила загрози для банківської системи. Через інфляційні ризики банки неохоче фінансували аграрний сектор. Високі відсоткові ставки обмежували доступ агровиробників до кредитних ресурсів і спонукали орієнтуватися на власні ресурси. Тому і зараз до 70% обігових коштів складають власні засоби і лише у третини залучені кредити, в той час як в американській та європейській моделях все навпаки. Там до 90% кредитні засоби [6, с.16].

Американська, європейська та українська модель розвитку аграрного підприємництва мають однакову стратегічну мету – забезпечення оптимального механізму функціонування аграрного сектора. Однак шляхи та інструменти реалізації цієї мети різні. Американське аграрне підприємництво буде мати експортну орієнтацію у близькій і віддаленій перспективі, а відтак буде ґрунтуватися на потужній інноваційній базі. Основу цієї бази складатимуть: ефективна організація праці та управління; спеціалізація ферми територій; використання нової техніки і технологій; формування сучасної інфраструктури (паливної, енергетичної, логістичної, складської, консультаційної); залучення наукового потенціалу університетів, сільськогосподарських коледжів, дослідних установ. Прогнозована інноваційність аграрного підприємництва в країнах ЄС, як в короткому, так і в довгому періодах теж буде високою. Це зумовлюється: різноманітністю природно-кліматичних умов, ґрунтів, традицій ведення

господарства, зростанням споживчого попиту на екологічно чисту продукцію. Тому в умовах євроінтеграційних процесів, які безпосередньо впливають на Україну та ведення агробізнесу, доцільно обрати напрямок розвитку європейської моделі ведення сільського господарства. В даному випадку заходи будуть спрямовані на відтворення та підтримання родючості ґрунтів з дотриманням оптимальної сівозміни, сертифікацію екологічно чистого виробництва, уникнення будь-яких форм забруднення навколишнього середовища через впровадження відповідних технологічних інноваційних прийомів [30, с.100].

1.3 Сутність, принципи та механізм обґрунтування й організації галузевої структури сільськогосподарських підприємств в умовах євроінтеграційних процесів

Після підписання Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом посилилися євроінтеграційні процеси, що безпосередньо впливає на організацію діяльності всієї України та підприємств окремо, на національному продовольчому ринку та рівень конкурентоспроможності на спільному європейському аграрному ринку.

На сучасному етапі розвитку національної економіки України актуальним є питання зміни векторів зовнішньої торгівлі в напрямі країн ЄС та Азії. З початком російської агресії були введені обмеження на імпорт українських товарів на територію РФ, скорочуються обсяги торгівлі з Білоруссю, Казахстаном та Вірменією. Ця ситуація вплинула на всю економіку України та на підприємства окремо. Після підписання Угоди про асоціацію з ЄС Україна отримала нові можливості щодо експорту своєї сільськогосподарської продукції. Україна займає провідне місце у світі за обсягами експорту зерна та входить у десятку найбільших експортерів сільськогосподарської продукції. Однак потенціал розвитку АПК не використовується повною мірою через недосконалість відносин

на земельному ринку, недостатнє інвестиційне забезпечення, технологічне відставання і непрозору конкуренцію [39].

За роки підписання Угоди відбувся титанічний зсув українського експорту до Єдиного ринку ЄС, де вимоги до безпечності продукції одні з найсуворіших в світі і дуже високий ступінь конкуренції. Із початку дії зони вільної торгівлі питома вага торгівлі товарами та послугами з ЄС складає більше 40% від загального обсягу торгівлі України. Після безвізу, який відкрив вільний рух осіб, ПВЗВТ з ЄС привідкрила також доступ до європейського ринку, причому велика частина українського експорту до ЄС — це сьогодні товари і послуги, які виробляють українські малі та середні підприємства.

Таблиця 1.3.1. - Стан зовнішньої торгівлі товарами у січні-грудні 2020 року (відносно січня-грудня 2019 року), мільйонів доларів США

Країни	2019				2020				Зміни до попереднього періоду		
	Товарообіг, млн.\$	Експорт, млн.\$	Імпорт, млн.\$	Сальдо, млн.\$	Товарообіг, млн.\$	Експорт, млн.\$	Імпорт, млн.\$	Сальдо, млн.\$	товарообіг	експорт	імпорт
Всього	110 476	50 061	60 414	-10 353	103 429	49 195	54 234	-5 040	-6%	-2%	-10%
ЄС	46 244	20 738	25 506	-4 768	42 355	18 611	23 745	-5 134	-8%	-10%	-7%
СНД	18 606	6 756	11 850	-5 095	14 437	5 935	8 503	-2 568	-22%	-12%	-28%
Інші	45 626	22 567	23 058	-491	46 636	24 649	21 987	2 662	2%	9%	-5%

Джерело: Держмитслужба[47].

За січень-серпень 2021 року відносно аналогічного періоду минулого року обсяг експорту зріс на 36%, дані наведені в таблиці 1.3.2.

Таблиця 1.3.2. - Стан зовнішньої торгівлі товарами у січні-серпні 2021 року

(відносно січня-серпня 2020 року) мільйонів доларів США

Країни	2020				2021				Зміни до попереднього періоду		
	Товарообіг, млн.\$	Експорт, млн.\$	Імпорт, млн.\$	Сальдо, млн.\$	Товарообіг, млн.\$	Експорт, млн.\$	Імпорт, млн.\$	Сальдо, млн.\$	товарообіг	експорт	імпорт
Всього	64 193	30 831	33 362	-2 532	85 126	41 786	43 339	-1 553	33%	36%	30%
ЄС	25 191	11 070	14 121	-3 052	34 816	16 789	18 027	-1 239	38%	52%	28%
СНД	9 138	3 815	5 323	-1 508	11 773	4 583	7 190	-2 607	29%	20%	35%
Інші	29 864	15 946	13 918	2 028	38 536	20 415	18 122	2 293	29%	28%	30%

Джерело: Держмитслужба[47].

Європейські орієнтири надають аграрному сектору відповідний вектор розвитку та відкривають нові можливості для відродження сільського господарства, створюють додаткові порівняльні переваги на агропродовольчому ринку в умовах глобалізації економіки. Загальний прогрес реалізації плану заходів з виконання Угоди у сфері сільського господарства за період з 01.11.2014 по 31.10.2024 складає 46 %.[17].

Тому в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів для підприємств аграрного сектору залишається актуальним розв'язання низки завдань.

Україна володіє значними ресурсними можливостями для забезпечення сталого розвитку вітчизняного агропромислового комплексу. Національний аграрний сектор концентрує потужний потенціал для нарощування зовнішньоторговельної діяльності на європейському векторі співробітництва. Зокрема, в Україні концентрується потужний потенціал сільськогосподарських угідь. До прикладу, Україна займає четверте місце у світі за цим показником на душу населення: 0,93 га сільгоспугідь, зокрема 0,76 га ріллі на одного жителя (першу позицію займає Канада з показником 1, 73 га сільгоспугідь на одного жителя; на другому місці знаходиться Російська Федерація із показником 1,51 га; третє місце посідають США з показником 1,26 га). Середній показник для країн-членів ЄС не перевищує 0,44 та 0,25 га відповідно. За показником сукупного обсягу площі розорюваних земель країна займає перше місце в світі (2,4% площі ріллі світу). Водночас наявний аграрний потенціал дотепер не став основним чинником прискореного економічного зростання країни. Станом на 1 січня 2020 року в секторі сільськогосподарського виробництва функціонувало понад 45,5

тис. підприємств. З них тільки 5,5% відносяться до категорії великих і середніх підприємств. Майже дві третини підприємств зайняті виробництвом рослинної продукції. Натепер економічна діяльність аграрних підприємств щорічно приносить майже вісім млрд дол. США [48].

За оцінками ФАО, Україна має можливості для значного (до 3-х і більше разів) збільшення обсягів виробництва та експорту сільгосппродукції за умови кращого використання наявного агроресурсного потенціалу. Природні умови і ресурси України в цілому є сприятливими для розвитку сільського господарства. Агросектор є одним із провідних серед інших секторів економіки України, його частка у загальному обсязі ВДВ у 2020 р. становила 9,3 %. Тривалий час Україна перебуває у п'ятірці лідерів світових експортерів аграрної та харчової продукції, зокрема за такими продуктами як олія соняшникова, пшениця, кукурудза, ячмінь. Проте досі агроресурсний потенціал України використовувався неефективно. Аналіз динаміки виробництва основних видів аграрної продукції свідчить про збільшення виробництва зернових і технічних культур, передусім соняшнику, сої, ріпаку, кукурудзи, пшениці. При цьому відбувається зменшення виробництва тваринницької продукції, скорочення поголів'я худоби [12, с.1].

Стрімкий розвиток вітчизняного агропромислового комплексу зумовлює аграрні підприємства вести пошук інструментів, що забезпечать покращення конкурентних позицій на ринку. Кон'юнктура ринку агропродовольчої продукції є досить нестабільною, пошук шляхів удосконалення діяльності аграрних підприємств ускладнюється. Одним із питань, які постійно знаходяться під контролем менеджменту аграрних підприємств, є оптимізація галузевої структури у відповідності до потреб споживачів. Традиційно, вітчизняні аграрні підприємства спеціалізуються на поєднанні декількох галузей. В залежності від економічного значення, яке відіграє та чи інша галузь у формуванні доходів підприємства, їх поділяють на головні (які і визначають спеціалізацію чи виробничий напрям підприємства), додаткові та підсобні. Таким чином, процес формування конкурентної галузевої структури включає в себе не лише пошук

оптимального співвідношення (балансу) між основними галузями, а й побудову ієрархії галузей в контексті забезпечення взаємозалежності галузей різного рівня.

Специфічною особливістю сільського господарства є існування взаємозалежності і взаємодоповнюваності окремих галузей, що вимагає всебічного обґрунтування галузевої структури підприємства. Виявом цієї особливості є, зокрема, та обставина, що значна частка продукції даної галузі не набуває товарної форми, а використовується в наступних циклах відтворення.

Основними системними факторами функціонування та розвитку підприємницької діяльності в сільському господарстві належать: спеціалізація виробництва, кооперація, концентрація, інтеграція, інтенсивність, система та процеси управління, техніка, технологія.

Системні фактори знаходяться у тісній взаємодії із системою утворюючими, а саме: біологічними, природними, політичними, науковими, технічними, соціальними, демографічними, організаційними, правовими та економічними. В аграрному секторі України постійно створюються і функціонують суб'єкти господарювання різних організаційно-правових форм. Загальні і спеціальні умови їх створення визначає законодавство.

Розташування підприємств сільського господарства значним чином обумовлює концентрація земельних ресурсів, сільськогосподарських угідь і ріллі з їх числа, тому спеціалізація аграрних підприємств характеризується домінуючим виробництвом певних видів сільськогосподарських культур, для виробництва яких сформувалися найбільш сприятливі природно – економічні умови[56] .

Класична задача оптимізації виробничої програми формулюється наступним чином: виходячи з планового рівня урожайності сільськогосподарських культур і продуктивності тварин, норм питомих витрат і обсягу ресурсів, необхідно визначити оптимальну виробничу програму сільськогосподарського підприємства і відповідну їй галузеву структуру, при якій за раціонального використання виробничих ресурсів можна отримати максимум прибутку за умови обов'язкового виконання договорів по реалізації продукції [18,

с.37]. Відповідну задачу можна виконати ефективно лише при дотриманні вказівок з боку керівництва, тобто система управління має важливе значення для досягнення поставлених цілей.

Впродовж останніх років в агропромисловому комплексі України виникають протиріччя між необхідністю забезпечення населення якісним продовольством, збереженням екологічної рівноваги та одержанням сільськогосподарськими товаровиробниками прибутку від виробництва продукції рослинництва й тваринництва, відповідні протиріччя посилилися під впливом під впливом євроінтеграційних процесів.. Вочевидь поглиблення цих протиріч ставить під загрозу ефективність функціонування та розвитку як агропромислового комплексу в цілому, так і окремих сільськогосподарських підприємств зокрема.

Проблема гармонізації галузевої структури сільськогосподарських підприємств має надзвичайно складний характер та потребує пошуку нестандартних рішень. Пошук збалансованого співвідношення між економічною, соціальною й екологічною складовими є важливим завданням в умовах глобальних змін. Проте, з іншого боку, ці компоненти є протилежними векторами розвитку єдиної соціоекосистеми [18, с.37].

Гармонізація аграрних підприємств, це багатоаспектний процес приведення сукупності одиниць, які беруть участь у виробництві продукції та послуг сільського господарства, а також структурних частин підприємства, у стан збалансованості й узгодженості, що сприяє встановленню пропорцій для подальшого розвитку. На рівні підприємства гармонізація має проводитись в умовах дотримання таких принципів: планування (передбачає наявність обґрунтованого плану діяльності та розвитку підприємства), координування (аналіз стратегічних, тактичних і оперативних змін у підприємстві, внесення відповідних коректив у набір та пропорції ресурсів), обмеження (ґрунтується на обмеженні набору ресурсів у підприємстві, його структурних підрозділах із метою ефективного управління ними), узгодження (ресурси й дії над ними мають бути узгодженими та збалансованими), взаємореалізованості (оптимального результату

гармонізації можна досягти при максимальному врахуванні інтересів усіх учасників), об'єктивності (полягає в адекватній характеристиці компонентів галузевої структури) [42].

Варто зазначити, що сільське господарство є значним джерелом викидів парникових газів, що призводить до зміни клімату, адже тваринництво і рослинництво пов'язані з викидами вуглекислого газу, метану і оксиду азоту. Так, сумарні викиди парникових газів (ПГ) у секторі «Сільське господарство» в Україні у 2018 р. склали 44,2 млн т CO₂-екв., що на 7,7 % більше, ніж у 2015 р. Така динаміка пояснюється зростанням площ, зайнятих під ріллям в Україні (якщо прийняти за 100 % всі викиди парникових газів, то 47 % їх формується через високий показник розораності земель у світі) [38], та збільшенням обсягів внесення мінеральних і органічних добрив (синтетичні добрива, як і гній, є головним чинником підвищення в атмосфері рівня одного з парникових газів – закису азоту).

З метою охорони вод та зменшення ризику їхнього забруднення азотними сполуками від сільськогосподарських джерел Міндовкілля спільно з Мінекономіки України напрацьовано проект Кодексу кращих сільськогосподарських практик [31]. Розроблення Кодексу пов'язане з імплементацією в Україні Директиви Ради ЄС 91/676/ЄС («Нітратної директиви»), що є складовою Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Прийняття Кодексу дозволить збалансувати господарські потреби з необхідністю забезпечення належного стану водних екосистем відповідно до діючих у країнах ЄС Кодексів Доброї та Належної сільськогосподарської практики. На міжнародному рівні прийнято низку документів з протидії зміні клімату й мінімізації наслідків глобального потепління. Україна також на високому рівні підтримує та ратифікує міжнародні угоди з цих питань [8].

Значною проблемою інтенсивного розвитку агробізнесу залишається галузевий баланс та спеціалізація. За статистичними даними суттєво скоротилося виробництво цукрових буряків – на 50,4%, основною причиною стала деградація матеріально-технічної бази, а в технології зросла частка ручної праці.

Виробництво картоплі та інших овочів мало не значне зниження – 10,4% та 3,6% відповідно, що спричинено зосередженням підприємств на більш рентабельних галузях. Так, виробництво соняшнику із 2012 року до 2020 року зросло на 56,3%, але варто враховувати вплив технічних культур на ґрунт та дотримуватися оптимальної сівозміни в галузевій структурі підприємства.

Таблиця 1.3.3. - Виробництво основних видів сільськогосподарських культур в Україні

Вид продукції, тис.т	Роки						2020 р у % до 2012 р.
	2012	2014	2016	2018	2019	2020	
Зернові та зернобобові	46216	63859	66088	70057	75143	64933	40,5
Продовження таблиці 1.3.3							
Цукрові буряки	18439	15734	14011	13968	10205	9150	-50,4
Соняшник	8387	10134	13627	14165	15254	13110	56,3
Картопля	23250	23693	21750	22504	20269	20838	-10,4
Овочі	10017	9638	9415	9440	9688	9653	-3,6
Плоди та ягоди	2009	1999	2007	2571	2119	2024	0,7

Джерело: розроблено автором за даними Держстат України

Розвиток тваринництва, як одного із напрямів спеціалізації характеризується більш складним процесом на довгострокову перспективу, адже строк окупності більший, ніж у рослинництві. Варто зазначити, що пріоритетом розвитку є більш механізований виробничий процес, що сприяє переведенню галузі на промислову основу.

Таблиця 1.3.4. - Виробництво основних видів продукції тваринництва в Україні

Вид	Роки	2020 р у
-----	------	----------

продукції	2012	2014	2016	2018	2019	2020	% до 2012 р.
М'ясо, тис. т	2209,6	2359,6	2323,6	2354,9	2492,4	2477,5	12,1
Молоко, тис. т	1137,6	11132,8	10381,5	10064, 0	9663,2	9263,6	714,3
Яйця, млн. шт	19110, 5	19587,3	15100,4	16132, 0	16677,5	16167, 2	-15,4
Вовна, т	3724	2602	2072	1908	1734	1573	-57,8

Джерело: розроблено автором за даними Держстат України

Тому порівнюючи виробництво продукції рослинництва(табл. 1.3.3.) та виробництво продукції тваринництва(табл. 1.3.4.) можна спостерігати значну різницю в обсягах. Для досягнення стабілізації, а в подальшому і збільшення виробництва продукції тваринництва, необхідно здійснювати економіко-правове регулювання діяльності сільськогосподарських товаровиробників у напрямку забезпечення заохочувальних умов щодо нарощування рівня інтенсивності та підвищення ефективності інтенсифікації виробничих процесів. Пріоритетне право на існування повинна мати така організаційно правова форма господарювання, яка забезпечуватиме високий рівень продуктивності праці та розширене відтворення земельних і матеріально-технічних ресурсів.

Глобальна зміна клімату є однією з найгостріших проблем, до вирішення якої прикута увага світової спільноти. Зміна клімату є результатом взаємодії цілої низки природних чинників та діяльності людини; вона проявляється підвищенням середньої глобальної температури земної поверхні та океану, наслідком чого є нерівномірний розподіл опадів, зростання кількості та інтенсивності екстремальних погодних явищ: посух, повеней, паводків, ураганів, підтоплень тощо. Зміна клімату становить серйозну загрозу для глобальної економіки та безпеки внаслідок підвищення ризиків, пов'язаних із забезпеченням населення

продовольством. За прогнозом Продовольчої сільськогосподарської організації ООН (ФАО), щоб забезпечити потреби населення (чисельність якого становитиме 9,7 млрд осіб у 2050 р.) [68], виробництво продовольства у світі має зрости на 50 % до 2050 р. На сільське господарство припадає висока частка (63 %) збитку від стихійних лих, викликаних зміною клімату. Так, у 2008-2018 рр. економічні збитки, завдані стихійними лихами сільськогосподарським секторам країн світу у вигляді втрат продукції рослинництва і тваринництва, становили 280 млрд дол. США [69]. Тому за значних змін клімату забезпечення продовольчої безпеки залежатиме від того, наскільки ефективно вдасться пристосувати агровиробництво до таких змін [12, с.1].

Відповідно до Паризької угоди, яку Україна підписала та ратифікувала у 2016 р., кожна країна-учасниця надає свій внесок до скорочення викидів парникових газів (ПГ) та переглядає його раз на 5 років. У проекті розпорядження КМУ «Про схвалення Другого національно визначеного внеску України до Паризької угоди» (НВВ2) Україна зобов'язується скоротити викиди ПГ на 65 % у 2030 р. від рівня 1990 р. [41], зокрема у секторі «Сільське господарство» у 2030 р. на 14 % відносно 2018 р. та на 56 % від рівня 1990 р [25, с.5]. З метою зменшення викидів ПГ, зокрема у секторі сільського господарства, проектом НВВ2 передбачено впровадження технологій для забезпечення мінімального або нульового обробітку ґрунту, перехід на якісніші добрива, збільшення частки земель органічного виробництва до 3 %, використання біогазу. У 2020 р. Україна підтримала Європейський Зелений Курс (European Green Deal) (далі – ЄЗК), метою якого є досягнення кліматичної нейтральності європейського континенту до 2050 р. Україна заявила, що є невід'ємною частиною реалізації цілей ЄЗК. У прийнятій у 2020 р. стратегії ЄС «Від ферми до виделки», що є частиною ЄЗК у сфері сільського господарства, передбачено перехід до стійких систем виробництва та споживання – забезпечення здорового харчування, припинення руйнівних для довкілля методів сільського господарства та сприяння розвитку сільських територій. Частина вимог стратегії «Від ферми до виделки» вже

впроваджується в агросекторі України, проте вони потребують використання нових технологій, практик тощо.

Висновок до Розділу 1

Поняття галузі досить складне, особливо в сільському господарстві. На державному рівні поняття розглядається як галузь економіки. Водночас сільське господарство — це сфера матеріального виробництва, яка сама складається з комплексу кількох галузей, відповідний комплекс слід розглядати на різних рівнях, виділяючи в кожній промисловій групі галузі із спільними істотними характеристиками.

Основними умовами ефективного функціонування галузевої структури АПК України, є створення, удосконалення та модернізація сучасних систем управління, а також удосконалення організацій та механізмів управління на всіх рівнях.

В умовах європейської інтеграції, методи управління сільськогосподарськими підприємствами базуються на вдосконаленні та реалізації комплексу управлінських функцій, а їхня пряма мета — підвищення загальної ефективності різних галузей і загалом підприємства, тобто підвищення конкурентоспроможності. Тому необхідно вибрати один або кілька методів, які в результаті застосування принесуть найбільш корисний ефект від змін, що вносяться в систему управління.

Формування системи управління підприємством для підвищення конкурентоспроможності в умовах глобалізації, передбачає участь усіх структурних ланок організаційної структури, встановлення чітких взаємовідносин між ними, ефективне використання ресурсів і виробництво високоякісної продукції, постійний пошук джерел конкурентних переваг для підвищення конкурентоспроможності, щоб забезпечити високий статус сьогодні та в

майбутньому. Головною метою системи управління є – використання переваг діяльності в міжнародному середовищі для сприяння економічному зростанню суб'єктів господарювання.

Певний метод, по суті, є втіленням загального за особливих умов. В умовах глобалізації світової економіки сільськогосподарські підприємства повинні підвищувати ефективність, впроваджуючи новітні методи управління. Зі зростанням внутрішніх і зовнішніх екологічних ризиків і рівня невизначеності постало завдання підвищення ефективності корпоративного управління.

Моделі розвитку аграрного підприємництва в США, Європі та Україні мають одну стратегічну мету – забезпечити найкращий та найбільш ефективний механізм функціонування аграрного сектору, однак методи та засоби досягнення цієї мети різні.

Відповідно до Паризької угоди, підписаної та ратифікованої Україною у 2016 році, кожна країна-член вносить свій внесок у скорочення викидів парникових газів (ПГ), яка переглядається кожні 5 років.

З метою скорочення викидів парникових газів, особливо в аграрному секторі, проект NVB2 передбачає впровадження технологій мінімального або нульового обробітку ґрунту, перехід на кращі добрива, збільшення частки органічних земель до 3%, використання біогазу. Слід зазначити, що Україна підтримує Європейську зелену навчальну програму у 2020 році, яка матиме безпосередній вплив на планування та обробіток сільськогосподарських угідь та тваринництва.

Отже, можна зробити висновок, що від ґрунтообробки залежить 50% успіху ефективної діяльності підприємства, мова йде про чистий No-Till.

У цьому ключі українським аграріям варто подивитися на Австралію, де виробники давно частково перейшли на No-Till і минулого року зібрали рекордний врожай пшениці.

Варто зазначити, що все залежить від регіону, від ґрунту і від планів підприємства, вибору ним галузевої структури та спеціалізації. Але, аналізуючи вищезазначену інформацію, можна прогнозувати перехід на чистий No-Till в

Україні у найближчі роки. Йдеться також про Паризькі домовленості щодо кліматичних змін, які ввели карбонові сертифікати. Сільське господарство – сектор, який значною мірою впливає на зміни клімату. Карбоновий сертифікат дозволяє заробити більше на гектарі, німецькі вчені підраховували, – близько 100 євро додатково [36].

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ГАЛУЗЕВОЇ СТРУКТУРИ

2.1. Організаційно-економічна характеристика ДП «Чайка»

Державне підприємство «Чайка» створено згідно з Розпорядженням Керівника Державного управління справами від 31 серпня 2000 року № 205 на базі підсобного господарства «Чайка» і підсобного сільськогосподарського підприємства «Дударків».

Основні напрями діяльності:

✓ організація виробництва високоякісної сільгосппродукції, її переробка та забезпечення потреб громадського харчування Адміністрації Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Державного управління справами та інших органів, установ та організацій, а також реалізація сільськогосподарської сировини, готової продукції стороннім юридичним і фізичним особам з метою отримання прибутку;

✓ удосконалення наявних галузей, створення нових виробництв і здійснення інших видів діяльності, що не суперечить чинному законодавству, з метою отримання прибутку та підвищення рівня господарювання.

До підприємства входять такі структурні підрозділи: :

- філія «Дударків», - знаходиться на території Бориспільського району Київської області ; основний вид діяльності – виробництво і переробка зерна на борошно та крупи;

- філія «Чемер» , - територія Козелецького району Чернігівської області; - основними напрямками діяльності є: у тваринництві – виробництво свинини і молока, а в рослинництві – вирощування зернових, картоплі та овочів.

- філія «Лісне» , - знаходиться в Києво-Святошинському районі Київської області ; - основний вид діяльності - виробництво молочної продукції, основними видами якої є: молоко, кефір, сири, сметана, йогурти тощо

- філія «Рибгосп Васильківський» , - Васильківський район Київської області ; основний вид діяльності: розведення білого амура, товстолоба і коропа. Також на території рибгоспу надаються послуги з аматорського вилову риби.

- база «Грушки» , - знаходиться в місті Києві. Тут розташовано склади з холодильними камерами, загальною площею 1,98 га, для зберігання продукції та інших продовольчих товарів.

Крім виробництва сільгосппродукції, на Державному підприємстві «Чайка» налагоджено переробку продуктів:

- у філії «Лісне» – молокопереробний цех;
- у філії «Дударків» – млин, крупорушка;
- у філії «Чемер» – цех з виготовлення ковбасних виробів.

Філія «Дударків» має виробничий центр у селі Дударків . Основним видом продукції підрозділу є виробництво та переробка зерна на борошно та крупи. На території філії закладено сад.

Функції керування діяльністю підприємства реалізуються підрозділами апарата керування й окремих працівників, що при цьому вступають в економічні, організаційні, соціальні, психологічні відносини один з одним.

Головою підприємства є генеральний директор ДП «Чайка» та його три заступники і помічник з різних питань , наступна ланка охоплює начальників відділів, головного економіста та бухгалтера, що звітно підпорядковані відповідному заступнику. В свою чергу кожна філія має свого директора та схожу організаційну систему управління із різновидом необхідних кваліфікацій.

При дослідженні основних показників, що характеризують техніко-економічний рівень розвитку досліджуваного підприємства, важливо охарактеризувати його розмір за показниками площі сільськогосподарських угідь, величини авансованого капіталу , кількості працівників та обсягу продажу продукції.

Досліджуване підприємство «Чайка» має державну форму власності і займається виробництвом сільськогосподарської продукції, її переробкою та реалізацією.

Предметом діяльності підприємства є вирощування зернових та технічних культур, овочівництво, розведення свиней, розведення великої рогатої худоби, виробництво м'ясних, молочних продуктів та сиру.

Для детальнішої характеристики розглянемо організаційну структуру підприємства.

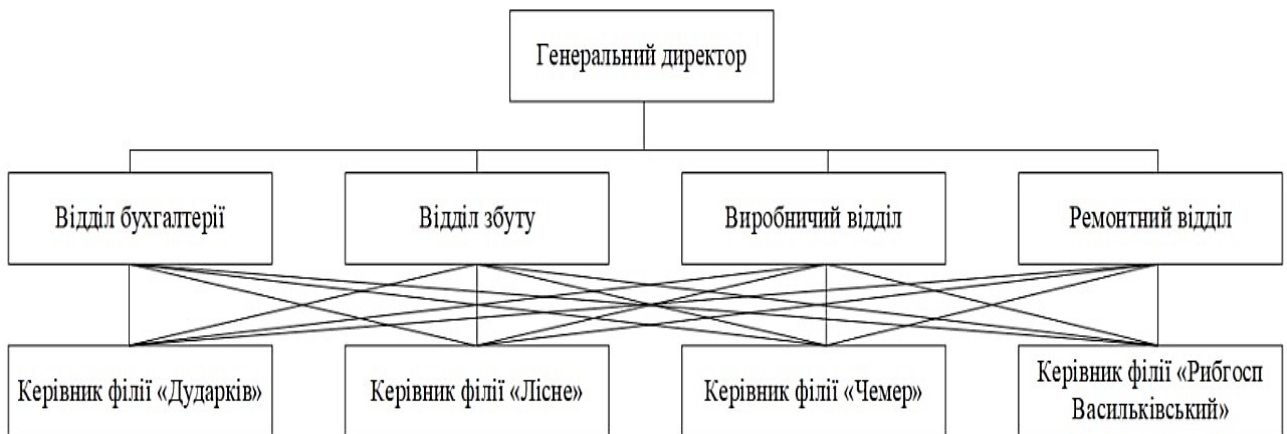

Рисунок 2.1.1. - Організаційна структура управління ДП «Чайка»

На ДП «Чайка» сформувалася функціональна організаційна структура. Функціональна організаційна структура ґрунтується на принципі спеціалізації організаційних і управлінських структур за функціональною ознакою. Керівники спеціалізуються на окремих управлінських функціях, які виконуються відповідними спеціалістами. Функціональну структуру доцільно використовувати за великої кількості спеціалізованих робіт в організації. Переваги функціональної оргструктури:

- спеціалізація діяльності функціональних керівників;
- скорочення часу проходження інформації;
- розширення можливостей лінійних керівників в оперативному керівництві;
- відсутність дублювання лінійних і функціональних взаємозв'язків;
- розвантаження вищого керівництва.

Недоліки функціональної оргструктури:

- можливість отримання суперечливих вказівок;
- довга процедура прийняття рішень;
- порушення принципу єдиноначальності;
- складність контролю;
- недостатня гнучкість.

Функції керування діяльністю підприємства реалізуються підрозділами апарата керування й окремих працівників, що при цьому вступають в економічні, організаційні, соціальні, психологічні відносини один з одним.

Головою підприємства є генеральний директор ДП «Чайка», наступна ланка охоплює начальників відділів. У відділі бухгалтерії економіст та бухгалтер підпорядковуються головному бухгалтеру, всвою чергу кожна філія має свого директора та схожу організаційну систему управління із різновидом необхідних кваліфікацій. Відділ продажу складається із менеджера закупок та продажу, якому підпорядковуються логіст та водій. У виробничому відділі робітники заняті на ручних роботах в рослинництві та водій-тракторист підпорядковуються головному агроному. Ремонтний відділ у свою чергу складається із інженера та електрика.

Насамперед визначимо розмір підприємства і охарактеризуємо його за такими показниками: площа сільськогосподарських угідь, величина авансованого капіталу (в тому числі власний і позичковий), середньорічна чисельність працівників, обсяг реалізованої продукції.[21]

Таблиця 2.1.1 - Показники розміру підприємства ДП «Чайка» за 2018-2020 роки та ННЦ «Інститут землеробства НААН» за 2020 рік

Показник	Роки			ННЦ «Інститут землеробст ва НААН» 2020	Відхиле ння 2020 року від 2019 року, %	Відхи лення ДП "Чайк а" від ННЦ, +/-
	2018	2019	2020			
Площа сільськогосподарськи х угідь, га	7053	7162	7200	4763	0,53	2437
Авансований капітал (на кінець року), тис. грн. у тому числі	239721,5	252164	271204	52820,3	7,6	21838 3,7
- власний капітал	164742,5	159932	160454	52717,1	0,33	10773 6,9
- позичковий капітал	74979	110750	92232	103,1	-16,7	92128, 9
Середньорічна чисельність працівників, осіб	381	377	375	240	-0,53	135
Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн.	195741	192448	227239	33752	18,1	19348 7

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» за 2018-2020 рік, та річний звіт ННЦ «Інститут землеробства НААН» за 2020 рік

Таблиця 2.1.1 вказує на те, що площа сільськогосподарських угідь у ДП «Чайка» збільшилася на 0,53% га у 2020 році, порівняно із 2019 роком. Застосовуючи монографічний метод, можна зробити висновки, що дослуджеване підприємство ДП «Чайка» має більші показники розміру і як результат більший обсяг чистого прибутку, порівняно із ННЦ «Інститут землеробства НААН» на 193487 тис. грн. Вагомою причиною виступає те, що підприємство у плануванні обсягів вирощування культур спирається на підписання контрактів з покупцями, тобто, об'єм використання земельних ресурсів напряму залежить від необхідного обсягу виробництва тих чи інших культур, що власне й варіює кількість гектар.

Також значну роль відіграє посів кормових культур, адже в залежності від запланованих потреб на корми для тваринництва (вирощування ВРХ на молочне та м'ясне скотарство, а також свині), складається карта оптимальної сівозміни для підприємства.

Розмір авансованого капіталу протягом періоду 2020-2019 має тенденцію до збільшення. Розмір позичкового капіталу зростає швидшими темпами, що свідчить про погіршення фінансової незалежності підприємства. Середньорічна чисельність працівників у 2020 році незначно скоротилась – всього на 3 особи. Обсяг реалізації продукції з кожним роком зростає, що характеризує повноцінне використання виробничих потужностей підприємства.

Для більш детального аналізу розглянемо структуру посівних площ досліджуваного підприємства за 2016-2020 роки (таблиця 2.1.2).

Таблиця 2.1.2 - Структура посівних площ ДП «Чайка» за 2016-2020 роки

	2016	%	2017	%	2018	%	2019	%	2020	%
Зернові та зернобобові										
Пшениця озима	1323	18,3	1547	22	1448	20,7	1814	27,0	1648	24,0
Кукурудза на зерно	1821	25,2	1329	18,9	1598	22,8	1467	21,8	1679	24,4
Овес	311	4,3	333	4,7	191	2,7	226	3,4	162	2,4
Жито	116	1,6		0	240	3,4	450	6,7	475	6,9
Ячмінь озимий	72	1	96	1,4	136	1,9	134	2,0	209	3,0
Ячмінь ярий	120	1,7	233	3,3	194	2,8	195	2,9	87	1,3
Горох	60	0,8	155	2,2	145	2,1	100	1,5		
Сума	3823	52,8	3693	52,6	3952	56,4	4386	65,2	4260	61,9
Технічні										
Соняшник	1685	23,3	1653	23,6	2095	29,9	1496	22,2	1783	25,9
Картопля	20	0,3	10	0,1	10	0,1	10	0,1	10	0,1
Сума	1705	23,6	1663	23,7	2105	30	1506	22,4	1793	26,1
Овочеві										
Овочі	7	0,1	4	0,1	4	0,1	4	0,1	3	0,04
Сума	7	0,1	4	0,1	4	0,1	4	0,1	3	0,04
Продовження таблиці 2.1.2										

Кормові										
Кукурудза (на силос)	0	0	646	9,2	455	6,5	395	5,9	464	6,7
Багаторічні трави	0	0	508	7,2	489	7	433	6,4	360	5,2
Сума	0	0	1154	16,4	944	13,5	828	12,3	824	12,0
Загальна сума	7239	100	7016	100	7005	100	6724	100	6880	100

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» за 2016-2020 рік

Виходячи із показників, ми можемо побачити, що 61,9% від загальної площі під посів займають зернові. У період з 2016 року площі під посів зернових зросли приблизно на 11%. Площа під посів технічних культур зросла на 1,4%. Овочі у структурі посівних площ займають 0,1%, а кормові культури 11%. У структурі посівних площ 2020 року, кормові культури складають – 12%.

Визначимо економічні показники ефективності, тобто таке співвідношення між ресурсами і результатами виробництва, за якого отримують вартісні показники ефективності виробництва (Таблиця 1.1.4).

Таблиця 2.1.3 - Динаміка показників ефективності виробництва ДП «Чайка», 2017-2020 роки та ННЦ «Інститут землеробства НААН» за 2020 рік%

Показник	Роки				Відхилення 2020 року від 2019 року, %	ННЦ «Інститут землеробства НААН», 2020	Відхилення ДП "Чайка" від ННЦ, +/-
	2017	2018	2019	2020			
Рентабельність активів	1,7	1,8	-7,21	0,33	+104,6	0,1	0,23
Рентабельність власного капіталу	2,4	2,6	-10,96	0,56	+105,1	0,1	0,46
Рентабельність продажу	2,4	2,3	-9,38	0,39	+104,2	0,1	0,29

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» за 2017-2020 рік, та річний звіт ННЦ «Інститут землеробства НААН» за 2020 рік

За результатами аналізу даних показників, можемо зробити висновок, що рентабельність активів, власного капіталу та продажу значно зросла у 2020 році. Порівняно з 2019 роком, коли підприємство понесло збиток 18050 тис. грн. чистого прибутку (-399,5% виконання планового показника, або – 22568 тис. грн

до планового показника). Але вже у 2020 році ДП «Чайка» отримало прибуток в розмірі 893 тис. грн., тому показники ефективності почали поступово зростати. Рентабельність активів на ДП «Чайка» вища порівняно із ННЦ «Інститут землеробства НААН» на 0,23, рентабельність продажу вища на 0,29, а показник рентабельності власного капіталу на 0,46, така різниця обумовлена різними напрямками діяльності досліджуваних підприємств.

Для детальної економічної характеристики ДП «Чайка», необхідно визначити показники матеріально-речової складової інтенсивності виробництва. Оскільки, чим вищий рівень концентрації ресурсів на одиницю земельної площі, тим більші обсяги виробництва продукції можна досягти за інших умов. Необхідні показники і відповідні їм дані подано нижче (таблиця 2.1.4).

Таблиця 2.1.4 - Показники матеріально-речової складової інтенсивності ДП «Чайка» за 2017-2020 роки та ННЦ «Інститут землеробства НААН» за 2020 рік

Показники	Роки				ННЦ «Інститут землеробства НААН» 2020	Відхилення 2020 року від 2019 року, %	Відхилення ДП "Чайка" від ННЦ, +/-
	2017	2018	2019	2020			
Авансований капітал на 1 га с/г угідь, тис. грн	29,44	31,6	35,2	37,7	11,1	7,10	26,6
Вартість основних засобів на 1 га с/г угідь, тис. грн	13,93	14,4	29,4	16,3	6,1	-44,56	10,2
Оборотний капітал на 1 га с/г угідь, тис. грн	9,3	10,8	11,3	12,7	0,23	12,39	12,5
Трудовозабезпеченість підприємства на 1 га с/г угідь, осіб/га.	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	0,00	0,0
Землезабезпеченість, га/осіб.	19,82	20,3	19,0	19,2	19,85	1,05	-0,6

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» за 2017-2020 рік, та річний звіт ННЦ «Інститут землеробства НААН» за 2020 рік

За даними таблиці можна зробити висновки, що виробничий потенціал упродовж досліджуваного періоду має тенденцію до зростання, бо авансований

капітал на 1 га с/г угідь збільшився на 2,5 тис. грн у 2020 році порівняно з 2019 роком. Оборотний капітал за досліджуваний період зменшився на 19,1 тис.грн

Трудозабезпеченість на підприємстві невелика, у 2020 році становить 0,05 осіб/га, а тому, землезабезпеченість (показник, обернений до трудозабезпеченості) є високою і становить 19,2 га/осіб у 2020 році. Але на ННЦ «Інститут землеробства» показник землезабезпеченості більший на 0,6 га/осіб, адже кількість землі на працівників відносно показників розміру ДП «Чайка», вищі.

Для забезпечення відтворення виробничих засобів важливе значення має вивчення їхнього стану та використання. Стан і використання основних виробничих фондів є важливим фактором підвищення ефективності діяльності підприємства. Тому, зробимо оцінку майнового стану досліджуваного підприємства.

Таблиця 2.1.5 - Оцінювання майнового стану ДП «Чайка» за 2017-2020 роки та ННЦ «Інститут землеробства НААН» за 2020 рік

Показники	Роки				Відхилення 2020 року від 2019 року, %	ННЦ «Інститут землеробства НААН», 2020	Відхилення ДП "Чайка" від ННЦ, +/-
	2017	2018	2019	2020			
Витрати оплати праці на 1 га, тис. грн/га	3,82	5,20	7,20	2,8	-61,1	3,7	-0,9
Коефіцієнт зростання основних засобів	1,24	1,03	1,09	1,15	5,5	3,11	-2,0
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,14	0,04	0,09	0,03	-66,7	0,002	0,0
Коефіцієнт вибуття	0,02	0,03	0,01	0,02	100,0	0,001	0,0

Коефіцієнт сукупного відтворення	0,26	0,06	0,1	0,6	500,0	0,01	0,6
Продовження таблиці 2.1.5							
Показники стану							
Коефіцієнт придатності	0,6	0,6	0,6	0,6	0	0,27	0,3
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,4	0,4	0,4	0,4	0	0,73	-0,3

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» за 2017-2020 рік, та річний звіт ННЦ «Інститут землеробства НААН» за 2020 рік

Чим менший коефіцієнт зношення і вищий коефіцієнт придатності, тим більшу насиченість найновішими засобами праці має підприємство, а отже, за інших однакових умов, і кращі можливості для виробництва продукції з меншими витратами. Саме така тенденція і прослідковується, судячи із даних у таблиці 1.1.6. Порівняно із ННЦ «Інститут землеробства НААН», на ДП «Чайка» коефіцієнт витрат на оплату праці нижчий на 0,9%, але при цьому коефіцієнт зростання основних засобів на ННЦ більший на 2%, що вважається прогресивною тенденцією, що позитивно впливає на підвищення ефективності використання засобів, збільшення виробничої потужності.

Показники рентабельності характеризують відносну прибутковість, чи прибутковість, що вимірюється у відсотках до витрат чи ресурсів. Вони відображають ефективність роботи підприємства в цілому, прибутковість різних напрямків діяльності. Найбільш повно, порівняно з прибутком, рентабельність характеризують остаточні результати господарювання, тому її величина показує співвідношення ефекту з наявними або спожитими ресурсами.

Таблиця 2.1.6 - Показники ефективності ДП «Чайка» за 2018-2020 рік та ННЦ «Інститут землеробства НААН» за 2020 рік

Показники	Значення, %			Відхилення 2020 року від 2019 року, %	ННЦ «Інститут землеробства НААН», 2020	Відхилення ДП "Чайка" від ННЦ, +/-
	2018	2019	2020			

Рівень виробничої рентабельності підприємства	24,25	-11,95	34,18	+386,0	1,11	33,07
Продовження таблиці 2.1.6						
Рівень рентабельності операційної діяльності підприємства	5,62	-4,82	6,39	+232,6	1,16	5,23
Рівень рентабельності звичайної діяльності	2,7	-4,98	0,40	+108,0	0,02	0,38

Джерело: Річний звіт ДП «Чайка» за 2018-2020 рік, та річний звіт ННЦ «Інститут землеробства НААН» за 2020 рік

Рівень рентабельності виробничої діяльності, або коефіцієнт окупності витрат, обчислений у цілому по підприємству, залежить від трьох основних факторів першого порядку: структури реалізованої продукції, її собівартості і середніх цін реалізації. На досліджуваному підприємстві цей показник становить 34,18%. Рентабельність операційної діяльності — свідчить про ефективність операційних витрат, пов'язаних з формуванням виробничої собівартості, загальногосподарським управлінням і збутовою діяльністю та іншими операційними витратами. Ці витрати безпосередньо беруть участь у виготовленні та реалізації продукції і створюють прибуток від операційної діяльності, а показник рентабельності показує суму прибутку, одержану в розрахунку на 1 грн. цих витрат. Рентабельність операційної діяльності по досліджуваному підприємству 6,39%. А от рівень рентабельності звичайної діяльності на підприємстві «Чайка» значно менший і становить 0,40%. Порівняно із ННЦ «Інститут землеробства НААН», показники рентабельності на ДП «Чайка» вищі, адже ННЦ проводить багато наукових дослідів, що не входить до структури реалізованої продукції, рівень операційної діяльності також нижчий на 5,23%,

тобто можна зробити висновок, що спеціалізації впливає безпосередньо на показники рентабельності.

Коефіцієнт загальної ліквідності характеризує здатність підприємства забезпечити свої короткострокові зобов'язання з найбільше легко реалізованої частини активів – оборотних коштів. На підприємствах цей показник більше 1. Цей коефіцієнт дає найбільш загальну оцінку ліквідності активів. Коефіцієнт швидкої ліквідності характеризує рівень платоспроможності підприємства протягом періоду діяльності у 30-40 діб.

Таблиця 2.1.7 - Аналіз ліквідності ДП «Чайка» за 2018-2020 рік та ННЦ «Інститут землеробства НААН» за 2020 рік

Показники	Роки			Відхилення 2020 року від 2019 року, %	ННЦ «Інститут землеробст ва НААН», 2020	Відхилення ДП "Чайка" від ННЦ, +/-
	2018	2019	2020			
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,18	0,86	1,01	17,4	2,72	-1,71
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,36	0,02	0,26	1200,0	0,34	-0,08
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,02	0,02	0,02	0,0	0,26	-0,24

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» за 2018-2020 рік, та річний звіт ННЦ «Інститут землеробства НААН» за 2020 рік

Ліквідність підприємства вважається достатньою, якщо коефіцієнт швидкої ліквідності знаходиться на рівні 1 грн./грн. Це означає, що на 1 грн. поточних зобов'язань підприємство має 1 грн. високоліквідних активів і здатне протягом короткого періоду погасити свої короткострокові зобов'язання. На підприємстві «Чайка» він становить 0,26, це означає, що підприємство спроможне у разі падіння обсягів реалізації покрити свої зобов'язання перед кредиторами. Але ННЦ «Інститут землеробства НААН» має більші можливості покрити свої

зобов'язання, адже коефіцієнт швидкої ліквідності становить 0,34, що на 0,08 більше, ніж на досліджуваному підприємстві.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує вказує на те, яка частина поточних зобов'язань підприємства може бути погашена на конкретну дату протягом однієї доби. На ДП «Чайка» коефіцієнт абсолютної ліквідності становить 0,02 грн, за цими показниками підприємство вважається достатньо ліквідним.

Стійкий фінансовий стан підприємства в ринкових умовах значною мірою обумовлюється його діловою активністю. Ділова активність підприємства проявляється через розширення ринків збуту продукції, підтримання ділової репутації (іміджу), вихід на ринок праці і капіталу тощо. Загалом, аналіз ліквідності вказує на те, що ННЦ «Інститут землеробства НААН» можна вважати більш ліквідним, ніж ДП «Чайка».

Ділова активність оцінюється системою показників (коефіцієнтів), які характеризують найважливіші сторони діяльності підприємства, що наведено в таблиця 2.1.8

Таблиця 2.1.8 - Аналіз ділової активності ДП «Чайка» за 2018-2020 рік та ННЦ «Інститут землеробства НААН» за 2020 рік

Показники	Роки			Відхилення 2020 року від 2019 року, %	ННЦ «Інститут землеробства НААН», 2020	Відхилення ДП "Чайка" від ННЦ, +/-
	2018	2019	2020			
Коефіцієнт оборотності активів	0,02	0,77	0,87	13,0	0,64	0,23
Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу	0,34	0,71	1,24	74,6	1,55	-0,31

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	39,54	102,9	31,11	-69,8	12,1	19,01
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	39,22	2,4	4,25	77,1	110	-105,75
Період обертання одного обороту, дні:						
-дебіторської заборгованості	9,23	27,9	11,73	-58,0	30,17	-18,44
<i>Продовження таблиці 2.1.8</i>						
-кредитної заборгованості	9,31	3,5	85,98	2356,6	3,32	82,66
Коефіцієнт обороту матеріальних запасів	0,67	2,7	2,49	-7,8	3,56	-1,07

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» за 2018-2020 рік, та річний звіт ННЦ «Інститут землеробства НААН» за 2020 рік

Аналіз ділової активності дає змогу глибше проаналізувати і оцінити ефективність основної діяльності досліджуваного підприємства ДП «Чайка» за рахунок швидкості обертання відповідних ресурсів. Коефіцієнт оборотності активів характеризує продуктивність авансованого капіталу. Чим вищий коефіцієнт оборотності активів, тим краще, на досліджуваному підприємстві цей показник становить 0,87. Показник оборотності оборотного капіталу 1,24, він характерний тим, що чим більший цей показник тим менше треба оборотного капіталу підприємству за однакових інших умов. Порівнюючи коефіцієнт із ННЦ «Інститут землеробства НААН», можна зробити висновок, що відповідному підприємству треба менше оборотного капіталу на 0,31 відносно ДП «Чайка».

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості та кредиторської заборгованості на підприємстві «Чайка» 31,11, а коефіцієнт кредиторської заборгованості 4,25. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості вказує на швидкість обертання дебіторської заборгованості за 2020 рік, він відображає

збільшення або зменшення комерційного кредиту, який надається підприємством своїм партнерам. Щодо коефіцієнту оборотності кредиторської заборгованості, то він показує швидкість їх обертання за 2020 рік.

Період обертання одного обороту дебіторської заборгованості та кредиторської мають бажаний результат, в якому зазначається щоб період кредиторської заборгованості був меншим за період дебіторської заборгованості. На ДП «Чайка» показник бажаному результату не відповідає на незначну величину. Бажана тенденція періоду обертання одного обороту дебіторської та кредиторської заборгованості до зниження.

Коефіцієнт обороту матеріальних запасів більший на ДП «Чайка» становить 2,49, цей коефіцієнт характеризує швидкість реалізації товарно-матеріальних запасів підприємств.

Оцінювання фінансового стану підприємства здійснюється з метою пошуку резервів підвищення рентабельності господарської діяльності та зміцнення комерційного розрахунку як основи стабільної роботи підприємства і виконання ним зобов'язань перед бюджетом, банком та іншими установами.

Фінансова стійкість підприємства є однією з головних умов життєдіяльності, розвитку й забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємства. Саме фінансова стійкість підприємства характеризує ефективність операційного, інвестиційного і фінансового розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, а також відображає здатність підприємства відповідати за своїми боргами й зобов'язаннями.

Таблиця 2.1.9 - Оцінка фінансової стійкості ДП «Чайка» за 2018-2020 рік та ННЦ «Інститут землеробства НААН» за 2020 рік

Показники	Роки			Відхилення 2020 року від 2019 року, %	ННЦ «Інститут землеробства НААН», 2020	Відхилення ДП "Чайка" від ННЦ, +/-
	2018	2019	2020			
Темпи зростання активів	1,07	1,97	1,05	-46,7	0,8	0,25
Коефіцієнт	0,68	0,63	0,32	-49,2	0,94	-0,62

автономії						
Коефіцієнт фінансового ризику	0,47	0,58	0,58	0,0	0,06	0,52
Коефіцієнт покриття зобов'язань власним капіталом	0,47	0,14	0,94	571,4	1,77	-0,83
Коефіцієнт маневреності	0,08	0,9	-0,09	-110,0	0,27	-0,36

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» 2018-2020 рік, та річний звіт ННЦ «Інститут землеробства НААН» за 2020 рік

Порівнюючи фінансову стійкість підприємств (табл. 2.1.9) то темпи зростання авансованого капіталу у 2020 році зросли на 5%. Питому вагу власного капіталу в загальній сумі авансованих засобів у виробництві показує коефіцієнт автономії. На підприємстві «Чайка» він становить 0,32, що на 49,2% менше ніж у 2019 році, це означає що фінансовий стан підприємств є незалежним від зовнішніх джерел фінансування. але в ННЦ «Інститут землеробства НААН», коефіцієнт автономії має краще значенні від ДП «Чайка» на 0,62, та становить 0,94, тобто ННЦ має більшу незалежність від зовнішніх джерел фінансування.

Коефіцієнт фінансового ризику становить 0,58 у 2020 році, показник характеризує залежність підприємства від залучених засобів. Бажана тенденція даного показника до зниження.

Коефіцієнт забезпечення підприємства власним оборотним капіталом показує ступінь забезпеченості власними оборотними засобами, необхідного для забезпечення його фінансової стійкості і показує яка частка оборотних активів фінансується за рахунок власних коштів. Тенденція до зменшення, яка спостерігається на досліджуваному підприємстві і становить 0,94%.

Коефіцієнт маневреності показує яка частка власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, тобто вкладена в оборотні засоби та дає вільно маневрувати коштами. У 2020 році підприємство залежало від кредиторів у питаннях формування оборотного капіталу. Про це говорить показник маневреності власних оборотних коштів, який був нижче нуля.

Динаміка фінансового стану підприємства за аналізований період вказує на те, що ДП «Чайка» отримало чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) 227239 млн. грн, що на 26200 тис. грн більше, ніж за 2019 рік.

Таблиця 2.1.10 - Динаміка економічних показників ДП «Чайка», 2017 – 2019 рік та ННЦ «Інститут землеробства НААН» за 2020 рік

Показники	Роки			Відхилення 2020 року від 2019 року, %	ННЦ «Інститут землеробства НААН», 2020	Відхилення ДП "Чайка" від ННЦ, +/-
	2018	2019	2020			
Дохід від реалізації продукції, тис. грн	234 889	178 120	20 4320	14,7	3479,76	200840,24
Чистий дохід, тис. грн	195 741	192 448	227 239	18,1	33 752	193487,267
Валовий прибуток, тис. грн.	38 309	20 549	57 882	181,7	33 727	24155,103

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» 2018-2020 рік, та річний звіт ННЦ «Інститут землеробства НААН» за 2020 рік

Безумовно, показники прибутковості на ДП «Чайка» вищі, ніж в ННЦ «Інститут землеробства НААН», адже значно відрізняється структура товарної продукції та мета діяльності підприємств. Основною причиною прибутковості на ДП «Чайка», порівняно із 2019 роком є зростання ринкової ціни на сільськогосподарську продукцію. Збільшення доходу від реалізації продукції в порівнянні із попереднім періодом відбулося за рахунок збільшення обсягу реалізації сільськогосподарської продукції.

Далі визначаємо виробничий напрямок досліджуваного підприємства. Проаналізуємо структуру товарної продукції ДП «Чайка» філія «Дударків» за 2020 р. (Таблиці 1.2).

Таблиця 2.1.11 - Вартість та структура товарної продукції ДП «Чайка» за 2018-2020 роки ННЦ «Інститут землеробства НААН» за 2020 рік

Продукція галузі	2018		2019		2020			ННЦ «Інститут землеробства НААН», 2020		
	тис. грн.	%	тис. грн	%	тис. грн	%	ранжувальний ряд	тис. грн.	%	ранжувальний ряд
Зернові і зернобобові – всього	53830	28,8	65377	32,1	69497,7	33,6%	1	908	65,1	1
Пшениця озима	28240	15,1	23888	11,7	25625	12,4%		270	19,3	
Жито	0	0	2585	1,3	2844	1,4%		-	-	
Гречка	0	0	1170	0,6	2197,67	1,1%		-	-	
Кукурудза на зерно	23047	12,3	36 520	17,9	38441	18,6%		190	13,6	
Горох	1889	1	836	0,4	0	0,0%		-	-	
Овес	654	0,4	378	0,2	390	0,2%		-	-	
Технічні	721	0,4	1208	0,6	1244	0,6%	6	135	9,7	
Овочі	285	0,2	265	0,1	270	0,1%		-	-	
Картопля	436	0,2	943	0,5	974	0,5%		-	-	
Соняшник	34123	18,3	49645	24,4	57139	27,6%	2	135	9,7	3
Інша продукція рослинництва	10,7	0,01	12,1	0,01	0,01	0,0%	8	-	-	
Разом по рослинництву	123620	66,2	127956	62,9	127881	61,7%	x	1 043	74,8	
ВРХ	4312	2,3	4944	2,4	5110	2,5%	5	-	-	
Молоко	44 774	24	47 854	23,5	49222	23,8%	3	-	-	
Свині	13 882	7,4	22 733	11,2	24909	12,0%	4	352	25,2	2
інша продукція тваринництва	73	0,04	0,8	0,0004	1	0,0%	7	-	-	
Разом по тваринництву	63041	33,8	75531,8	37,1	79242	38,3%	x	352	25,2	
Усього по підприємству	186661	100	203488	100	207123	100,0%	x	1 395	100	

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» 2018-2020 рік, та річний звіт ННЦ «Інститут землеробства НААН» за 2020 рік

На досліджуваному підприємстві продукція рослинництва в структурі підприємства займає лідируючі позиції 61,7%, а продукція тваринництва 38,3% відповідно. Порівнюючи ДП «Чайка» із ННЦ «Інститут землеробства НААН», можна зробити висновок, що друге має досить високу частку у структурі товарної продукції зернових та зернобобових – 65,1%, але при цьому, частка тваринництва, а саме свинарства, складає 25,2%, що свідчить про високий рівень спеціалізації та цілком обумовлено метою та цілями діяльності ННЦ «Інститут землеробства НААН». У 2020 році найбільшу питому вагу займає вирощування зернових культур, а саме кукурудза на зерно (18,6%) та озиму пшеницю (12,4%), третім у структурі товарної продукції є молочний напрямок. До дрібних галузей відносять вирощування жита, картоплі, вівса, гороху, гречки, відгодівлю ВРХ, та іншу продукцію рослинництва і тваринництва. До додаткових відносять: відгодівлю свиней, вирощування кукурудзи на зерно та пшениці озимої. До головних галузей відносять вирощування соняшнику та виробництво молока. Підприємство спеціалізується на трьох галузях – це на вирощування соняшнику, кукурудзи на зерно та виробництво молока, тому можна зробити висновок, що на ДП «Чайка» сформувався зерно - скотарський виробничий напрям із високим вмістом олійних культур в структурі посівних площ.

Для більш детальної характеристики товарної структури, оцінки та подальших пропозицій розглянемо окремо вартість та структуру товарної продукції на ДП «Чайка» за 2012-2020 роки.

Таблиця 2.1.12 - Вартість та структура товарної продукції ДП «Чайка» за 2012-2020 роки

Продукція галузі	2012			2020		
	тис. грн	%	ранжувальний ряд	тис. грн	%	ранжувальний ряд
Зернові і зернобобові – всього	7301,5	21,7	3	69497,7	33,6	1
Пшениця озима	4187,5	12,5		25625	12,4	

Жито	412,1	1,2		2844	1,4	
Гречка	-	-		2197,67	1,1	
Продовження таблиці 2.1.12						
Кукурудза на зерно	1845,3	5,5		38441	18,6	
Горох	381,6	1,1		0	0,0	
Овес	179,7	0,5		390	0,2	
Технічні	1038,4	3,1	5	1244	0,6	6
Овочі	219	0,7		270	0,1	
Картопля	819,4	2,4		974	0,5	
Соняшник	-	-		57139	27,6	2
Інша продукція рослинництва	490,8	1,5	7	0,01	0,0	8
Разом по рослинництву	8830,7	26,3		127881	61,7	x
ВРХ	3168,5	9,4	4	5110	2,5	5
Молоко	9977	29,7	1	49222	23,8	3
Свині	9277,9	27,6	2	24909	12,0	4
інша продукція тваринництва	2331,5	6,9	6	1	0,0	7
Разом по тваринництву	24754,9	73,7	x	79242	38,3	x
Усього по підприємству	33585,6	100	x	207123	100	x

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» 2012-2020 рік

Порівнюючи вартість та структуру товарної продукції за період з 2012 р. по 2020 р., можна побачити, що вартість та основні галузі в ранжованому ряді за 8 років значно змінилися. У 2012 році на 1 місці в структурі товарної продукції знаходилася молочна галузь, на 2 – свинарство. У 2020 році молоко посідає 3 місце, а свинарство – 4, на першому місці в структурі товарної продукції зернові та зернобобові. Тому, за даними таблиці 1.1.3 доцільно проаналізувати як змінився коефіцієнт зосередження на ДП «Чайка» 8 років тому та у 2020 році. Ефективність виробництва в аграрних підприємствах залежить не лише від розміру галузей, які в них є провідними, а й від того, як розвинуті й інші галузі, що мають товарний характер. Чим більше в господарстві таких галузей, тим, як правило, менші їх розміри і нижча концентрація виробництва. Це інколи негативно відбивається на кінцевих

результатах господарювання. Щоб врахувати ступінь розвитку усіх товарних галузей у підприємстві, необхідно визначити і проаналізувати коефіцієнт зосередження товарного виробництва (K_3):

$$K_3 = \frac{100}{\sum P_{v_i} (2N_i - 1)} \quad (2.1.1)$$

де P_{v_i} – питома вага i -ї галузі у структурі товарної продукції;

N_i – порядковий номер i -ї галузі в ранжированому ряду, побудованому за спадаючою ознакою.

Аналізуючи визначений коефіцієнт зосередження товарного виробництва ДП «Чайка» у 2020 році, то можна зазначити, що підприємство має низький рівень спеціалізації $K_3 = 0,301$ (в межах від 0,21 до 0,30). У 2012 році значення коефіцієнту складало 0,192, що свідчить про ще слабший рівень спеціалізації. Порівнюючи коефіцієнт зосередження із ННЦ «Інститут землеробства НААН», можна побачити іншу ситуацію, адже на відповідному підприємстві показник становить 0,49, що свідчить про високий рівень спеціалізації.

Для визначення економічного типу розвитку підприємства спочатку потрібно розрахувати кількісний вплив розміру авансованого капіталу й ефективності (продуктивності) його використання на приріст валової продукції (товарної) продукції:

$$\text{Індекс продуктивності АК} = \frac{AK_1 * \psi_1}{AK_0 * \psi_0} = \frac{AK_1 * \psi_0}{AK_0 * \psi_0} \times \frac{AK_1 * \psi_1}{AK_1 * \psi_0} \quad (2.1.2)$$

де AK_1, AK_0 — величина авансованого капіталу відповідно у звітному і базовому роках;

ψ_0 і ψ_1 — узагальнюючий показник ефективності використання авансованого капіталу відповідно у звітний і базовий роки, що визначається діленням валової продукції на його величину, тобто $\psi = TP : AK$;

ТП – товарна продукція.

Перший частковий індекс показує відносний приріст продукції в результаті збільшення розміру авансованого капіталу на 1 га, а другий – завдяки підвищенню ефективності (продуктивності) його використання. Абсолютний вплив цих факторів на приріст продукції визначається за формулою

$$\Delta TP = AK_1 * \psi_1 - AK_0 * \psi_0 = (AK_1 * \psi_0 - AK_0 * \psi_0) + (AK_1 * \psi_1 - AK_1 * \psi_0).$$

$$\Rightarrow 2447,36 + 42867,9$$

$\Delta TP = \Delta TP_{AK} + \Delta TP^{\Psi}$, де ΔTP_{AK} і ΔTP^{Ψ} - приріст (зменшення) товарної продукції, одержаний завдяки збільшенню (зменшенню) відповідно авансованого капіталу і показника ефективності його використання. Звідси питому вагу екстенсивного та інтенсивного факторів можна визначити за такими формулами:

$$D_{AK} = (\Delta TP_{AK} : \Delta TP) \cdot 100\%;$$

(2.1.3)

$$D^{\Psi} = (\Delta TP^{\Psi} : \Delta TP) \cdot 100\%,$$

де D_{AK} – питома вага екстенсивного фактору;

D^{Ψ} – питома вага інтенсивного фактору.

Таблиця 2.1.13 - Вихідні дані для розрахунку економічного типу розвитку по підприємству ДП «Чайка»

Показники	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Величина авансованого капіталу, тис. грн	248340	252164	271204
Товарна продукція, тис. грн.	157532	203488	207123
Продуктивність АК	0,64	0,81	0,76

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» за 2019-2020 рік

Індекс продуктивності АК=

$$\frac{271204 * 0,76}{252164 * 0,81} = \frac{271204 * 0,81}{252164 * 0,81} \times \frac{271204 * 0,76}{271204 * 0,81} = 1,08 \times 0,94 = 1,01$$

Перший частковий індекс показує відносний приріст продуктивності, в результаті збільшення розміру АК на 1 га, тобто на 8%, а другий – завдяки підвищенню ефективності його використання. Отже ефективність використання АК зменшилася на 6%.

$$\Delta\Pi_{\text{АК}} = (\text{АК1} * \psi_0 - \text{АК0} * \psi_0)$$

$$\Delta\Pi_{\Psi} = (\text{АК1} * \psi_1 - \text{АК1} * \psi_0)$$

$$\Delta\Pi_{\text{АК}} = 15422,4$$

$$\Delta\Pi_{\Psi} = 1862,2$$

Абсолютний вплив:

$$\Delta\Pi = 15422,4 + 1862,2 = 17284,6$$

Звідси:

$$D_{\text{АК}} = 89\%$$

$$D_{\Psi} = 11\%$$

За економічним типом розвитку ДП «Чайка» має екстенсивно-інтенсивний тип розвитку, тому що частка приросту авансованого капіталу становить 89%, а частка приросту продуктивності становить 11%. Такий тип економічного розвитку у якого частка приросту за рахунок екстенсивного фактору перевищує частку приросту продуктивності за рахунок інтенсивного фактору. Далі варто проаналізувати окремо основні галузі, на яких спеціалізується ДП «Чайка».

2.2. Аналіз, оцінка та перспективи розвитку тваринництва на ДП «Чайка»

Тваринництво розглядається як стратегічно важлива галузь у загальній структурі сільськогосподарського виробництва, де його частка складає близько 50% у валовому виробництві та безпосередньо у галузевій структурі підприємства. Основним напрямом розвитку галузі є суттєве збільшення

обсягів виробництва всіх видів тваринницької продукції, особливо молока, яловичини, свинини. Додатковим резервом економічної ефективності галузі має бути підвищення якості вироблених продуктів та їх екологічна безпечність. Управління конкурентоспроможним розвитком галузі тваринництва на підприємстві, характеризується перш за все регуляцією внутрішніх факторів впливу на галузь.

Виробничо-господарська діяльність будь-якого сільськогосподарського підприємства неможлива без витрат ресурсів, тобто спочатку мають місце витрати ресурсів, а потім – результати, пов'язані з цими витратами. А основним мотивом діяльності підприємства в ринкових умовах є максимізація прибутку. Реальні можливості реалізації цієї стратегічної мети в багатьох випадках обмежені витратами виробництва та попитом на продукцію, що виробляється. Отримання найбільшого ефекту з найменшими витратами, економія ресурсів, залежать від того, як підприємство вирішує питання управління витратами, котре передбачає пошук способів їх зниження. Витрати є основним обмежником прибутку і одночасно головним чинником, який впливає на обсяг продукції[21].

Основними показниками економічної ефективності галузі скотарства є собівартість виробництва молока та м'яса, їх рентабельність. Далі визначимо ефективність поголів'я корів молочного стада, таблиця 2.2.14.

Таблиця 2.2.14 - Ефективність вирощування поголів'я корів молочного стада на ДП «Чайка» за 2019-2020 роки

Назва	Чемер			Дударків			Лісне			Всього		
	2020	2019	+,-	2020	2019	+,-	2020	2019	+,-	2020	2019	+,-
Сер. Поголів'я корів молочного стада	298	301	-4	276	289	-13	223	235	-12	797	825	-29
Валовий надій молока (т)	2575,1	2484,7	90,3	2226,5	2319,8	-93,2	1838,2	1803,1	35	6639,8	6607,6	32,2
Надій на 1 фуражну корову, кг	8651	8249	402	8092	8020	72	8249	7688	561	7787	7776	11
Середн. Жир %	3,95	3,78	0,17	3,72	3,66	0,06	3,68	3,71	-0,03			
Середн. білок, %	3,12	3,06	0,06	3,13	3,10	0,03	3,13	3,12	-0,01			
Пиплід гол.	311	290	21	252	252	0	194	190	4	757	732	25
Затрати на молоко	18779,7	14483,9	4295,8	17559,5	15134,9	2424,6	13673,1	12148,8	1524	50012,3	41767,5	8244,8
Собівартість, грн/ц	729,3	582,9	146,4	788,6	652,4	136,2	743,8	673,8	70,1	753,2	632,1	121,1
Сер.ціна реалізації, грн/1ц	1071,3	772,1	299,2	1108,0	798,6	309,4	1094,0	788,5	305,5	1091,1	786,4	304,7

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» за 2019-2020 рік

На ДП «Чайка», навіть попри зростання цін реалізації, підвищилася собівартість виробництва молока, адже внутрішні ціни зернових і олійних збільшувалися більш динамічно. Поголов'я молочного стада зменшилося на 29 голів включно з філіями, але надій молока на фуражну корову збільшився за 2020 рік, порівняно із 2019 роком на 11 кг, загалом валовий надій зріс на 32,2 тонни. Варто зазначити, що якісні показники молочної продукції за двома філіями зросли відносно 2019 року, а саме: філія «Чемер» зростання відбулось на +0,17 жир – 3,78%, на білок +0,06 – 3,12%. На філії «Дударків» відбулось також незначне зростання показників жиру та білку в молоці, а на філії «Лісне» показники мали незначне зниження, але в цілому можна сказати про позитивну тенденцію за показниками продуктивності та якості.

Таблиця 2.2.15 - Ефективність вирощування ВРХ на ДП «Чайка» за 2019-2020 роки

Назва	Чемер			Дударків			Лісне			Всього		
	2020	2019	+,-	2020	2019	+,-	2020	2019	+,-	2020	2019	+,-
Молодняк ВРХ	440	457	-17	292	296	-4	263	274	-11	995,00	1027,00	-32,0
Приріст (т)	108,9	118,6	-9,7	78,5	77,5	0,9	58,9	60,1	-1,2	246,3	256,2	-9,9
Всього затрат	5453,7	4875,1	578,6	4840,4	4678,9	161,5	5237,6	3806,5	1431,1	15531,7	13360,5	2171,2
Собівартість одиниці продукції, грн/ц	5007,1	4109,9	897,2	6170,0	6035,0	135,1	8889,3	6335,7	2553,7	6306,3	5214,3	1092,0
Середньодобовий приріст, г	820,44	828,73	-8,29	853	839	14	732,07	717,51	14,56	801,0	823,8	-22,8
Середня ціна реалізації, грн/1ц	2071,0	3703,7	-1632,7	1813,0	3242,3	-1429,3	1959,4	3504,2	-1544,8	1947,8	3483,4	-1535,6

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» за 2019-2020 рік

Отже, можна зробити висновок, що ціни реалізації молодняку ВРХ на ДП «Чайка» значно знизились порівняно з 2019 роком, що свідчить про збитковість відповідного виду діяльності, детальніше подана інформація нижче. Загалом середня ціна реалізації молодняку ВРХ знизилася на 1535, 6 грн/ц., поголів'я також зменшилося на 32 голови. Показник середньодобового приросту є основним показником інтенсивності вирощування тварин, на ДП «Чайка» він знизився на 22,8 г, а загальний приріст скоротився на 9 т., тобто інтенсивність вирощування молодняку знизилася. А собівартість одиниці продукції зросла на 1092,0 грн/ц, що вплинуло на збитковість галузі.

Підприємство займається племпродажом нетелі, реалізацією м'яса ВРХ та свиней, тому доцільно дослідити розміри обсягу реалізації продукції тваринництва.

Таблиця 2.2.16 - Обсяг реалізованої продукції тваринництва на ДП «Чайка» за 2019-2020 роки

Показники	одиниця виміру	2019	2020	+, -	2019	2020	+, -	2019	2020	+, -	2019	2020	+, -
		Дударків			Лісне			Чемер			разом по ДП "Чайка"		
Реалізовано ж.в. на м'ясо ВРХ	гол.	257	278	21,0	219	137	-82,0	108	116	8,0	584,0	531,0	-53,0
	ц.	1048,15	952,87	-95,3	827,63	442,56	-385,1	534,16	551,99	17,8	2409,9	1947,4	-462,5
Передача нетелів на Дударків	гол.			0,0			0,0			0,0	0,0	0,0	0,0
	ц.			0,0			0,0			0,0	0,0	0,0	0,0
Племпродажа нетелів	гол.			0,0			0,0	30		-30,0	30,0	0,0	-30,0
	ц.			0,0			0,0	182,2		-182,2	182,2	0,0	-182,2
Реалізовано ж.в. на м'ясо свиней	гол.			0,0			0,0	3225	2681	-544,0	3225,0	2681,0	-544,0
	ц.			0,0			0,0	4499,89	3937,6	-562,3	4499,9	3937,6	-562,3
Передано на Чемер	гол.	77	14	-63,0	27	22					104,0	36,0	-68,0
	ц.	274,7	43,45	-231,3	97,83	56,77					372,5	100,2	-272,3
Забито в господарстві ВРХ	гол.	15		-15,0	1	1	0,0	135	203	68,0	151,0	204,0	53,0
	ц.	28,56		-28,6	2,65	0,8	-1,9	375,13	734	358,9	406,3	734,8	328,5
Забито в господарстві свиней	гол.			0,0			0,0	3417	3406	-11,0	3417,0	3406,0	-11,0
	ц.			0,0			0,0	2772,79	2928,75	156,0	2772,8	2928,8	156,0

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» за 2019-2020 рік

За показниками реалізації, можна зробити висновок, що племпродаж нетелів скоротилась на 30 голів – 182,2 ц, реалізація живої ваги на м'ясо ВРХ та свиней також мала тенденцію до скорочення, збільшення відбулося лише за показником забитих в господарстві ВРХ – на 53 голови, та становило 204 голови, тобто 734,8 ц. Оскільки найбільша філія ДП «Чайка» розташована у Чернігівській області Козелецькому районі з адміністративним розміщенням у селі Новий Шлях - де діє відокремлений підрозділ підприємства без права юридичної особи – філія «Чемер». У користуванні землі 4251 га, поголів'я ВРХ - 754 голови, з якого 300 голів корів, поголів'я свиней - 4802 голів, з яких основних свиноматок – 326 голів, переробна галузь - ковбасний цех, тому доцільно розглянути економічні показники виробництва молока та м'яса ВРХ.

Для більш детальної характеристики розглянемо економічні показники виробництва молока на філії «Чемер», адже там зосереджена найбільша кількість поголів'я молочного стада.

Таблиця 2.2.17 - Економічні показники виробництва молока по філії "Чемер" ДП "Чайка" за 2019-2020 рік

Статті затрат	2020 рік		2019 рік		Різниця (2020 до 2019) +,-
	пок.	% в стркт собів	пок.	% в стркт собів	
Виробництво продукції:					
Кількість кормоднів, к.д.	108947	x	109947	x	- 1000,00
Середнє поголів'я, голів	298	x	301	x	-4
Валовий надій молока, ц	25750,6	x	24847,1	x	903,54
Надій на 1 корову, кг	8650,75	x	8248,69	x	402,06
Отримано приплоду, голів	311	x	290	x	21,00
Витрати всього, тис.грн.:	19250,8	x	14929,9	x	4320,90
Оплата праці	4420,8	23,0	4401,2	29,5	19,60
Відрахування на соцзаходи	933,2	4,8	960,1	6,4	-26,9

Вартість кормів	8523,8	44,3	5684,6	38,1	2839,2
Амортизація	56,7	0,3	43,7	0,3	13
Послуги авто-тракторного парку	2246,9	11,7	1798,7	12,0	448,2
Продовження таблиці 2.2.17					
Водопостачання	69,5	0,4	78,9	0,5	-9,4
Електроенергія	371,7	1,9	356,1	2,4	15,6
Ветеринарні препарати	345,8	1,8	384,5	2,6	-38,7
Ветсанміроприємства	0,0	0,0	0,0	0,0	0
Штучне запліднення	186,5	1,0	136,3	0,9	50,2
Підстилка	132,1	0,7	36,5	0,2	95,6
Інші (розшифрувати)	1963,8	10,2	1049,3	7,0	914,5
в т.ч. Навчання працівників		0,0	20,6	0,1	-20,6
Роботи і посл. стор. орган.	96,9	0,5	57,0	0,4	39,9
Запчастини	20,0	0,1	4,1	0,0	15,9
Будматеріали	38,5	0,2	62,7	0,4	-24,2
медогляд	5,5	0,0	0,0	0,0	5,5
Резерв відпусток	753,3	3,9	596,6	4,0	156,7
послуги по виробництву с/г продукції	133,0	0,7	0,0	0,0	133
Відрядження	0,5	0,0	11,9	0,1	-11,4
поточний ремонт	266,3	1,4	46,9	0,3	219,4
Лабораторні дослідження	14,4	0,1	5,0	0,0	9,4
Витрати на охорону	385,2	2,0	0,0	0,0	385,2
інші матеріали	250,2	1,3	244,5	1,6	5,7
Разом, тис.грн.:	19250,8	100,0	14929,9	100,0	4320,9
Разом, тис.грн. (без побічної продукції)	18963,3	x	14567,8	x	4395,5
Витрати на одиницю продукції, грн.:					
Оплата праці	171,68	x	177,13	X	-5,5
Відрахування на соцзаходи	36,24	x	38,64	X	-2,4
Вартість кормів	331,01	x	228,78	X	102,2
Амортизація	2,20	x	1,76	X	0,4
Послуги тракторного парку	87,26	x	72,39	X	14,9
Електроенергія	14,43	x	14,33	X	0,1
Ветеринарні препарати	13,43	x	15,47	X	-2,0
Інші	76,26	x	42,23	X	34,0
Собівартість грн/1ц	747,59	x	600,87	X	146,7
Собівартість грн/1ц (без побічної продукції)	736,4	x	586,3	X	150,1

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» за 2019-2020 рік

Виробництво молока на філії «Чемер» зросло на 903,54 ц за рік, при цьому собівартість також зросла на 150, 1 грн/ц не враховуючи побічної продукції. На таку ситуацію мали вплив не лише ринкові фактори, а і мікроекономічні. Вартість кормів зросла на 2839,2 тис. грн. через коливання цін на зернові, також зросли витрати на послуги авто-транспортного парку – на 448,2 тис. грн.

Таблиця 2.2.18 - Економічні показники виробництва м'яса ВРХ по філії "Чемер" ДП "Чайка" за 2019-2020 рік

Статті затрат	2020 рік		2019 рік		Різниця (2020 до 2019) +,-
	пок.	% в стркт . собів	пок.	% в стркт . собів	
Виробництво продукції:					
Кількість кормоднів, к.д.	161025	x	166750	x	-5725
Середнє поголів'я, голів	440	x	457	x	-17
Приріст, ц	1089,1 7	x	1186,1 9	x	-97,02
середньодобовий приріст, г	820,44	x	828,73	x	-8,3
Витрати всього, тис.грн.:	5844,1	x	5744,7	x	99,4
Оплата праці	877,8	15,0	828,4	14,4	49,4
Відрахування на соцзаходи	174,6	3,0	173,5	3,0	1,1
Вартість кормів	3726,6	63,8	4008,8	69,8	-282,2
Амортизація	0,4	0,0	0,9	0,0	-0,5
Поточний ремонт	187,5	3,2	0,0	0,0	187,5
Послуги авто-тракторного парку	378,7	6,5	357,5	6,2	21,2
Водопостачання	27,6	0,5	63,1	1,1	-35,5
Електроенергія	15,9	0,3	13,8	0,2	2,1
Ветеринарні препарати	74,6	1,3	59,1	1,0	15,5
Лабораторні дослідження		0,0	0,0	0,0	0
Підстилка	100,6	1,7	27,3	0,5	73,3
Інші (розшифрувати)	279,8	4,8	212,3	3,7	67,5
в т.ч. Медогляд	5,5	0,1	0,0	0,0	5,5
Роботи і посл. стор. орган.	15,6	0,3	15,2	0,3	0,4
Будматеріали	0,0	0,0	0,5	0,0	-0,5
послуги по виробництву с/г продукції	27,6	0,5	0,0	0,0	27,6
інші матеріали	6,3	0,1	5,8	0,1	0,5

Резерв відпусток	159,6	2,7	111,8	1,9	47,8
Штучне запліднення	65,2	1,1	79,0	1,4	-13,8
Разом, тис. грн.:	5844,1	100,0	5744,7	100,0	99,4
Разом, тис. грн. (без побічної продукції)	5645,8	x	5533,6	x	112,2
Продовження таблиці 2.2.18					
Витрати на одиницю продукції, грн.:					0
Оплата праці	805,93	x	698,4	x	107,6
Відрахування на соцзаходи	160,31	x	146,27	x	14,0
Вартість кормів	3421,5 0	x	3379,5 6	x	41,9
Амортизація	0,37	x	0,76	x	-0,4
Поточний ремонт	172,15	x	0,00	x	172,1
Послуги тракторного парку	347,70	x	301,39	x	46,3
Електроенергія	14,60	x	11,63	x	3,0
Ветеринарні препарати	68,49	x	49,82	x	18,7
Інші	256,89	x	178,98	x	77,9
Собівартість грн/1ц	5365,6 5	x	4842,9 8	x	522,7
Собівартість грн/1ц (без побічної продукції)	5183,5 8	x	4665,0 2	x	518,6

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» за 2019-2020 рік

З таблиці можна зробити висновок, що найбільший обсяг витрат здійснювався на поточний ремонт, сума складала 187,5 тис. грн., оскільки відповідного роду витрати здійснюються не щорічно, то можна прогнозувати зменшення витрат, а отже і собівартості в наступному році.

Для більш детальної характеристики галузевої структури та управління витратами на ДП «Чайка» розглянемо основні показники вирощування свиней на філій «Чемер», оскільки лише там розташована свино-товарна ферма.

Таблиця 2.2.1. - Економічні показники виробництва свинини по філії "Чемер" ДП "Чайка" за 2020 рік в порівнянні з минулим роком

Статті затрат	2020 рік		2019 рік		Різниця (2020 до 2019) +,-
	пок.	% в стркт. собів	пок.	% в стркт. Собів	

Виробництво продукції:					
Кількість кормоднів на відгодівлі, к.д.	1488405	x	1269026	X	219379,0
Середнє поголів'я на відгодівлі, голів	4067	x	3477	X	590
Приплід, голів	7320	x	6802	X	518,0
Приріст, всього, ц	8010,79	x	6254,88	X	1755,9
Середньодобовий приріст, г	538,21	x	492,89	X	45,3
Продовження таблиці 2.2.19					
Поголів"я на кінець періоду всього, голів	4802	x	3974	X	828,0
Витрати всього, тис.грн.:	26381,7	x	23433,2	X	2948,5
Фонд оплати праці	3450,8	13,1	2994,4	12,8	456,4
Відрахування на соцзаходи	783,3	3,0	656,8	2,8	126,5
Вартість кормів	17853,8	67,7	16507,2	70,4	1346,6
Амортизація	51,5	0,2	58,5	0,2	-7,0
Поточний ремонт	210,6	0,8	187,0	0,8	23,6
Послуги авто-тракторного парку	1283,8	4,9	1019,4	4,4	264,4
Електроенергія	215,7	0,8	135,7	0,6	80,0
Водопостачання	95,5	0,4	130,1	0,6	-34,6
Ветеринарні препарати	721,8	2,7	706,5	3,0	15,3
Ветсанміроприємства	0,0	0,0	2,2	0,0	-2,2
Штучне запліднення	119,9	0,5	92,7	0,4	27,2
Підстилка	124,0	0,5	48,9	0,2	75,1
Інші (розшифрувати)	1471,0	5,6	893,8	3,8	577,2
в т.ч.					
Роботи і посл. стор.орган.	24,3	0,1	14,8	0,1	9,5
Запчастини	16,8	0,1	0,0	0,0	16,8
Будматеріали	10,2	0,0	349,8	1,5	-339,6
інші матеріали	182,6	0,7	81,2	0,3	101,4
Лабораторні дослідження	25,0	0,1	41,3	0,2	-16,3
послуги по виробництву с/г продукції	181,4	0,7	0,0	0,0	181,4
Витрати на охорону	413,6	1,6	0,0	0,0	413,6
Медогляд працівників	9,6	0,0	0,0	0,0	9,6
Резерв відпусток	605,6	2,3	406,7	1,7	198,9
Відрядження	1,9	0,0	0,0	0,0	1,9
Разом, тис. грн.:	26381,7	100,0	23433,2	100,0	2948,5
Разом, тис. грн. (без побічної продукції)	26080,3		23205,0		2875,3

Витрати на одиницю продукції, грн.:					
Фонд оплати праці	430,77	x	478,73	X	-48,0
Відрахування на соцзаходи	97,78	x	105,01	X	-7,2
Вартість кормів	2228,72	x	2639,09	X	-410,4
Амортизація	6,43	x	9,35	X	-2,9
Поточний ремонт	26,29	x	29,90	X	-3,6
Продовження таблиці 2.2.19					
Послуги авто-тракторного парку	160,26	x	162,98	X	-2,7
Електроенергія	26,93	x	21,70	X	5,2
Ветеринарні препарати	90,10	x	112,95	X	-22,8
Інші	183,63	x	142,90	X	40,7
Штучне запліднення	14,97	x	14,82	X	0,1
Собівартість грн/1ц	3293,27	x	3746,39	X	-453,1
Собівартість грн/1ц (без побічної продукції)	3255,6	x	3709,9	X	-454,3

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» за 2019-2020 рік

Поголів'я свиней становить 4802 голів (+828 голів до відповідного періоду минулого року), з яких основних свиноматок 326 голів (+74 голови до відповідного періоду минулого року). Відповідно внаслідок збільшення поголів'я свиней, зросли загальні витрати на 2948,5 тис. грн., щодо найбільшого обсягу витрат, ситуація аналогічна до витрат у галузі молочного та м'ясного скотарства, адже вартість кормів зросла у 2020 році найбільше – на 1346,6 тис. грн. Тому доцільно розглянути обсяг витрачених кормів на ДП «Чайка».

Таблиця 2.2.20 - Обсяг витрачених кормів на ДП «Чайка» за 2019-2020 роки, ц.корм.од.

Показники	2019	2020	+, -	2019	2020	+, -	2019	2020	+, -	2019	2020	+, -
	Дударків			Лісне			Чемер			разом по ДП "Чайка"		
Витрачено кормів на відгодівлі та вирощуванні ВРХ (всього)	5756,4	5930	173,6	7449,06	6790,4	-658,7	13361,5	10294,9	-3066,6	26567,0	23015,3	-3551,7
в т.ч. конц. кормів	2041,29	2000,52	-40,8	2399,09	1825,35	-573,7	3548,3	3855,84	307,5	7988,7	7681,7	-307,0
Затрачено кормів на одиницю вироб.продукції	7,42	7,56	0,1	12,40	11,52	-0,9	11,26	9,45	-1,8	10,4	9,3	-1,0
в т.ч. конц. кормів	2,63	2,55	-0,1	3,99	3,10	-0,9	2,99	3,54	0,5	3,1	3,1	0,0
Витрачено кормів на утримання молочного стада	21049,9	20160,7	-889,2	14827,4	11760,5	-3066,9	19849,6	19325		55726,9	51246,1	-4480,8
в т.ч. конц. кормів	9279,09	8906,14	-373,0	5579,49	4252,31	-1327,2	8347,8	11197,9	2850,1	23206,4	24356,3	1150,0
Затрачено кормів на 1 ц молока	0,91	0,91	0,00	0,82	0,64	-0,18	0,80	0,75	-0,05	0,84	0,77	-0,1
в т.ч. конц. кормів	0,400	0,400	0,00	0,309	0,231	-0,08	0,336	0,435	0,10	0,35	0,37	0,0
Витрачено кормів на утримання свиней на відгодівлі та дорощув.			0,0			0,0	26828,8	29172	2343,2	26828,8	29172,0	2343,2
в т.ч. конц. кормів			0,0			0,0	26767,9	29172	2404,1	26767,9	29172,0	2404,1
Затрачено кормів на виробництво одиниці продукції			0,0			0,0	4,29	3,64	-0,6	4,29	3,64	-0,6
в т.ч. конц. кормів			0,0			0,0	4,28	3,64	-0,6	4,28	3,64	-0,6

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» за 2019-2020 рік

Аналізуючи таблицю з обсягами витрат кормів, можна сказати, що за 2020 рік кормів на утримання свиней на відгодівлі та дорощуванні витрави кормів збільшилися на 2343,2 ц. корм. од., що безпосередньо мало вплив на собівартість. Обсяг витрачених кормів на поголів'я м'ясного та молочного стада зменшилися у зв'язку із зменшенням поголів'я. За 2020 рік підприємством отримано чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) 227239 тис. грн., що на 34791 тис. грн. більше, ніж за 2019 рік та становить 114,8 % виконання планового показника, або більше на 29224 тис. грн.

Чистий дохід від реалізації:

- зернових та бобових культур становить 18736 тис. грн. (+20636 тис. грн. до планового показника, або 121% виконання);
- продукції вирощування великої рогатої худоби та молока – 52821 тис. грн. (+9321 тис. грн. до планового показника, або 121,4 % виконання);
- свиней – 14522 тис. грн. (- 3678 тис. грн. до планового показника, або 79,8 % виконання);
- від торгівлі іншою сільськогосподарською продукцією, м'ясною продукцією та ковбасними виробами – 20240 тис. грн. (+2225 тис. грн. до планового показника, або 112,4 % виконання);
- молочними продуктами – 17508 тис. грн. (+1508 тис. грн. до планового показника, або 109,4% виконання);
- від роздрібною торгівлі іншою продукцією у магазинах 3412 тис. грн. (- 788 тис. грн. до плану, або 81,2% виконання).

Отже, можна зробити висновок, що молочна галузь є однією з найбільш прибуткових на підприємстві після зернових, тому проаналізуємо показники виробництва молока в динаміці.

Таблиця 2.2.21 - Динаміка виробництва молока на ДП «Чайка» за 2016-2020 роки

Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	+/-, 2020/2019,%
Середньорічне поголів'я, гол	834	817	836	825	797	-3,4
Вироблено продукції, ц	65371	63382	65091	66076	66398	0,5
Надій молока на 1 гол., кг	7838	7255	7786	8009,2	8331,9	4,0

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» за 2016-2020 рік

Аналізуючи показники динаміки виробництва молока, можна зазначити, що середньорічне поголів'я корів молочного стада було найменшим за останні п'ять років, порівняно із 2019 роком показник знизився на 3,4%, тобто чисельність зменшилась на 28 голів. Але при цьому надої молока в динаміці зростали, навіть попри зменшення поголів'я. **Молочна продуктивність** – спадкова ознака, вона передається потомству від обох батьків.

Рівень молочної продуктивності залежить від багатьох факторів. Воно збільшується з віком тварини до досягнення певної межі, а в міру старіння організму – знижується.

Оцінювати молочну продуктивність корів можна і за добовими надоями, за кількістю молочного жиру за лактацію.

Фактори, що впливають на молочну продуктивність, можна умовно поділити на: генетичні, фізіологічні та зовнішнього середовища, до яких можна включити рівень і тип годівлі, умови догляду, утримання, клімат, технологічні умови.

Рівень молочної продуктивності зумовлюється породою, лінійною та родинною належністю тварини, а також материнським та батьківським походженням.

Породи великої рогатої худоби у процесі формування, вдосконалення набули біологічних та господарсько цінних якостей, у тому числі високої молочної продуктивності і хорошого складу молока.

Вплив віку і віку першого парування. Від молодих корів I та II отелення одержують надої, нижчі, ніж від корів старших, що мають більше трьох отелів. Корови III лактації і старші вважаються повновіковими. З віком надої поступово підвищуються і досягають свого максимуму. Скороспілі породи досягають максимальних показників раніше, ніж пізньоспілі.

Для більшості молочних та молочно-м'ясних порід з нормальним рівнем годівлі максимальні надої характерні для V—VI лактацій.

Істотний вплив на надої корів має інтенсивність вирощування і вік корів при першому отеленні. Висока молочна продуктивність за I лактацію може бути одержана від корів, вирощених при високому рівні годівлі, і за умови, що телички не хворіли при вирощуванні. Рано запліднені, недорозвинені телиці після отелення дають менше молока, ніж запліднені в більш зрілому віці. При визначенні строків першого осіменіння важливо враховувати не тільки вік, а й живу масу телиць. Бажано, щоб їхня маса досягала на період осіменіння 2/3 маси повновікової тварини даної породи. Оптимальним для парування телиць вважається вік 17—18 місяців. Дуже пізнє осіменіння у віці старше 24—30 місяців не підвищує продуктивності корів.

Вплив тільності на надої. Зменшення надоїв у корів спостерігається здебільшого на 5—6-му місяці тільності, коли починають діяти гормони жовтого тіла, які пригнічують дію лактогенних гормонів. Менші надої у корів спостерігаються в період охоти, але цей спад надою швидко відновлюється. Корови з добрим фізіологічним станом та хорошою вгодованістю під час сухостійного періоду мають кращі надої в наступну лактацію, ніж корови з недостатньою вгодованістю.

Вплив сервіс-періоду. Для щорічного одержання телят від корови слід стежити за часом осіменіння їх після отелення. Період між датами отелення і запліднення на наступну лактацію називають **сервіс-періодом**. *Нормальна тривалість його — 60—85 днів.* Така тривалість періоду дає змогу щороку одержувати телят від кожної корови, підтримувати лактацію протягом 300—305 днів.

Запліднення корів у першу охоту через 23—28 днів після отелення призводить до зменшення надоїв. Раннє запліднення скорочує тривалість лактації до 240—270 днів, лактація швидше згасає.

Регулюючи тривалість сервіс-періоду, можна впливати на величину надою і тривалість лактації. Сервіс-період, довший за 90 днів, подовжує лактацію до 320—350 днів. За все життя корови з подовженим сервіс-періодом дають менше телят і менше молока. У товарних господарствах максимально скорочують сервіс-період, у племінних — для кожної корови визначають індивідуально.

Вплив стану здоров'я. Тільки здорова корова здатна проявити свій генетичний потенціал молочної продуктивності. Захворювання на туберкульоз зменшує надої у хворих корів порівняно із здоровими на 20—35, при бруцельозі — на 40—60%. Ящур та інші гострі інфекційні захворювання також зменшують надій.

Здебільшого корови страждають від маститів. Залежно від того, наскільки сильно запалені частки вим'я, як протікає мастит, спостерігається і зменшення надоїв. У більшості господарств мастити бувають у 3—5 % загального поголів'я корів.

Вплив годівлі. Більшість вчених вважають, що рівень молочної продуктивності на 60 % залежить від оптимального рівня і типу годівлі корів. Усі інші фактори разом забезпечують 40 % рівня надоїв.

Систематичне недогодовування або надлишок одного чи кількох елементів годівлі призводить до порушення обміну речовин в організмі корів, що спричинює захворювання, і, як наслідок, зменшується надій. Високий рівень годівлі при обов'язковій його повноцінності — основна умова підвищення надоїв. Завдяки оптимальній, повноцінній годівлі вдається підтримувати високий рівень лактації, яка повільно спадає протягом тривалого часу. Недостатня, нерівномірна годівля може понизити надої на 25—30 %. Особливо різкий спад надоїв при погіршенні годівлі відбувається у високопродуктивних корів.

Вплив мікроклімату приміщень на надій. На рівень молочної продуктивності значно впливають параметри мікроклімату, що забезпечують нормальний обмін речовин в організмі і збереження рівня надоїв: температура повітря 5—15 °С, відносна вологість 70—75 %, годинний повітряний обмін на 100 кг живої маси 17 м³/год, швидкість руху повітря 0,5 м/с, концентрація вуглекислоти 0,25%, аміаку — 20 мг/м³. Приміщення потрібно добре вентилувати, бо при відсутності вентиляції надої корів зменшуються на 17—18 %.

Вплив кратності і способів доїння. Від технології доїння залежить кінцевий результат впливу всіх факторів, разом узятих.

Переважає більшість корів дає вищі надої при 3-разовому доїнні. Скорочення кратності доїння до 2 разів призводить до зменшення надоїв. Дослідженнями встановлено позитивний вплив 3-разового доїння порівняно з 2-разовим. Перехід з 2- на 3-разове доїння збільшував надій в середньому на 11—12 % з коливанням від 5 до 20 %, а в корів-первісток — на 14 %. Зменшення надоїв при переході з 3-разового на 2-разове доїння залежить від рівня продуктивності корів і періоду лактації.

На рівень надоїв впливає також тривалість світлового дня. В умовах 16-годинного дня і 8-годинної темряви збільшується концентрація пролактину в сироватці крові корів. Такі корови дають на 10 % більше молока, ніж ті, що перебували в умовах природного освітлення.

Вплив кліматичних умов. Кліматичні умови також впливають на молочну продуктивність корів. При високих температурах (понад 35—40 °С) повітря в організмі молочних корів порушується нормальна терморегуляція, вони втрачають апетит. При низьких температурах (мінус 25 °С і нижче) обмін підвищується, зростає потреба в кормах. В дуже холодних приміщеннях надої корів зменшуються. Переміщення тварин з однієї кліматичної зони в іншу призводить до зміни рівня продуктивності[7].

Зростання ефективності виробництва молока обумовлюється підвищенням рівня концентрації, спеціалізації та інтенсифікації його

виробництва, а маса прибутку виступає засобом сприяння розвитку молочної галузі [44, с.62]. Отож, необхідно дослідити вплив факторів на масу прибутку, що в подальшому допоможе прийняти правильні рішення при управлінні галузевою структурою тваринництва в цілому та молочного скотарства окремо.

На масу прибутку впливають три основні фактори:

- 1) обсяг реалізації продукції;
- 2) повна собівартість 1 ц реалізованої продукції;
- 3) середня ціна реалізації 1 ц продукції.

Таблиця 2.2.22 - Вихідні дані для аналізу факторів впливу на масу прибутку по молоку ДП «Чайка» за 2019-2020 роки

Показник	2019 рік	2020 рік
Обсяг реалізації ,ц	51754	52069
Середня реалізаційна ціна, грн./ц	786,4	1091,1
Повна собівартість , грн./ц	684,8	753,2

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» за 2019-2020 рік

Кожний із перелічених факторів має безпосередній кількісний вплив на масу прибутку, одержану від реалізації молока, щоб визначити величину впливу, скористаємося формулою, розклавши загальний індекс на три часткові.

$$I_{\pi} = \frac{\sum Q_1(C_1 - C_1)}{\sum Q_0(C_0 - C_0)} = \frac{\sum Q_1(C_0 - C_0)}{\sum Q_0(C_0 - C_0)} \times \frac{\sum Q_1(C_1 - C_0)}{\sum Q_1(C_0 - C_0)} \times \frac{\sum Q_1(C_1 - C_1)}{\sum Q_1(C_1 - C_0)}$$

(2.2.4),

де Q – обсяг реалізованого молока;

Ц – середня ціна реалізації 1 ц продукції;

C – собівартість 1 ц продукції;

0 та 1 – відповідно базовий та звітний роки.

Перший частковий індекс правої частини формули фіксує відносну зміну прибутку залежно від зміни обсягу реалізації продукції, другий – від зміни середньої ціни реалізації і третій - від зміни повної собівартості продукції.

Розрахуємо індекс прибутку молока на ДП «Чайка». Підставивши дані з таблиці 2.3.23 у формулу, отримаємо наступний результат:

$$\text{Індекс прибутку} = \frac{52069 \times (1091,1 - 753,2)}{51754 \times (786,4 - 684,8)} = \frac{52069 \times (786,4 - 684,8)}{51754 \times (786,4 - 684,8)} \times \frac{52069 \times (1091,1 - 684,8)}{52069 \times (786,4 - 684,8)} \times \frac{52069 \times (1091,1 - 753,2)}{52069 \times (1091,1 - 684,8)}$$

$$\text{Індекс прибутку} = 3,2 = 1,01 \times 3,99 \times 0,83$$

Отже, можемо сказати, що таке значне збільшення прибутку зумовило підвищення реалізаційної ціни та обсягу. Проте вплив відповідних факторів не завжди буде приносити однаковий результат, адже підприємство в залежності від ситуації має обмежені можливості, тому потрібно зосередити увагу на управлінні витратами, що призведе до зниження собівартості продукції. За проведеними розрахунками можна спостерігати тенденцію абсолютно логічного явища, зі збільшенням собівартості, збільшується і обсяг реалізації.

Абсолютний вплив кожного чинника на зміну маси прибутку визначається відніманням чисельників індексів від їх знаменників. Отримаємо такий результат:

$$12335908,7 = 32004 + 15865424,3 - 3561519,6$$

Отже, за рахунок збільшення обсягів реалізації молока маса прибутку зросла на 32004 грн. у звітному році порівняно з базовим. Під впливом зростання ціни маса прибутку зросла на 1586542,4 грн. у 2020 році порівняно з 2019 роком. У результаті зростання собівартості молока маса прибутку знизилась на 3561519,6 грн.

Тому, для ефективного ведення господарської діяльності, а саме молочної галузі, необхідно працювати над зменшенням собівартості, за рахунок скорочення витрат на корми. В такому випадку, доцільно буде придбати кормопідштвувач, а для збільшення продуктивності молочного поголів'я – кормороздавач. Оскільки корми мають велике значення, як у структурі собівартості, так і для продуктивності, тому варто засередитися на технічному оновленню, завдяки чому можна досягти економії витрат на кормах, заробітній платі персоналу, задіяного у роздаванні та підштвухуванні кормів, та за

рахунок вчасної і правильній подачі (необхідних сумішей, які кормороздавач може сам перемішувати) кормів, досягти збільшенню надоїв.

2.3. Аналіз, оцінка та перспективи розвитку галузі рослинництва на ДП «Чайка» та перспективи розвитку

В умовах, євроінтеграційних процесів, які чинять безпосередній вплив на український агросектор, коли на світових сільськогосподарських ринках загострюється конкуренція та зростає волатильність цін, ключовою проблемою для України залишається стабілізація і нарощування власного виробництва продукції рослинництва та продуктів її переробки. Зростання ефективності виробництва відбувається як за рахунок високого технічного забезпечення, поліпшення умов та організації праці, так і за рахунок ефективного управління. Саме своєчасність та правильність застосування управлінських заходів для підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва є наслідками успішного функціонування сільськогосподарського підприємства[54, с.321]. Для більш детального аналізу та оцінки галузевої структури рослинництва необхідно розглянути основні показники виробництва рослинництва в динаміці.

Таблиця 2.3.23 - Виробництво продукції рослинництва на ДП «Чайка» за 2018 – 2020рр.

Показник	2018	2019	2020	Відхилення 2020 до 2019,+/-
Пшениця озима				
Площа збирання, га	1448	1814	1648	-166
Урожайність: (ц/га)	38,3	49	43,9	-5,1
Валовий збір : (т)	5909,7	9166,7	7242,8	-1924
Жито озиме				
Площа збирання, га	240	606	475	-131
Урожайність: (ц/га)	40,1	42,2	47,5	5,3

Валовий збір : (т)	1012,2	2663,9	2255,5	-408,4
Ячмінь озимий				
Площа збирання, га	136	134	209	75
Урожайність: (ц/га)	39,7	50,2	45,1	-5,1
Продовження таблиці 2.3.23				
Валовий збір : (т)	555,2	681,6	941,8	260,2
Ячмінь ярий				
Площа збирання, га	194	195	87	-108
Урожайність: (ц/га)	26,63	31,1	31,8	0,7
Валовий збір : (т)	582,2	617,9	276,8	-341,1
Овес				
Площа збирання, га	191	226	162	-64
Урожайність: (ц/га)	15,3	23,6	36,5	12,9
Валовий збір : (т)	346,9	564,3	591,4	27,1
Кукурудза на зерно				
Площа збирання, га	1598	1422	1679	257
Урожайність: (ц/га)	82,1	59,4	61	1,6
Валовий збір : (т)	9190,1	8442,5	10247	1804,5
Соняшник				
Площа збирання, га	2086	1496	1783	287
Урожайність: (ц/га)	27,7	29,4	21,9	-7,5
Валовий збір : (т)	6021	4398	3910	-488

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» за 2018-2020 рік

Аналізуючи основні показники виробництва продукції рослинництва, можна зробити висновок, що у 2020 році площі під зернові культури зменшились, що в свою чергу призвело до зменшення валового збору таких культур, як пшениця озима, зниження відносно 2019 року відбулося за всіма показниками виробництва, площа збирання зменшилась на 166 га, урожайність - на 5, 1 ц/га, а валовий збір зменшився на 1924 т у 2020 році. Площа під кукурудзу на зерно та соняшник зросла на 257 та 287 га відповідно. Внаслідок

зростання урожайності на 1,6 ц/га, валовий збір кукурудзи на зерно зріс на 1804,5 т. Але ситуація з технічною культурою – соняшником, інша, в цьому випадку урожайність знизилася на 7,5 ц/га відносно 2019 року, що в свою чергу привело до зменшення валового збору на 488 т.

Варто враховувати той факт, що в умовах плодозміни найповніше реалізується біологічний потенціал продуктивності рослин. Урожайність зернових, а значить, і збір зерна із гектара ріллі значною мірою визначаються рівнем концентрації сівозміни зерновими культурами і, насамперед, найпродуктивнішими у конкретних умовах. У свою чергу, врожайність окремих культур безпосередньо залежить від їхньої частки у сівозміні[21].

Далі здійснимо аналіз структури посівних площ та виробництва продукції рослинництва окремо по філіях, та загалом на ДП «Чайка».

Таблиця 2.3.24 - Основні показники виробництва продукції рослинництва на ДП «Чайка» за 2019-2020 роки

Найменування	Чемер			Дударків			Лісне			Всього на ДП «Чайка»		
	2020	2019	+, -	2020	2019	+, -	2020	2019	+, -	2020	2019	+, -
Пшениця озима												
Площа збирання, га	998	1112	-114	613	560	53	37	142	-105	1648	1814	-166,0
Урожайність: (ц/га)	50,8	50,4	0,4	34,7	45,9	-11,2	46,9	50,1	-3,2	44,7	49,0	-4,3
Вага після доробки: (т)	5073,9	5605,9	-532,0	2124,8	2568,7	-443,9	173,62	711,40	-537,8	7372,4	8886,0	-1513,6
Жито озиме												
Площа збирання, га	409	406	3				66,00	200,00	-134	475		475,0
Урожайність: (ц/га)	50,4	44,2	6,2				29,8	38,0	-8,2	47,5		47,5
Вага після доробки: (т)	2061,36	1795,00	266,4				196,86	759,70	-562,8	2258,2		2258,2
Ячмінь озимий												
Площа збирання, га	149	60	89	60	74	-14				209	134	75,0
Урожайність: (ц/га)	53,2	52,8	0,4	33,6	48,2	-14,5				47,6	50,2	-2,7
Вага після доробки: (т)	792,2	316,5	475,7	201,8	356,4	-154,6				994,0	672,9	321,1
Ячмінь ярий												
Площа збирання, га	87	195	-108							87	195	-108,0
Урожайність: (ц/га)	32,91	31,09	1,8							32,91	31,09	1,8
Вага після доробки: (т)	286,32	606,30	-320,0							286,3	606,3	-320,0
Овес												
Площа збирання, га	90	127	-37	38	57	-19	34	42	-8	162	226	-64,0
Урожайність: (ц/га)	45,7	23,0	22,8	36,3	25,4	10,9	22,8	22,8	0,0	38,7	23,6	15,2
Вага після доробки: (т)	411,7	291,6	120,1	138,0	144,8	-6,8	77,7	95,9	-18,2	627,3	532,3	95,0
Соя												
Площа збирання, га		261	-261			0		122	-122		383	-383,0
Урожайність: (ц/га)		11,6	-11,6			0,0		11,4	-11,4		11,5	-11,5
Вага після доробки: (т)		301,5	-301,5			0,0		139,2			440,7	-440,7
Кукурудза на зерно												
Площа збирання, га	1059	950	109	358	462	-104	262	55	207	1679	1467	212,0
Урожайність: (ц/га)	66,0	53,9	12,1	55,6	67,1	-11,6	48,2	39,5	8,7	61,0	57,5	3,5
Вага після доробки: (т)	6993,8	5122,9	1870,9	1990,4	3102,3	-1111,9	1262,6	217,3	1045,3	10246,8	8442,5	1804,3
Соняшник												
Площа збирання, га	1112	902	210	610	550	60	61	44	17	1783	1496	287,0

Продовження таблиці 2.3.24

Урожайність: (ц/га)	22,1	30,6	-8,5	22,2	27,8	-5,6	15,9	23,9	-7,9	21,9	29,4	-7,5
Вага після доробки: (т)	2455,6	2763,0	-307,4	1357,0	1530,0	-173,0	97,1	105,0	-7,9	3909,7	4398,0	-488,3
Огірки												
Площа збирання, га	0,3	0,5	0							0,3	1	-0,2
Урожайність: (ц/га)	31,0	47,0	-16,0							31,0	47,0	-16,0
Валовий збір : (т)	0,9	2,4	-1,4							0,9	2,4	-1,4
Капуста												
Площа збирання, га	0,4	1,0	-0,7							0	1,0	-0,7
Урожайність: (ц/га)	174,3	292,0	-117,7							174,3	292,0	-117,7
Валовий збір : (т)	6,1	29,2	-23,1							6,1	29,2	-23,1
Буряк столовий												
Площа збирання, га	0,6	1	-0,5							1	1,0	-0,5
Урожайність: (ц/га)	303,1	191,0	112,1							303,1	191,0	112,1
Валовий збір : (т)	16,7	19,1	-2,4							16,7	19,1	-2,4
Овочі (зелень, кабачки, гарбузи,)												
Площа збирання, га	1,0	0,5	0,5							1,0	0,5	0,5
Урожайність: (ц/га)	62,6	23,8	38,8							62,6	23,8	38,8
Валовий збір : (т)	6,3	1,2	5,1							6,3	1,2	5,1
Картопля												
Площа збирання, га	10	10	0							10	10	0,0
Урожайність: (ц/га)	221,9	148,2	73,7							221,9	148,2	73,7
Валовий збір : (т)	221,9	148,2	73,7							221,9	148,2	73,7
Багаторічні трави з/маса												
Площа збирання, га	159	159	0	87	134	-47	114	140	-26	360	433	-73,0
Урожайність: (ц/га)	108,5	270,3	-161,8	211,6	166,2	45,4	155,4	106,1	49,3	148,3	185,0	-36,7
Валовий збір : (т)	1725,7	4297,5	-2571,9	1840,7	2226,9	-386,3	1771,5	1486,0	285,5	5337,8	8010,5	-2672,7
Кукурудза на з/м та силос												
Площа збирання, га	175	130	45	145	138	7	144	127	17	464	395	69
Урожайність: (ц/га)	378,6	271,2	107,4	353,1	278,6	74,5	334,7	300,0	34,7	357,0	283,1	74,0
Валовий збір : (т)	6626,2	3526,2	3100,0	5119,9	3844,9	1275,0	4820,0	3810,0	1010,0	16566,2	11181,1	5385,0
Всього , га	4251	4316	-65	1911	1975	-64	718	872	-154	6880	7163	-283,4

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» за 2019-2020 рік

Аналізуючи основні показники виробництва продукції рослинництва, можна сказати, що загальна площа під посів та посадку рослинництво зменшилася на 283,4 га. За Окремими видами культур також можна побачити тенденцію до зменшення посівної площі, деякі види культур зменшили показники урожайності, що безумовно вплинуло на планування сівозміни у 2021 році. Адже зниження урожайності приводить до зменшення обсягу прибутку, тому в залежності від культури, підприємство приймає рішення про доцільність вирощування відповідної культури. Варто звернути увагу, що під вирощування кукурудзи на зелену масу та силос на ДП «Чайка» збільшили площу, адже це одна із основних кормових культур. Оскільки у 2020 році жито озиме користувалося попитом, тому на підприємстві було прийнято рішення про посів на 475 га. Також зросли площі під посів основних зернових та технічних культур, площа кукурудзи на зерно зросла на 212 га та становила 1679 га, під соняшник було використано на 287 га більше, а саме – 1783 га. Такі дії підприємства цілком логічні враховуючи ринкові умови, при цьому показники урожайності з гектару також збільшились, що є досить прибутковим для ДП «Чайка». Так, за збільшення частки тієї чи іншої культури у сівозміні або групи культур, близьких за біологічними властивостями, понад оптимальні параметри їхня продуктивність помітно знижується через зменшення площі кращих попередників, скорочення строків повернення культури на попереднє місце вирощування, у зв'язку з чим погіршується фітосанітарний стан ґрунту і посівів, як це і сталося на ДП «Чайка» при посіві кукурудзи. Щодо інших культур в цілому можна зробити висновок, що на ДП «Чайка» дотримуються оптимальної сівозміни.

При виробництві продукції рослинництва здійснюються витрати, які напряму пов'язані з технологічним процесом виробництва, та витрати, необхідні для його здійснення.

Для більш повного аналізу продукції рослинництва на ДП «Чайка» варто проаналізувати витрати пов'язані з рослинництвом у 2020 році та порівняти їх з попередніми роками.

Таблиця 2.3.25 - Обсяг витрат на виробництво продукції рослинництва на ДП «Чайка» 2018-2020 роки

Вид витрат	Витрати на виробництво продукції рослинництва			Відхилення 2020 до 2019 року+_,%
	2018	2019	2020	
Витрати на оплату праці	4703,2	4375,7	4192	-4,2
Відрахування на соц. заходи	797,0	959,7	956,3	-0,4
Матеріальні затрати, всього	64367,9	74966,4	62115,6	-17,1
у т.ч. насіння та посадковий матеріал	14841,2	14366,4	13974,2	-2,7
Ін. прод. с/г	2730,8	1657,1	1264,7	-23,7
Мінеральні добрива	20700,3	27763,4	23068,8	-16,9
Пальне і мастильні матеріали	9084,4	10151,8	7403,7	-27,1
Електроенергія	343,9	183,3	78	-57,4
Паливо й енергія	2655,4	485,7	1401,7	188,6
Запасні частини, ремонтні матер.	179,4	1518,5	716,5	-52,8
Ін. матер. витрати	12884,2	6921,7	6519,4	-5,8
Амортизація необоротних активів	604,6	544,3	1049,8	92,9
Інші операційні витрати	22046,6	6862,7	5102,6	-25,6
Орендна плата за паї	3822,6	5358,7	3096,5	-42,2
УСЬОГО	109396,4	112464	97700,4	-13,1

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» за 2018-2020 рік

За підсумками 2020 року витрати на виробництво продукції рослинництва знизилися на 13,1%, найбільше зниження відбулося за статтею витрат Електроенергія – на 57,4%, а от витрати на паливо і енергію зросли на

188,6%, але для загального показника витрат для ДП «Чайка» це не значно вплинуло.

Виробничі запаси підприємства за звітний період збільшилися на 30184 тис. грн. Станом на 31.12.2020 року вони становлять 34996 тис. грн. Збільшення вартості відбулося в результаті придбання мінеральних добрив, посівного матеріалу, засобів захисту для виробництва продукції рослинництва, кормів для тварин та матеріальних ресурсів для проведення ремонту техніки.

Вартість незавершеного виробництва станом на 31.12.2020 року становить 20413 тис. грн., що на 4973 тис. грн. менше, ніж на початок звітного періоду. Зменшення зумовлено меншим обсягом польових робіт по посіву та підготовці ґрунту під урожай 2021 року у порівнянні з 2019 роком під урожай 2020 року.

Таблиця 2.3.26 - Незавершене виробництво станом на 31.12.2020р. під урожай 2021 р. на ДП «Чайка», тис. грн.

Пшениця озима урожаю 2021	5563
Жито озиме урожаю 2021	2718
Заготівля гною	1523
Кукурудза на зерно	110
Зяб 2021	6172
Кукурудза на силос	1509
Ячмінь озимий	805
Риба	2013
Разом	20413

Джерело: Річний звіт ДП «Чайка» за 2020 рік

Вартість готової продукції (зерно, молочна та м'ясна продукція, овочі, корм для годівлі тварин, продукти харчування та інші) на 31.12.2020 року становить 24558 тис. грн.. Зменшення її вартості на 702 тис. грн. відбулося за рахунок реалізації продукції урожаю 2020 року.

Таблиця 2.3.27 - Економічна ефективність виробництва зернових культур на ДП «Чайка» за 2019-2020 роки

Культури	Показники					
	Прибуток на 1 га, тис. грн/га		Прибуток, тис. грн		Рентабельність продажу, %	
	2020	2019	2020	2019	2020	2019
Пшениця озима	1,7	3,4	6882,39	4990	17	31
Кукурудза на зерно	2,2	3,2	3616,09	5077,5	16	22
Жито озиме	0,3	0,8	486,904	197,1	11	10
Овес	1,0	0,2	457,043	38,5	13	13

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» за 2019-2020 рр.

Зернові культури на ДП «Чайка» у 2020 році принесли менше прибутку порівняно із 2019 роком, але такий висновок не стосується всіх зернових культур. Погодні умови у 2020 році були сприятливими для вівса, що сприяло збільшення посівної площі під відповідну культуру, а також підвищився попит на ринку. Але рентабельність залишилася на рівні 13%, що зумовлюється багатьма виробничими факторами, а саме витратами. Пшениця озима зменшилась в рентабельності на 14%, адже обсяги реалізацій відповідної культури зменшилися у 2020 році. Жито озиме у 2020 році характеризувалося більшим показником рентабельності, ніж у 2019 році на 1%, адже збільшився загальний прибуток на ДП «Чайка» саме о вищевказаній культурі. Показник рентабельності по кукурудзі зменшився на 6%, через зменшення обсягу реалізації, але у 2020 році значна частина зернових була задіяна в кормових цілях для тварин.

За 2020 рік підприємством отримано чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) 227239 тис. грн., що на 34791 тис. грн. більше, ніж за 2019 рік та становить 114,8 % виконання планового показника, або більше на 29224 тис. грн.

Чистий дохід від реалізації зернових та бобових культур становить 18736 тис. грн. +20636 тис. грн. до планового показника, або 121% виконання

планових показників. Збільшення доходу від реалізації продукції в порівнянні з відповідним періодом минулого року відбулося за рахунок збільшення ринкових цін на зернові та олійні культури.

2.4. Аналіз та оцінка галузевої структури на ДП «Чайка»

Удосконалення галузевої структури виробництва вимагає здійснення систематичної структуризації окремих процесів і явищ та загального плану дій. Отож, структуризація — складний процес, що повинен враховувати всі елементи і параметри проекту: результати проекту, стадії й етапи життєвого циклу; організаційну структуру управління; ресурси на розробку й реалізацію; умови зовнішнього й внутрішнього середовищ, у яких здійснюється розробка й реалізація проекту й багато інших факторів. Структуризація досліджуваного процесу дозволить глибше вивчити його сутність, функціональні можливості, переваги, недоліки, особливості прояву й, у результаті, точніше та всебічно змодельовати потенційні напрями розвитку на перспективу.

Тому я пропоную розглянути прибутковість від основних видів діяльності за кожною філією на ДП «Чайка», аби в перспективні прийняти ефективні рішення для кожної галузі.

Таблиця 2.4.28 - Обсяг реалізації та прибутковість від діяльності на філії «Дударків» за 2020 рік

Продукція	Кількість	Сума реалізації з ПДВ, тис. грн	Прибуток, тис. грн
Овес	2 160,000	10,872	1,870
Кукурудза	14 715,000	74,589	21,718
Ячмінь озимий	22,980	110,589	23,217
Жито 2 класу врожаю 2020 року	698,340	3357,977	703,294
Пшениця 2 клас врожаю 2020 року	807,355	4751,941	1537,886
Пшениця 4 клас врожаю 2020 року	189,458	1065,701	319,710
Пшениця 3 клас	265,000	1497,249	452,707
Жито 1 клас	1 081,760	5237,132	1118,997
Насіння соняшнику	1 268,660	17795,472	5947,619

Продовження таблиці 2.4.28

Насіння соняшнику врожаю 2020 року	192,260	2466,412	694,799
Кукурудза урожаю 2020 року	1 192,716	8268,291	3497,285
Зерно кукурудзи 3 класу	1 124,338	7321,581	2728,304
Кукурудза 3 клас	504,400	3182,856	1184,260
Соя	10 884,000	65,304	5,442
Пшениця 4-го класу	1 206,400	6055,071	1426,693
Пшениця м'яка 3 класу врожаю 2020 року	828,000	5155,771	1812,476
Пшениця 3 клас врожаю 2020 року	1 106,739	5819,849	1529,657
Пшениця м'яка 3 -го класу, українського походження, врожаю 2020 року	918,900	5584,710	1897,225
Пшениця озима	159 219,000	593,082	14,138
Ячмінь озимий	2 550,000	13,255	3,372
Кукурудза 3 -го класу урожаю 2020 року	2 282,380	16000,542	7471,325
ЖИТО ДСТУ 4522:2006 урожаю 2020 року	91,140	492,156	136,710
Всього	203 308,826	94920,403	32528,705

Джерело: Річний звіт ДП «Чайка» за 2020 рік

Аналізуючи показники прибутковості, можемо зробити висновок, що на філії «Дударків» рослинництво за всіма видами продукції є прибутковим, в залежності від кількості реалізованої продукції сума різна, але загальний прибуток на філії продукцією рослинництва складає 32528,705 тис.грн.

Далі розглянемо обсяг та прибутковість продукції переробки і кормовиробництва на філії .

Таблиця 2.4.29 - Обсяг продукції переробки рослинництва та виробництва кормів на філії «Дударків» за 2020 рік

Продукція	Кількість	Сума реалізації з ПДВ, тис. грн	Прибуток, тис. грн
Продукція переробки	21 889,000	215,680	0,869
ДКУ	18 299,000	78,391	18,740
Дерть	18 299,000	78,391	18,740
Корми власного виробництва	3 460,360	15,571	3,468
Силос	320,000	4,000	3,143
Солома тюкована	440,000	0,299	0,120
Солома озима	300,000	0,204	0,146
Сіно	2 400,360	11,068	0,059
Всього	65 407,72	403,604	45,286

Джерело: Річний звіт ДП «Чайка» за 2020 рік

На філії «Дударків» перероблена продукція та кормові культур и також є прибутковими, загальний прибуток від продукції переробки та кормів складає 45,286 тис. грн. Наступник роком є аналіз прибутковості галузі тваринництва на філії «Дударків».

Таблиця 2.4.30 - Обсяг та прибутковість продукції тваринництва на філії «Дударків» у 2020 році

Продукція	Кількість	Вага фізична	Вага залікова	Сума реалізації з ПДВ, тис. грн.	Прибуток, тис. грн.
<i>Тварини на відгодівлі (212) ВВ ДУДАРКІВ</i>	264,000	90 942,000	90 242,000	3153,271	134,3569
Телиці 0-6 міс Дударків	12,000	617,000	606,000	13,73516	-8,73136
Бички 6-14міс Дударків	97,000	24 733,000	24 682,000	1147,62	153,2744
Телиці парувального віку Дударків	5,000	3 550,000	3 550,000	156,2	16,47158
Корови на відгодівлі Дударків	95,000	55 133,000	54 539,000	1565,005	-28,354
Бички 0-6 міс Дударків	51,000	5 549,000	5 505,000	217,5009	0,86215
Телиці 6-14 міс Дударків	2,000	330,000	330,000	7,89	-3,99607
Нетелі Дударків	2,000	1 030,000	1 030,000	45,32	4,83029
<i>Тварини інші ВВ Дударків</i>	44,000	2 285,000	2 285,000	38,37501	-32,8728
Баранці	3,000	15,000	15,000	0,2361	-0,2793
Ярки	2,000	10,000	10,000	0,159	-0,1875
Барани	15,000	1 028,000	1 028,000	16,56593	-16,959
Овечки	24,000	1 232,000	1 232,000	21,41398	-15,447
<i>Продукція с/х (27)</i>	2 979	2 698	2 868	124725,3	45797,09
	255,646	326,000	016,500		
<i>Продукція тваринництва</i>	2 750	2 698	2 868	29573,27	13263,88
	594,500	326,000	016,500		
Гній	41 638,500			14,71268	9,35862
Молоко коров'яче власного виробництва	2 708	2 698	2 868	29558,56	13254,52
	956,000	326,000	016,500		
<i>Продукція забою</i>	2,960			0,33816	0,1654
Підчеревина свіжа	1,120			0,1008	0,0504
М'ясо свинина ошийок	1,840			0,23736	0,115
Всього	8481067	8281432	8789103,5	190255,8	72528,14

Джерело: Річний звіт ДП «Чайка» за 2020 рік

За обсягами реалізації та прибутковості продукції тваринництва, можемо зробити висновок, що телиці від 0-6 місяців є збитковим видом продукції, але приймаючи рішення про доцільність прийняття рішень на користі зміни структури товарної продукції, варто розуміти, що вирощування

телиць є стратегічним напрямком діяльності ДП «Чайка» загалом та філії «Дударків» окремо, оскільки підприємство займається м'ясо-молочним скотарством.

Щодо інших тварин, які принесли збиток в розмірі 32,873 тис. грн., варто працювати над вирішенням питання збитковості, або ліквідувати відповідного напрямку галузь тваринництва. Загалом за тваринництвом на філії «Дударків» сформувався показник прибутку в розмірі 72528,14 тис. грн., що свідчить про ефективність економічної діяльності, але має подальші перспективи розвитку.

Наступним кроком буде аналіз реалізації продукції на філії «Чемер», основними напрямками діяльності є: у тваринництві – виробництво свинини і молока, а в рослинництві – вирощування зернових, картоплі та овочів.

Таблиця 2.4.31 - Обсяг та прибутковість реалізації продукції рослинництва на філії «Чемер» за 2020 рік

Продукція	Кількість	Сума реалізації з ПДВ, тис. грн	Прибуток, тис. грн
<i>Продукція рослинництва</i>	215 618,044	47739,53	16243,23
<i>Зернові</i>	129 854,044	47035,10	16031,88
Кукурудза	14 468,000	94,08	34,89
Овес	1 800,000	9,01	-1,24
Ячмінь озимий	448,960	2216,37	500,09
Соя	65 240,000	495,56	-179,77
Пшениця озима	38 935,000	155,44	19,49
Ячмінь ярий	1 400,000	7,30	0,99
Пшениця 3 клас	264,660	1552,13	499,46
Пшениця 4 клас	494,280	2783,11	836,42
Ячмінь озимий	1 850,000	9,44	2,31
Насіння соняшника	2 117,100	16936,77	-863,82
Кукурудза	1 041,994	7245,29	2911,76
Жито озиме	1 570,000	8,46	2,34
Дооцінка Соняшника по Форварду	2,000	14367,44	11972,87
Жито 2 кл	222,050	1154,70	296,10
<i>Овочі</i>	85 764,000	704,43	211,35
Морква	3 736,000	27,09	1,88
Буряки столові	1 905,000	13,87	3,06
Укроп	11,500	1,14	0,91
Петрушка	5,500	0,54	0,43
Гарбузи	649,000	5,39	2,22
Картопля	75 286,000	625,99	191,19
Капуста	3 935,000	26,17	8,96
Кабачки	82,000	0,98	0,53
Огірки	154,000	3,25	2,17

Всього	646 854,13	143218,60	48729,68
---------------	-------------------	------------------	-----------------

Джерело: Річний звіт ДП «Чайка» за 2020 рік

Порівнюючи обсяги прибутковості на філії Дударків та Чемер, можна зробити висновок, що рослинництво на Чемері приносить більше прибутку на 16150,95 тис. грн., та складає 48729,68 тис. грн., але варто враховувати, що напрямки діяльності обох філій є різними і вирощування культур відбувається за різними видами та обсягами.

Також на філії «Чемер» здійснюється виробництво кормів для відгодівлі тварин.

Таблиця 2.4.32 - Обсяг продукції переробки рослинництва та виробництва кормів на філії «Чемер» за 2020 рік

Продукція	Кількість	Сума реалізації з ПДВ, тис. грн	Прибуток, тис. грн
<i>Корми власного виробництва</i>	179 265,000	533,633	168,754
Силос	1 000,000	2,002	1,009
Зерновідходи кукурудзи	106 365,000	338,756	110,287
Зерновідходи пшеничні	50,000	0,125	0,029
Зерновідходи соняшника	67 340,000	186,960	54,790
Солома пшенична	3 330,000	1,998	1,208
Сіно	1 060,000	3,721	1,405
Солома ячмінна	120,000	0,072	0,026
Всього	358530,000	1067,266	337,507

Джерело: Річний звіт ДП «Чайка» за 2020 рік

Оскільки на філії «Чемер» відбувається вирощування поголів'я свиней та ВРХ, то підприємство само забезпечує тварин кормами. Далі дослідимо прибутковість та обсяги реалізації тваринницької продукції.

Таблиця 2.4.33 - Обсяг та прибутковість продукції тваринництва на філії «Чемер» у 2020 році

Продукція	Кількість	Вага фізична	Вага залікова	Сума реалізації з ПДВ, тис. грн.	Прибуток, тис. грн.
<i>Продукція тваринництва</i>	2 800 019,000	2 497 934,000	2 670 427,490	27389,272	9804,887
Сперма свиней	1 085,000			389,640	297,575
Молоко	2 489 074,000	2 489 074,000	2 660 535,070	26885,679	9468,521

Гноївка	301 000,000			7,615	3,336
Молоко-сировина коров'яче	8 860,000	8 860,000	9 892,420	106,338	35,455
Продовження таблиці 2.4.33					
Продукція переробки зерна	82 683,500			343,318	37,967
Переробка на ОКЦ	82 643,500			342,998	37,901
Дерть	82 640,000			342,210	37,255
Комбікорм для корів	3,500			0,788	0,646
Переробка на ДКУ	40,000			0,320	0,067
Комбікорм для свиней 10-25кг	40,000			0,320	0,067
М'ясопереробка	163 507,196			20965,995	8503,805
Напівфабрикати мясопереробки	69 256,759			6169,820	2893,888
Кістки свинні	2 256,100			38,255	13,154
М'ясо свинина биток	3 476,080			471,103	236,162
М'ясо свинина лопатка	3 714,060			447,385	242,829
Печінка свинна в/г	1 446,560			46,235	14,371
Сало без шкіри	9 998,740			329,834	174,874
М'ясо свинина стегно	3 784,354			464,296	216,618
Підчеревина свіжа	2 513,780			244,383	128,239
Ребро свіже теляче	117,550			10,739	1,462
М'ясо телятина стегно	1 072,430			176,120	53,143
Гуляш ялов.	1 116,170			146,870	44,483
М'ясо телятина ошийок	252,795			42,537	8,980
Голень ялова	10,600			0,767	0,428
М'ясо свинина напівжирна	890,100			17,904	-16,234
Свинина котлетне м'ясо охол.	1 913,800			158,293	64,928
Печінка теляча в/г	7,800			0,468	0,130
Гуляш телячий	111,700			12,900	2,954
Голень свина	2 466,830			154,707	71,938
М'ясо свинина ошийок	3 865,750			521,403	260,543
Фарш	7 355,300			727,111	385,266
Антрикот	2 326,550			294,470	163,962
Ребро свіже свинне	8 385,942			842,838	438,208
Кістки ялові	336,500			4,038	-1,683
М'ясо телятина биток	433,750			71,785	14,407
Вирізка теляча	70,000			13,440	3,871
Печінка ялова в/г	371,810			25,435	8,815
М'ясо телятина лопатка	594,470			87,217	20,784
Гуляш свинний	6 794,626			617,673	208,969
Сало	3 572,612			201,615	132,286
Всього	6 150 109,21	4 995 868,00	5 340 854,98	27389,272	9804,887

Джерело: Річний звіт ДП «Чайка» за 2020 рік

Оскільки обсяг реалізації продукції тваринництва на філії «Чемер» найбільший, тому і загальний прибуток складає 9804,887 тис. грн. Варто

звернути увагу, що м'ясо свинини є збитковим на 16,234 тис. грн. Також на філії здійснюється реалізація тварин на відгодівлі та свиней.

Таблиця 2.4.34 - Обсяг та прибутковість продукції тваринництва на філії «Дударків» у 2020 році

Продукція	Кількість	Вага фізична	Вага залікова	Сума реалізації з ПДВ, тис. грн.	Прибуток, тис. грн.
<i>Тварини на відгодівлі(212) ПБАТ</i>	3 217,000	441 052,000	439 974,000	19288,098	1955,110
<i>ВРХ</i>	116,000	64 700,000	63 622,000	2259,422	79,861
Бички 6 - 14 місяців	28,000	11 005,000	10 675,000	433,133	11,187
Бички більше 14 місяців	16,000	6 981,000	6 772,000	271,981	4,771
Телиці парувального віку	14,000	9 490,000	9 387,000	360,434	-20,906
Корови на відгодівлі	58,000	37 224,000	36 788,000	1193,874	84,809
<i>Свині</i>	3 101,000	376 352,000	376 352,000	17028,676	1875,249
Свині до 10 кг	15,000	137,000	137,000	20,550	12,741
Свині 10 - 25 кг	646,000	8 009,000	8 009,000	1072,068	632,990
Свині 80 кг і більше	2 440,000	368 206,000	368 206,000	15936,058	1229,519
Всього	9 651,00	1 323 156,00	1 319 922,00	57864,295	5865,330

Джерело: Річний звіт ДП «Чайка» за 2020 рік

Загальна прибутковість від продукції тваринництва на філії «Дударків» складає 5865,330 тис. грн., практично вся продукція є прибутковою, за виключенням телиць парувального віку, збиток складає 20,906 тис. грн.

Філія «Лісне» спеціалізується на виробництві молочної продукції, основними видами якої є: молоко, кефір, сири, сметана, йогурти тощо, тому дослідимо показники реалізації продукції тваринництва на філії «Лісне».

Таблиця 2.4.35 - Обсяг та прибутковість продукції тваринництва на філії «Дударків» у 2020 році

Продукція	Кількість	Вага фізична	Вага залікова	Сума реалізації з ПДВ, тис. грн.	Прибуток, тис. грн.
<i>Тварини на відгодівлі ВВ ЛІСНЕ</i>	137,000	44 256,000	43 468,000	1393,455	-34,948

Бички 0-6 місяців Лісне	19,000	1 128,000	1 119,000	42,443	-1,249
Бички 6-14 місяців Лісне	38,000	9 234,000	9 234,000	434,555	46,268
Продовження таблиці 2.4.33					
Телички 6-14 місяців Лісне	2,000	280,000	272,000	5,440	-5,035
Корови на відгодівлі Лісне	52,000	26 248,000	25 692,000	714,856	-0,846
Телички 0-6 місяців Лісне	12,000	600,000	588,000	16,993	-5,131
Нетелі Лісне	8,000	3 516,000	3 411,000	72,092	-53,586
Телички парувального віку Лісне	6,000	3 250,000	3 152,000	107,076	-15,369
Молокопереробка(ЛІСН Е)	657 954,795			21010,032	2996,691
Всього	658228,8	88512	86936	23796,942	2926,795

Джерело: Річний звіт ДП «Чайка» за 2020 рік

Можна зробити висновки, що тварини на відгодівлі є збитковою продукцією, але тільки через те, що це довгостроковий актив, що згодом, як ми можемо побачити приносить прибуток у вигляді молокопереробки.

Для повноти економічного обґрунтування наших висновків застосуємо методику оцінки тієї частки ефективності, яка викликана структурними змінами в галузевій структурі підприємства. Скористаємося для цього наступною методикою:

$$\tilde{\Pi} = \sum_{j=1}^n s_{oj} \times P_{1j} + \sum_{i=1}^m \Pi_{Твoi} \times Твli, \quad (2.4.5)$$

Де s_{oj} – площа посіву j -ї культури в базовому періоді;

P_{1j} – вихід прибутку з 1 га посіву j -ї культури в звітному періоді;

$\Pi_{Твoi}$ – середньорічне поголів'я тварини i -го виду в базовому періоді;

$Твli$ – вихід прибутку на одну середньорічну голову тварин i -го виду у звітному періоді;

n і m – відповідно кількість вирощуваних у господарстві товарних культур і видів тварин.

Далі визначаємо загальний приріст прибутку на підприємстві «Терезине» за такою формулою:

$$\Delta \Pi = \Pi_1 - \Pi_0, \quad (2.4.6)$$

P_1 і P_0 – фактична маса прибутку у звітному і базовому роках.

Звідси приріст прибутку за рахунок змін у галузевій структурі становить:

$$\Delta P = P_1 - \tilde{P}.$$

Залишкова частина приросту прибутку - ΔZ розраховується:

$$\Delta Z = \Delta P - \Delta R \quad (2.4.7)$$

Таблиця 2.4.36 - Вплив структурних зрушень у співвідношенні галузей підприємства на величину прибутку за 2019 – 2020 роки

Вид галузі	2019 рік			2020 рік		
	Зібрана площа, га, середньорічне поголів'я тварин, голів	Структура прибутку(збитку), тис. грн	Прибуток на 1 га, тис. грн/га	Зібрана площа, га середньорічне поголів'я тварин, голів	Структура прибутку(збитку), тис. грн	Прибуток на 1 га, тис. грн/га
Зернові та зернобобові	4386	21929,9	5,00	4260	25891,0	6,08
Соняшник	1496	9090,0	6,08	1783	6653,5	3,73
Картопля	10	0,2	0,02	10	0,2	0,02
Овочі	4	0,0	0,00	3	0,0	0,01
Кормові	828	324,2	0,39	824	382,8	0,46
ВРХ	1027	200,8	0,20	955	237,1	0,25
Молоко	825	21784,6	26,41	797	25719,7	32,27
Свині	3477	4573,4	1,32	4067	5399,5	1,33
Всього	X	57903,1	39,4	X	64283,8	44,1

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» за 2019-2020 рік

Підставимо дані у подану вище формулу:

$$\tilde{P} = 4386 * 6,08 + 1496 * 3,73 + 10 * 0,02 + 4 * 0,01 + 828 * 0,46 + 1027 * 0,25 + 825 * 3,27 + 3477 * 1,33 = 40206,99$$

Отже, ми отримали розрахунковий (умовний) річний обсяг прибутку в базовому періоді.

$$\Delta P = 64283,8 - 57903,1 = 6380,8 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta R = 64283,8 - 40206,99 = 24076,81 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta Z = 6380,8 - 24076,81 = -17696 \text{ тис. грн.}$$

Загальний приріст прибутку на підприємстві становить 6380,8 тис. грн, приріст прибутку за рахунок змін у галузевій структурі збільшився на 24076,81 тис. грн, що позитивно впливає на економічний стан підприємства. Отже, як наслідок, залишкова частина приросту прибутку становила 30457,61 тис. грн, що є результатом поліпшення технології й організації виробництва.

Дані та розрахунки наведені в таблиці 1.4.35, з якої видно, що за 2020 рік зміни у структурі галузей ДП «Чайка» привели до незначного зростання прибутку, адже ДП набуває позитивного значення. При цьому залишковий приріст прибутку ΔP за цей же період має позитивне значення, що свідчить про наявність ефекту удосконалення галузевої структури виробництва та удосконалення базових технологій. Залишкова частина приросту прибутку ΔZ є результатом поліпшення технології й організації виробництва, тому можна робити висновок, що варто працювати над технічним оновленням в галузі рослинництва та тваринництва для досягнення позитивного ефекту.

Висновок до Розділу 2

Державне підприємство «Чайка» характеризується зерно-скотарським виробничим напрямом із високим вмістом олійних культур в структурі посівних площ. На досліджуваному підприємстві «Чайка» сформувалася функціональна організаційна структура, яка ґрунтується на принципі спеціалізації організаційних і управлінських структур за функціональною ознакою. Керівники спеціалізуються на окремих управлінських функціях, які виконуються відповідними спеціалістами.

За показниками структури посівних площ, зернові займають 61,9% від загальної площі під посів.

Рентабельність активів, власного капіталу та продажу значно зросла у 2020 році, зафіксовано прибуток в розмірі 893 тис. грн., тому показники ефективності також зросли. Загалом за фінансовими показниками у 2020 році на ДП «Чайка» спостерігалось відчутне зростання, на що вплинули ринкові та глобальні фактори.

Вартість та структура товарної продукції ДП «Чайка» характеризується лідируючими позиціями продукції рослинництва - 61,7%, а продукція тваринництва 38,3% відповідно.

На досліджуваному підприємстві продукція рослинництва в структурі підприємства займає лідируючі позиції 62,9%, а продукція тваринництва 37,1% відповідно. Коефіцієнт зосередження товарного виробництва ДП «Чайка» складає $K_3 = 0,301$, що свідчить про низький рівень спеціалізації, адже досліджуване підприємство є багатогалузевим.

За економічним типом розвитку ДП «Чайка» має екстенсивно-інтенсивний тип розвитку, тому що частка приросту авансованого капіталу становить 89%, а частка приросту продуктивності становить 11%.

Основним напрямом галузі тваринництва є молочне скотарство, тому варто зазначити, що кількісні та якісні показники зросли. Незважаючи на те, що поголів'я молочного стада зменшилося на 29 голів за всіма філіями, надій молока на фуражну корову збільшився за 2020 рік, порівняно із 2019 роком на 11 кг, загалом валовий надій зріс на 32,2 тонни, відповідна тенденція свідчить про те, що галузь має і надалі потенціал для розвитку.

Поголів'я молодняку ВРХ зменшилося на 32 голови, при цьому середня ціна також знизилась, показник середньодобового приросту знизився на 22,8 г, а загальний приріст скоротився на 9 т., оскільки останній є основним показником інтенсивності вирощування тварин, що свідчить про зниження інтенсивності вирощування молодняку. Варто зазначити, що собівартість одиниці продукції зросла на 1092,0 грн/ц, отже і безпосередньо вплинуло на збитковість галузі. Тому необхідно працювати над поліпшенням управління галузевою структурою, шляхом оптимізації витрат.

Поголів'я свиней збільшилось на 828 голови, та становить 4802 голів, внаслідок збільшення поголів'я загальні витрати також зросли на 2948,5 тис. грн.

За проведеними розрахунками індексу прибутковості молока, можна зробити висновок, що збільшення прибутку зумовило підвищення реалізаційної ціни та обсягу. Але варто враховувати всі фактори та аналізувати ситуацію на ринку та всередині організації, і зосередити увагу на управлінні витратами, що призведе до зниження собівартості продукції.

Показники урожайності мали незначне зниження, що в прямій залежності між плануванням сівозміни та показників собівартості.

Для прийняття ефективних рішень, варто враховувати вплив структурних зрушень у співвідношенні галузей підприємства на величину прибутку. Загальний приріст прибутку на підприємстві становить 6380,8 тис. грн, приріст прибутку за рахунок змін у галузевій структурі збільшився на 24076,81 тис. грн, що позитивно впливає на економічний стан підприємства, тому доцільно продовжувати тенденцію шляхом оптимізації галузі рослинництва. Залишковий приріст прибутку також має позитивне значення, що свідчить про наявність ефекту удосконалення галузевої структури виробництва та удосконалення базових технологій, тому необхідно сконцентрувати зусилля на поліпшенні управління загалом галузевою структурою на ДП «Чайка» та окремо за галузями, застосовуючи при цьому різні методи.

РОЗДІЛ 3

ОСНОВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГАЛУЗЕВОЇ СТРУКТУРИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

3.1. Удосконалення управління галузевою структурою в умовах євроінтеграції

В умовах глобальних трансформаційних процесів ефективно функціонування аграрних підприємств можливе завдяки використанню нових, або удосконалених наявних підходів у сфері стратегічного управління підприємством. Тому керівництву підприємства вкрай важливо підійти зважено до процесу розробки та реалізації ефективної стратегії, врахувати багато внутрішніх і зовнішніх чинників. Це дозволить своєчасно реагувати на зміни в бізнес-середовищі, забезпечувати формування та підтримання конкурентних переваг у ринкових умовах, максимально використовувати стратегічний потенціал підприємства.

ДП «Чайка» має на меті удосконалення наявних галузей, створення нових виробництв і здійснення інших видів діяльності, що не суперечить чинному законодавству, з метою отримання прибутку та підвищення ефективності господарської діяльності.

На основі того, що значну частку у структурі товарної продукції на підприємстві займає галузь молочного скотарства, можна виокремити наступний набір стратегічних цілей управління:

- підвищення темпів зростання виробництва молока;
- пошук нових каналів збуту продукції;
- вдосконалення якості продукції;
- підвищення прибутковості.

Щоб оцінити позицію підприємства, можливі перспективи та наявні проблеми, був використаний найефективніший інструмент стратегічного планування – SWOT-аналіз. Результати наведені у таблиці 3.1.1.

Таблиця 3.1.1

SWOT-аналіз ДП «Чайка»

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • ДП «Чайка» має замкнений цикл виробництва із прибутковим ланцюгом доданої вартості. • Високопродуктивне молочне поголів'я ВРХ. • Наявність якісного племінного матеріалу для розведення поголів'я ВРХ. • Виробництво якісної натуральної продукції без використання шкідливих домішок • Завойована прихильність споживачів виробленої продукції. • Якісні довгострокові відносини з орендодавцями. • Виробництво екологічно чистої продукції 	<ul style="list-style-type: none"> • Проблеми залучення достатньої кількості довгих обігових коштів, яких потребує тваринництво. • Встановлені високі ціни відносно конкурентів, через високу собівартість виробництва якісної продукції. • Погіршення якості земельних ресурсів, що можуть призвести до зниження урожайності вирощуваних культур. • Нестача обігових коштів в період весняно-осінніх робіт.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> • Запровадження та удосконалення ефективної системи логістики на підприємстві. • Оновлення автопарку, доїльних установок та виробничих потужностей на підприємстві. • Вихід на міжнародні ринки із продукцією (сировиною чи готовою), у 2021 році ДП «Чайка» заключили міжнародний договір на поставку кукурудзи. • Збільшенням валового виробництва продукції • Вихід на нові ринки збуту в межах України, розширення торгових точок. • Працевлаштування сільського населення. 	<ul style="list-style-type: none"> • Зростаючий рівень конкуренції. • Економічна ситуація в країні та галузі, рівень доходів підприємства залежить від рівня доходів населення. • Занепад старих приміщень, через невиконання будівельних робіт веде до подальшого руйнування. • Невірно розставлені пріоритети, що призведе до втрати можливості практичного набування знань та підняття аграрної освіти

Джерело: за проведеними дослідженнями ДП «Чайка»

Для вибору найбільш ефективної стратегії галузі необхідно оцінити перспективи того чи іншого напрямку діяльності. З цією метою використовуються, як правило, матричні методи портфельного аналізу.

Для оцінки ефективності та можливостей галузей рослинництва та тваринництва ДП «Чайка», використовуємо матрицю Бостонської консультативної групи (БКГ). Як відомо, ця матриця базується на двох показниках: відносна ринкова частка і темп зростання ринку. Відносна частка ринку визначається як співвідношення товарної продукції нашого підприємства до товарної продукції кожної галузі підприємства – конкурента. В моєму випадку конкурентом виступає ТДВ «Терезине». Результати дослідження подано в таблиці 3.1.2.

Таблиця 3.1.2 - Вихідні дані для побудови матриці БКГ для галузей ДП «Чайка»

Галузь	Вартість товарної продукції ДП «Чайка» 2019 рік	Вартість товарної продукції ДП «Чайка» 2020 рік	Вартість товарної продукції ТДВ «Терезине»	Темпи росту, %	Відносна частка ринку, %
Пшениця озима	23888	25 625	8 425	35%	3,04
Кукурудза на зерно	36520	38 441	8 400	23%	4,58
Соняшник	49645	57 139	3 736	8%	15,29
Молоко	47 854	49 222	55 342	116%	0,89
Свині	22 733	24 909	6 322	28%	3,94
Всього	180 640	195 336	82 225	-	-

Джерело: Річний звіт ДП «Чайка» і ТДВ «Терезине» за 2020 рік

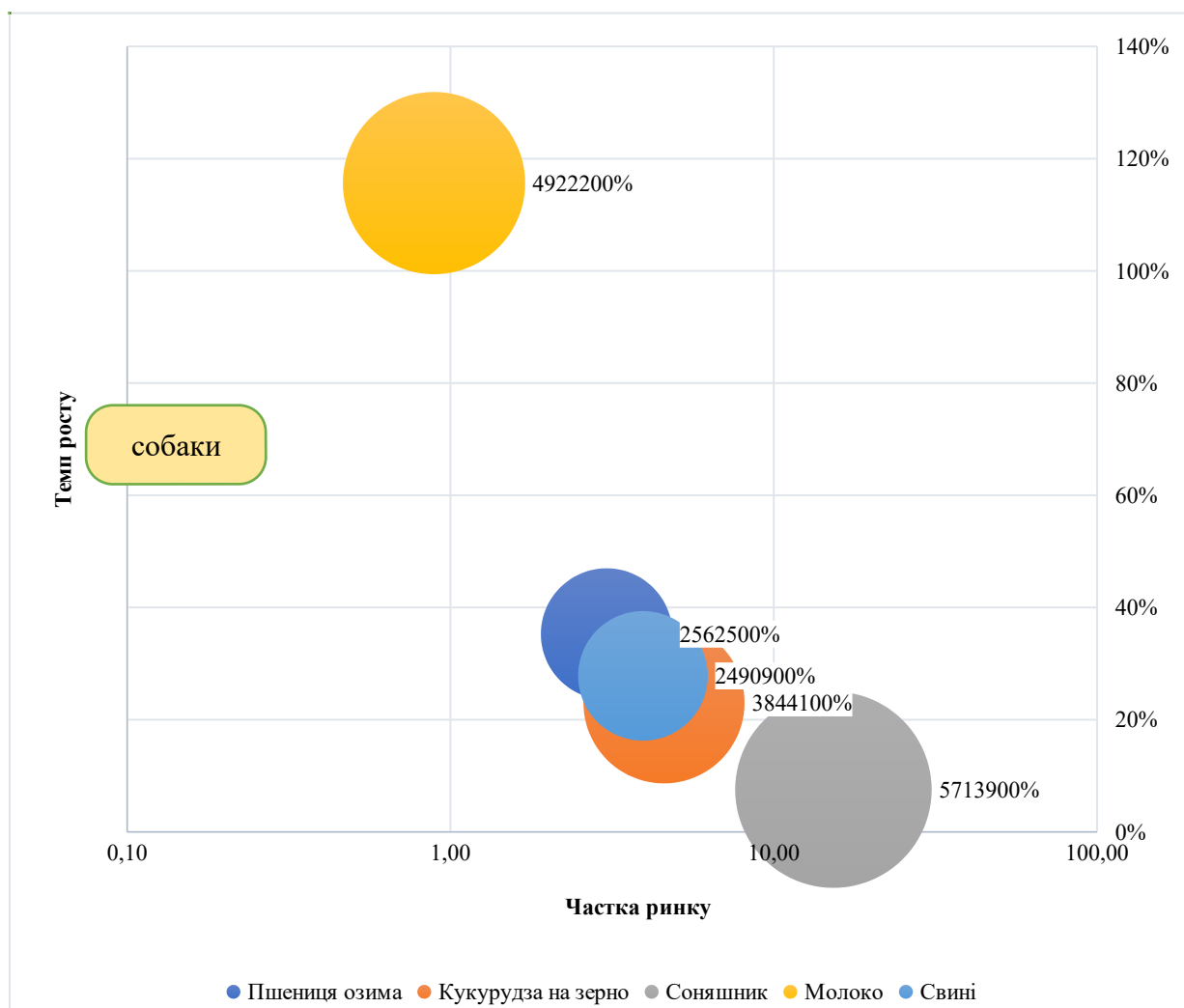

Рисунок 3.1.1. - Матриця БКГ для галузей ДП «Чайка»

Якщо галузь потрапляє до частини «Собак», це означає, що виробництво треба скорочувати, але в нашому випадку обрані галузі рослинництва та тваринництва займають основну частку в структурі товарної продукції, тому отримані результати є очевидними.

Молочна галузь частково належать до «Важких дітей» та «Зірок». Цей товар потрібно розвивати, вкладаючи в нього кошти, але поки він належної віддачі не дає, якщо керуватися стратегією «Зірок», то для молочної галузі ДП «Чайка» необхідно працювати над збільшенням частки ринку і її оптимізацією.

Пшениця озима, свині, кукурудза на зерно та соняшник - це «дійні корови». Дана група товарів уже не вимагає значних вкладень, а виторг від їх реалізації можна спрямувати на розвиток інших груп. Можемо зробити висновок, що зірок немає в даній галузі.

Таким чином, на основі матриці БКГ можна сформулювати наступні

альтернативні стратегії:

Стратегія 1. «Збільшення частки ринку» - перетворення „важких дітей» на „зірок». А для „зірок» - утримання, даліше збільшення і оптимізація долі ринку. Дана стратегія, особливо бізнес, що займає позицію „знак питання» потребує значних інвестицій.

Стратегія 2. „Збереження частки ринку» - це стратегія для СОБ, які перебувають в позиції „дійні корови», причому сильні „дійні корови», що знаходяться на ринках, які ще розвиваються хоч і не швидкими темпами. Зберігаючи значну частку ринку, великі кошти від „доїння» направляються в СОБ з товаром, що виходить на ринок і розвивається („важкі діти»), а також на інновації.

Стратегія 3. „Збирання врожаю» - отримання короткострокового прибутку в максимально можливих розмірах навіть за рахунок скорочення частки ринку. Таку стратегію застосовують в першу чергу для слабких „корів», що не мають майбутнього і для таких «важких дітей» та „собак».

Стратегія 4. „Ліквідація бізнесу» - застосовується для СОБ, що перебувають в позиції „собак» і «важких дітей», не приносять доходу і немає надії, що колись будуть його приносити. Ліквідаційні засоби направляються в СОБ, які розвиваються («важкі діти», „зірки»).

Оцінка стратегії галузі лише за одним з методів аналізу не зовсім достатньою. Для більш повної характеристики стратегічного плану розвитку галузі м'ясного скотарства України, а також для більш точного уявлення про можливі напрями його, скористаємось матрицею Мак-Кінсі. Це матриця, яка використовує показники привабливості ринку і конкурентоспроможності галузі, кожен з яких характеризується трьома рівнями: низьким, середнім і високим.

В рамках дослідження галузі тваринництва у таблиці подано відразу зважені оцінки за двома напрямками.

Таблиця 3.1.3 - Зважені оцінки критеріїв привабливості ринку та конкурентоспроможності галузі тваринництва за матрицею Модель GE/McKinsey

Продукція тваринництва	Обсяг реалізації, тис.т	Зважені оцінка по критеріям	
		Привабливість ринку	Конкурентоспроможність підприємства
Пшениця озима	4	6	6
Кукурудза на зерно	60,1	7	7
Насіння соняшнику	67,3	8	9
Молоко	38,9	9	9
Свині	328,6	8	6

Джерело: Річний звіт ДП «Чайка» за 2020 рік

На горизонтальній лінії матриці відкладаємо значення показника конкурентоспроможності у діапазоні від 0 до 5. На вертикальній лінії відкладаємо значення показника привабливості ринку у такому ж діапазоні. Кожне значення для продукції галузі розміщуємо у матриці відповідно до значення його показника конкурентоспроможності та привабливості його ринку. Згідно даних показників будемо матрицю Мак-Кінсі для галузі тваринництва.

Привабливість	Висока (8-10 балів)			Насіння соняшнику, молоко
	Середня (4-7 балів)		Пшениця озима, кукурудза на зерно	Свині
	Низька (0-3 балів)			
		Низька (0-3 балів)	Середня (4-7 балів)	Висока (8-10 балів)
		Конкурентоспроможність товару в галузі		

Рисунок 3.1.2. - Матриця Мак-Кінсі для галузі тваринництва

Сегмент оцінюється як перспективний для входу, якщо він має високі

оцінки як мінімум по одному з критеріїв: або «високий за привабливістю», або «високий по конкурентоспроможності».

Сегменти, відмічені сірим кольором в матриці, а саме пшениця озима та кукурудза на зерно, можуть бути розглянуті як цільові в разі, якщо існують позитивні прогнози, що привабливість або конкурентоспроможність сегмента підвищиться в найближчі роки (на основі оцінки потенціалу ринку); або вихід в дані сегменти забезпечить більш легке проникнення в майбутньому в найбільш привабливі сегменти.

Сегменти з високим показником конкурентоспроможності та середнім чи високим значенням привабливості, такі як молоко, соняшник та свині є пріоритетними для ДП «Чайка».

Сегменти, які мають оцінку «низький» по одному з критеріїв, повинні розглядатися з особливою обережністю, оскільки володіють високими ризиками.

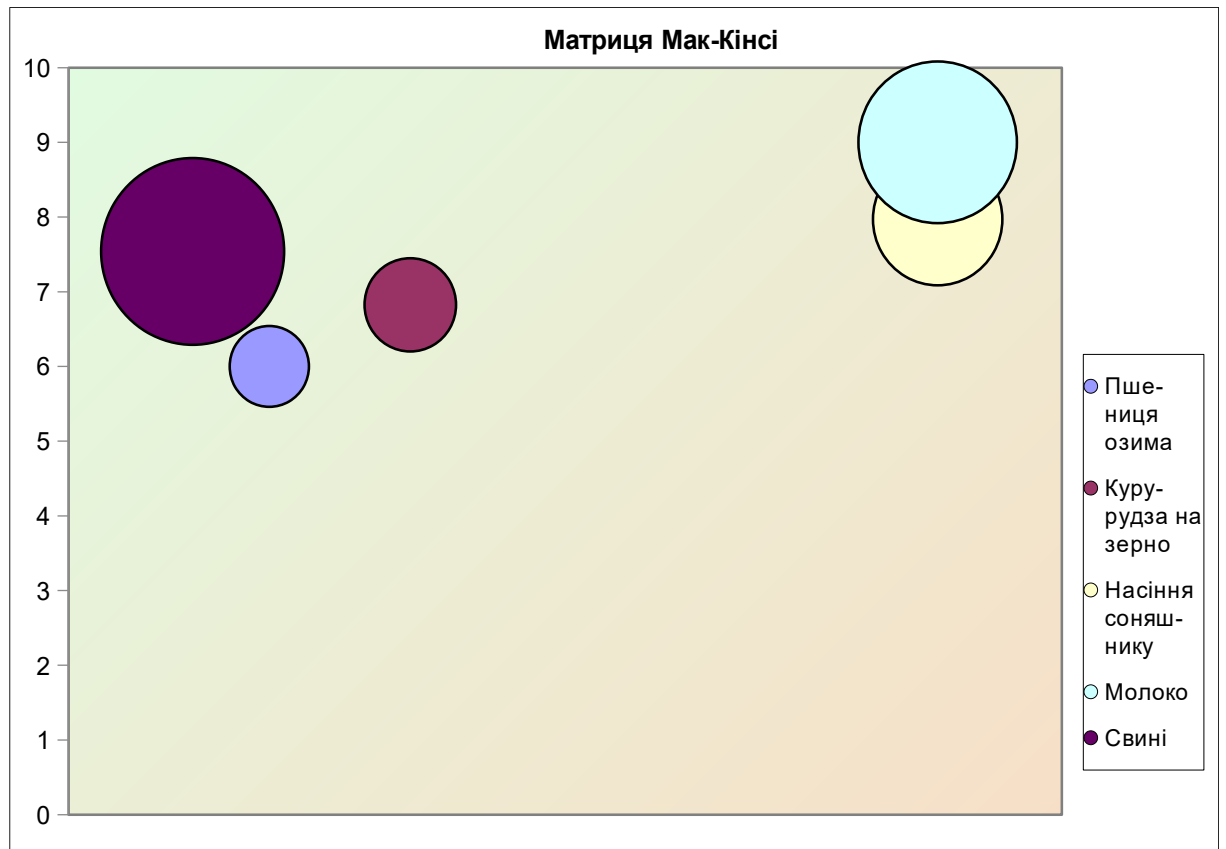

Рисунок 3.1.3. - Матриця Мак-Кінсі для ДП «Чайка» відповідно до обсягів реалізації

Отже, стратегічні продукти галузі рослинництва та тваринництва

займають у побудованій матриці такі позиції:

Молоко та насіння соняшнику мають середню привабливість та високу конкурентоспроможність, така причина зумовлена середніми цінами за тону реалізованої продукції.

Свині, пшениця озима та кукурудза на зерно – мають середню конкурентоспроможність на ринку, що характеризується середнім рівнем привабливості;

За результатами матриці Мак-Кінсі, такі стратегічні продукти галузі, як свині, пшениця озима та кукурудза на зерно, де поєднується середній рівень конкурентоспроможності та середній рівень привабливості галузі. При цьому молоко наближаються до зони зростання, отже варто приділити увагу розвитку молочного скотарства на ДП «Чайка». Також можна сказати, що окрім молока, свині та кукурудза на зерно схильні до високої привабливості та високої конкурентоспроможності, що означає що можна застосувати стратегію агресивного зростання, тобто інвестування та оптимізація бізнесу.

Зважаючи на те, що на ДП «Чайка» частка галузі рослинництва займає основну частину усієї виробленої сільськогосподарської продукції підприємства. Завдання в отриманні високих урожаїв у розрізі окремих видів культур за якомога менших затрат праці і засобів, що значною мірою залежить від ефективного управління виробництвом в умовах євроінтеграційних процесів полягає. Уміння менеджерів підприємства об'єктивно оцінювати власні можливості посідає чільне місце для досягнення поставлених цілей та виконання стратегічних завдань.

За теорією професора Ф.В. Зинов'єва, оцінювати працю керівників та спеціалістів можливо, тільки враховуючи загальні результати праці колективу, яким вони керують [49, с.46]. Тобто ефективність діяльності керівних кадрів ототожнюється з результатами роботи підприємств. Ефективність роботи кадрів управління є частиною загальної ефективності суспільного виробництва адже процес трудової діяльності управлінського персоналу тісно пов'язаний із виробництвом і його кінцевими результатами, соціальною діяльністю

суспільства, економічним розвитком підприємства у цілому [54, с.321].

Серед показників, які можуть виступати індикаторами ефективності управління підприємством, на нашу думку, потрібно виділити прибуток, рентабельність, продуктивність праці, рівень заробітної плати. Для обґрунтування вказаної позиції проведемо оцінку ефективності апарату управління ДП «Чайка».

Таблиця 3.1.4 - Ефективність апарату управління на ДП «Чайка» за 2019-2020 рр.

Показники	Роки		Відхилення,+/-
	2019	2020	
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	362	331	-31
Середньорічна чисельність працівників, зайнятих в с.-г. виробництві, осіб	142	130	-12
у т. ч. в тваринництві	113	103	-10
у т. ч. в рослинництві	30	27	-3
Прибуток від реалізації продукції, тис. грн.	192448	227239	+34791
у т. ч. в тваринництві	57033	67343	+10310
у т. ч. в рослинництві	15867	18736	+2869
Прямі витрати на оплату праці, тис. грн.	51584	51687	+103
Прямі витрати на оплату праці в рослинництві, тис. грн.	4184	4192	+8
Прямі витрати на оплату праці в тваринництві, тис. грн.	15945	15977	+32
Отримано прибутку від реалізації продукції тваринництва на 1 зайнятого в галузі рослинництва, тис. грн.	537	694	+157
Отримано прибутку від реалізації продукції рослинництва на 1 зайнятого в галузі тваринництва, тис. грн.	506	654	+148

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» за 2019-2020 рік

Отже, за проведеними дослідженнями, варто зазначити, що ефективність управління рослинництвом та тваринництвом на ДП «Чайка» має позитивну

динаміку, адже попри те, що кількість персоналу в цілому на підприємстві, та в галузях окремо, зменшилася, прибутковість діяльності зростає. Так, порівнюючи із показниками прибутковості галузей 2019 року, у 2020 році на 1 зайнятого в галузі рослинництва отримано прибутку на 157 тис. грн. більше, в галузі тваринництва на 148 тис. грн. більше, ніж минулого року. Але варто враховувати на лише фактори мікросередовища, адже ринковий чинник значно впливає на ціни, що в свою чергу значно впливає на прибутковість підприємства. Також санітарно-епідеміологічна ситуація, яка в минулому році значно вплинула на стан галузі свинарства на ДП «Чайка», зробивши її збитковою, така ситуація набула всеукраїнського та глобального масштабу.

Антропогенна діяльність у навколишньому середовищі носить суперечливий характер і, в переважній більшості, пов'язана із порушеннями щодо використання природних, зокрема земельних ресурсів, що призводять до негативних наслідків. Для покращення ситуації необхідним є модифікація світогляду та відносин між природою (землею) та людиною. Тому процес екологізації необхідно впроваджувати на кожному підприємстві України. Для ДП «Чайка» відповідний процес сприятиме посиленню конкурентних позицій на ринку, та пріоритетність вибору продукції від виробника серед споживачів. Відповідно, основна мета екологізації у сфері землекористування — це ефективне управління, пошук нових систем землеробства, розробка ефективної структури посівів та сівозмін, встановлення жорстких нормативів щодо забруднення ґрунтів, розвиток інноваційних методів захисту ґрунтів, обмін доступними технологіями і т.д [5, с.5].

Таблиця 3.1.5 - Економічна ефективність використання земельних ресурсів на ДП«Чайка»

Показники	Роки					Відн. 2020/2019, %
	2016	2017	2018	2019	2020	
Площа с/г. угідь, га	7858	7400	7053	7162	6882,7	-3,9
Посівна площа с/г. культур, га:						
зернові та зернобобові	4290	3919	3761	4145	4260	2,8

соняшник	1685	1653	2086	1690	1783	5,5
овочі	26,3	25	14	14	13	-10,7
багаторічні трави з/маса	402	508	489	541	360	-33,5
кукурудза на з/м та силос	520	646	455	590	464	-21,4
Продовження таблиці 3.1.5						
Урожайність с/г. культур, з 1 га, ц:						
зернові та зернобобові	31,9	36	36,5	39,2	45,42	15,9
соняшник	17,2	21,9	27,7	29,4	21,9	-25,4
овочі	268,8	332,3	248,1	334,5	180,4	-46,1
багаторічні трави з/маса	335,5	288	172,2	192,4	148,3	-22,9
кукурудза на з/м та силос	222,8	222,6	323,8	312,4	357,0	14,3
Виробництво с/г. продукції на одну особу, кг:						
зернові та зернобобові	942,2	810,7	807	589,8	584,5	-0,9
соняшник	199,9	208,1	339,9	292,3	118,1	-59,6
овочі	48,8	47,7	20,4	27,5	6,8	-75,2
багаторічні трави з/маса	930,1	840,8	495,3	612,3	161,3	-73,7
кукурудза на з/м та силос	799	826,4	866,6	1084,2	500,5	-53,8

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» за 2019-2020 рік

Згідно наведеної вище таблиці, можна сказати, що виробництво сільськогосподарської продукції скоротилась внаслідок зменшення посівної площі на ДП «Чайка» на 3,9%, а також зниження урожайності основних культур – соняшнику на 25,4%, овочів на 46,1%, а багаторічних трав на 22,9%, що свідчить про збільшення обсягу купованих кормів, а отже і витрат та собівартості у тваринництві.

Тому необхідно збільшувати площу під посів кормових культур, що дозволить дотримуватися оптимальної сівозміни та забезпечити власними кормами тваринництво. На 2021 рік підписана міжнародна угода, щодо експорту кукурудзи, тому при плануванні посівної площі варто враховувати цей факт та чинники впливу на зміну попиту та пропозиції на міжнародному ринку.

Досліджуване підприємство спеціалізується не лише на вирощуванні зернових, галузь тваринництва посідає 2 місце у структурі товарної продукції,

тому необхідно збільшувати посівну площу під кормові культури, та забезпечувати галузь тваринництва кормами власного виробництва на всіх філіях ДП «Чайка».

Молочні продукти можуть представляти велике середовище росту, яке стимулює та сприяє росту умовно патогенних бактерій, в тому числі тих, що викликають харчові отруєння. Знання складу молочних продуктів, які виробляються безпосередньо на ДП «Чайка» та на інших молочно-товарних фермах допомагає виробникам визначати «перешкоди» для росту патогенних мікроорганізмів і вироблення харчових токсинів. До списку перешкод включені: низька активність води ($A_w \geq 0,85$), низьке значення рН (менше ніж 4,5), високі рівні солей (більше ніж 1%), високий вміст цукру ($> 45^\circ\text{C}$ за шкалою Брікса) і температура ($< 5^\circ\text{C}$). Тому на ДП «Чайка» було запроваджено систему ХАССП, адже шляхом правильного застосування системи ХАССП спеціалісти з молочної продукції можуть керувати ризиками, що стосуються безпеки продуктів, які вони виробляють. У минулому молочна промисловість покладалася на документи, такі як Положення для пастеризованого молока класу «А», Положення для сухого молока та періодичні фізичні перевірки обладнання з метою забезпечення безпеки продукції. Сьогодні завдяки вдосконаленій діагностиці та складанню звітів про захворювання харчового походження молочна галузь на ДП «Чайка», покупці й споживачі обізнані з питаннями безпеки, що виникають[50].

Безпека харчових продуктів – головне завдання системи ХАССП для молочних продуктів. Проте їх санітарний стан і якість можуть бути вдосконалені завдяки правильному застосуванню системи ХАССП і відповідних програм передумов. Для виробника, який успішно запровадить цю програму безпеки для молочних продуктів, існує ряд переваг, зокрема:

- 1) впевненість споживача в якості молочних продуктів;
- 2) гарантована цілісність бренду;
- 3) зменшена кількість скарг від споживачів;
- 4) зменшений відсоток затримок продукції;

5) збільшені можливості збуту.

План ХАССП повинен враховувати всі категорії потенційного ризику – біологічну, хімічну та фізичну. Потенційні джерела ризиків, такі як сире молоко, конденсація, сторонні домішки та інгредієнти, додані після пастеризації, необхідно ретельно проаналізувати. На кожному етапі процесу необхідно визначити заходи контролю для кожного ризику. Необхідно звертатися до постачальників щодо їх системи ХАССП для того, щоб узгоджену оцінку ризиків і безпеки можна було включити до плану ХАССП підприємства з переробки молока. Підприємство має виробничі потужності у Київській області Києво-Святошинському районі з адміністративним розміщенням у селі Лісне. Землі в користуванні 721 га, поголів'я ВРХ – 513 голів, з них – 250 голів корів переробна галузь молокопереробний цех. Для детального аналізу ефективності виробництва молочної продукції на філії «Лісне», розглянемо обсяг, суму реалізації та одержаний прибуток за 2020 рік.

Таблиця 3.1.6 - Прибутковість реалізованої молочної продукції на ДП «Чайка», філія «Лісне» за 2020 рік

Продукція	Кількість	Сума реалізації з ПДВ	Сума реалізації без ПДВ	Прибуток
Кефір 2,5% 0,2кг стакан	32 862,000	228,732	190,610	30,053
Молоко 2,5 % 1кг. плівка	68 775,000	1522,536	1268,780	395,932
Ряжанка 4,0% 0,25кг стакан	5 235,000	56,465	47,054	10,364
Сир кисломолочний 9,0% ваговий,	28 090,237	2011,748	1676,456	229,809
Йогурт "Полуниця" 1,5% 0,5кг пл.	6 429,000	113,673	94,727	20,794
Сметана 20% 0,5кг плівка	36 386,000	1001,940	834,950	153,173
Сметана 20% 0,5кг стакан	22 711,000	675,749	563,125	113,447
Сметана 15% 0,45кг плівка	20 450,000	469,179	390,983	73,220
Сметана 10% 0,45кг стакан	18 334,000	377,069	314,224	73,966
Сметана 10% 0,25кг стакан	7 463,000	97,906	81,589	19,133
Ряжанка 2,5% 0,5кг плівка	5 403,000	77,079	64,233	14,180
Ряжанка 4,0% 0,5кг плівка	8 999,000	140,239	116,866	20,930
Сир "Сулуґуні" 45%	1 299,958	263,481	219,568	26,871
Сир Бринза із зеленню	1 487,204	231,297	192,748	73,771
Сироватка 1,0 л.	40 466,000	224,565	187,138	15,157
Сир кисломолочний 5,0% 0,25кг крб.	4 161,000	94,594	78,828	13,084
Сир кисломолочний 9,0% 0,25кг. крб.	1 258,000	30,219	25,182	4,614
Сметана 20% вагова	15 115,600	649,736	541,447	87,974

Сир кисломолочний 5,0% 0,450 кг. крб.	1 718,000	63,776	53,147	8,479
Сир зернистий 5%	459,073	26,812	22,343	1,685
Сир зернистий 9%	625,891	37,096	30,913	0,870
Сир Бринза 40%	665,900	98,770	82,308	12,163
Продовження таблиці 3.1.6				
Сир "Моцарела" 45%	1 769,138	376,068	313,390	50,555
Сметана 15% вагова	17 725,000	694,027	578,356	109,408
Сир для грилю	292,450	59,163	49,302	22,982
Сметана 20% жир. вагова	857,000	45,177	37,647	8,256
Сир напівтвердий "Каччота з паприкою"	376,813	86,175	71,812	32,247
Сир кисломолочний 0% ваговий	200,000	9,900	8,250	-0,750
Сметана "Селянська 15% ", вагова	8 013,000	144,243	120,202	-20,025
Вершки 35%	760,000	55,670	46,392	23,212
Кефір 2,5% 0,5кг плівка	14 774,000	191,367	159,472	32,907
Кефір 2,5% 1кг плівка	52 127,000	1191,868	993,223	146,139
Молоко 3,2% 1кг. плівка	10 565,000	252,636	210,530	61,258
Сир "Адигейський" 45%	6 087,920	843,207	702,672	62,233
Сметана 20% 0,25кг стакан	10 517,000	199,473	166,227	29,506
Йогурт "Персик-Марак" 1,5% 0,125кг стак.	6 653,000	42,833	35,694	-3,466
Йогурт "Полуниця" 1,5% 0,125кг стак.	6 357,000	42,289	35,240	-1,627
Йогурт "Персик-Марак" 1,5% 0,5кг плівка	4 910,000	87,102	72,585	16,120
Йогурт "Грецький" 6,0 % 0,450 кг стак.	27 530,000	585,694	488,078	157,718
Сир кисломолочний 5,0% ваговий	49 326,851	3423,442	2852,868	376,659
Ряжанка 2,5% 1кг плівка	7 457,000	187,362	156,135	28,809
Масло вершкове	8 790,272	1678,994	1399,161	-64,521
Молоко 2,5 % 0,9кг. плівка	45 688,000	890,532	742,110	218,158
Кефір нежирний 1кг плівка	7 894,000	158,755	132,296	27,701
Молоко 2,5 %	9 299,500	208,148	173,457	55,923
Кефір 3,2% жир.	1 771,000	46,064	38,387	22,271
Кефір 3,2% 0,5кг плівка	3 373,000	46,868	39,056	13,599
Сир кисломолочний 9,0% 0,450 кг крб	1 957,000	73,314	61,095	8,794
Сир кисломолочний 0% 0,25кг крб	190,000	4,369	3,641	0,702
Сир кисломолочний 0% 0,45кг крб	115,000	4,252	3,544	0,650
Сир кисломолочний знежирений ваговий	3,000	0,211	0,176	0,030
Сметана селянська, вагова	40,000	0,968	0,807	-0,073
Сироватка	10,000	0,033	0,028	0,027
Сметана 15% (0,45гр) плівка КГ	1 099,800	38,049	31,707	-5,928
Сир напівтвердий "Каччота з фенугреком"	953,623	216,968	180,807	80,677
Сир напівтвердий "Каччота класична"	710,705	155,086	129,239	58,168
Сир кисломолочний 9%жир ваг. ,неферментований,свіжий	780,000	59,886	49,905	10,125

Молоко 2,5 % 0,9кг. Коло	3 080,000	51,374	42,812	6,160
Сметана 15% 0,45 стакан	17 506,000	365,525	304,604	32,386
Сир " Адигейський"(ваговий)	1,860	0,280	0,233	0,037
ВСЬОГО:	657 954,795	21010,032	17508,358	2996,691

Джерело: Річний звіт ДП «Чайка» за 2020 рік

Аналізуючи дані в таблиці прибутковості молочних продуктів, можна зробити висновок про доцільність реалізації певних видів товарних одиниць. Такі продукти реалізації, як сир кисломолочний 0% ваговий збитковий на 750 грн, сметана " Селянська 15% " вагова збиткова на 20,075 тис. грн., масло вершкове завдало збитку на 64,521 тис. грн., сметана 15% (0,45гр) плівка була збитковою на 5928 грн. Також варто звернути увагу, що деякі види йогурту завдали збитку підприємству, мова йде про йогурт "Персик-Марак" 1,5% 0,125кг стак. збитковий на 3466 грн., а йогурт "Полуниця" 1,5% 0,125кг стак. – на 1624 грн. Враховуючи той факт, що за реалізацію молочної продукції на філії «Лісне» отримано 2996,7 тис. грн. прибутку, то суми збиткових товарних одиниць є досить не значними та не впливають на загальний результат діяльності підприємства. Але, необхідно більш досконало дослідити сегмент споживачів і працювати над удосконаленням товарної продукції, щоб вона в результаті користувалася попитом та розширювала зацікавленість споживачів. Щодо інших видів молочних продуктів, то їх виробництво і реалізацію доцільно збільшувати.

Далі використовуючи модель Ігоря Ансоффа, щоб систематизувати наявну інформацію про галузь та її продукт, та правильно вибрати напрямок розвитку галузі з урахуванням наявних ресурсів і можливостей.

На сьогоднішній момент матриця залишається найпоширенішим інструментів стратегічного менеджменту для визначення напрямків зростання бізнесу/галузі.

Таблиця 3.1.7 - Матриця І. Ансоффа для молочної галузі на ДП «Чайка»

1 крок: Розглядаємо можливість росту галузі молочного скотарства на ДП «Чайка»			
Стратегія проникнення			
	Можлива	Ймовірна	Не можлива

Темпи зростання галузі	Високий	Сповільнюється, але зростає	Стагнація
Рівень споживання молока серед ЦА	Нижче, ніж в середньому по галузі	На рівні середньогалузевих показників	Вище, ніж в середньому по галузі
Частота вживання молока ЦА	Максимальна	Помірна	Низька
Продовження таблиці 3.1.7			
Доступ до молока та молочних продуктів на ринку	Нижче, ніж в середньому по галузі	На рівні середньогалузевих показників	Вище, ніж в середньому по галузі
Конкурентоспроможність галузі молочного скотарства	Нижче, ніж в середньому по галузі	На рівні середньогалузевих показників	Вище, ніж в середньому по галузі
Економія масштабів виробництва	Існує		Немає
Товар галузі має конкурентні переваги на ринку м'яса	Так		Ні
Можливість інвестиційних вкладень	Існує		Немає
2 крок: Розглядаємо можливість розширення виробництва молока			
Стратегія розвитку галузі			
	Можлива	Ймовірна	Неможлива
Галузь ефективна і затребувана	Так	Є деякі недоліки	Ні, необхідно удосконалити галузь
Кількість конкурентів	Невелика кількість конкурентів (1-3)	Середній рівень конкуренції в галузі (3-10)	Велика кількість конкурентів
Високі бар'єри при вході на ринок	Практично відсутні	Існують, але не високі	Високий рівень вхідних бар'єрів
Темпи розвитку галузі молочного скотарства	Високий	Сповільнюється, але зростає	Стагнація
Товар має унікальні переваги	Так		Ні

Галузь має достатньо фінансових ресурсів	Так		Ні
--	-----	--	----

3 крок: Розглядаємо можливість розширення асортименту			
Стратегія розвитку продукції			
	Можлива	Ймовірна	Не можлива
Темпи збільшення споживчих потреб	Високий	Сповільнюється, але зростає	Стагнація
Розміри ринку молочної галузі	Великий	Середній	Не великий
Попит на молоко та молочні продукти	Існує	Спостерігаються тенденції до зниження попиту на поточний товар	Немає
Конкуренція підприємств галузі	Високий рівень	Тенденції до посилення	Низький рівень
Загроза входу нових гравців на ринок	Існує		Немає
Успіх галузі залежить від інноваційних рішень	Так		Ні
Рівень оновлення асортименту і появи нових гравців	Високий		Низький рівень

4 крок: Розглядаємо можливість розвитку галузі			
Стратегія диверсифікації			
	Можлива	Ймовірна	Не можлива
Можливість удосконалення виробничих процесів та якості молока та молочних продуктів	Так		Ні
Галузь конкурентоспроможна	Так		Ні
Можливість розвитку галузі за допомогою оновлення асортименту продуктів	Мінімальна чи відсутня		Існує

5 крок: Інтерпретація та представлення результатів аналізу

Варіант стратегії	Можливість	Опис	Ключові шляхи розвитку галузі
Стратегія проникнення	Ймовірна	Є всі шанси в реалізації даної стратегії . Не дивлячись на низькі можливості щодо додаткового інвестування, необхідно поступово розвивати частоту покупки молока, збільшувати її споживання і збільшувати покриття витрат.	Розвиваючи галузь молочного скотарства на ДП «Чайка» в умовах євроінтеграційних процесів, необхідно удосконалити не лише показники якості, як відомо, на ДП «Чайка» було запроваджено міжнародні стандарти якості, ISO 9000:2015. Основним напрямком розвитку молочної галузі стало підвищення якості вироблених продуктів, їх екологічна безпечність. Завдяки впровадженню сучасних технологій утримання, годівлі тварин, у підприємства є всі можливості суттєво підвищити рентабельність виробництва, створити кращі умови для роботи працівників галузі тваринництва. Для ефективного функціонування необхідно налагодити систему управління на всіх рівнях організаційно-виробничої структури підприємства, а також налагоджувати логістику. Вчасно доставлена продукція, це 50% успішного ведення бізнесу, при цьому власні потужності можуть повністю бути в розпорядженні підприємства. Відповідно до цього розроблятиметься максимально оптимальний маршрут доставки з дотриманням всіх вимог транспортування продукції. Для цього необхідно скористатися послугами лізингу, в такому випадку буде простіше виплатити суму вартості техніки, яку придбали в лізинг.
Стратегія розвитку галузі	Можлива	Відкриття дрібних магазинів - відмінне джерело зростання. Галузь володіє всіма ресурсами і можливостями до його реалізації.	
Стратегія розвитку продукції	Ймовірна	Галузь має всі можливості до розширення асортименту продуктів.	
Стратегія диверсифікації	Не можлива	Галузь має потенціал до зростання на поточних ринках за допомогою існуючих та нових. Диверсифікувати портфель поки не рекомендується.	

Джерело: Розроблено автором за даними річної звітності ДП «Чайка»

Варто враховувати той факт, що між галузями кормовиробництва та тваринництва існує тісний взаємозв'язок, котрий ґрунтується на багатьох чинниках. Перш за все при достатній і повноцінній годівлі забезпечується розширене відтворення стада, зберігається маточне поголів'я, збільшується вихід приплоду і молодняку. Правильна і збалансована годівля за поживними речовинами сприяє підвищенню продуктивності тварин: збільшуються надої молока, середньодобові прирости живої маси тварин. А за умови використання біологічно і економічно ефективних кормів знижується собівартість тваринницької продукції і досягається висока рентабельність її виробництва [32, с.14].

Підприємство займається виробництвом молока вищого та першого гатунку, на які за теперішніх умов є великий попит, але резервом для отримання більших прибутків та виходу на нові ринки — є підвищення якості молока до екстра класу.

3.2.Підвищення економічної ефективності галузі тваринництва, шляхом удосконалення якості продукції

Шлях євроінтеграції у тваринництві, обраний Україною і визначений Всеохоплюючою стратегією імплементації з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони зобов'язує всі державні органи та державні підприємства аналізувати досвід європейських країн у різних сферах діяльності[10].

В умовах глобальних трансформаційних процесів посилення конкуренції загострює проблему завоювання та утримання конкурентних переваг, що вимагає використання нових, більш удосконалених підходів у сфері стратегічного управління підприємством. Тому керівництву підприємства вкрай

важливо підійти зважено до процесу розробки та реалізації стратегії конкуренції, врахувати багато внутрішніх і зовнішніх чинників. Глибоке розуміння важливості цього моменту надасть можливість своєчасно реагувати на зміни в бізнес-середовищі, забезпечувати формування та підтримання конкурентних переваг у ринкових умовах, максимально використовувати стратегічний потенціал підприємства. У зв'язку з цим, питання оптимізації процесу розробки та реалізації конкурентної стратегії підприємства є актуальним.

В умовах зростаючої конкуренції споживач віддає перевагу якісній та безпечній продукції. Контроль усіх етапів виробничого процесу і створення належної виробничої гігієни на основі впровадженої системи менеджменту безпеки харчових продуктів (НАССР) підвищують довіру до продукції і вигідно впливають на внутрішню організацію виробництва. Тому на підприємстві «Чайка» запроваджено відповідну систему, стандарт ISO 22000 містить вимоги та рекомендації з впровадження НАССР на основі системи аналізу ризиків і контролю критичних точок (Hazard Analysis and Critical Control Point). Використовуючи принципи НАССР, ДП «Чайка» гарантує безпеку своєї продукції за рахунок аналізу усіх етапів виробництва, постійного виявлення, оцінки та контролю небезпечних чинників і, як наслідок, – виходу на ринок безпечної, конкурентоздатної продукції.

Крім того, НАССР дозволяє розробити програми-передумови, що створюють сприятливий ґрунт для управління персоналом, устаткуванням, приміщеннями, закупівлями сировини і взаємодією з постачальниками.

Таблиця 3.2.8 - Переваги від впровадження НАССР для ДП «Чайка» [51]

Внутрішні	Зовнішні
<ul style="list-style-type: none"> • Системний підхід, тобто створення цілісного комплексу взаємопов'язаних процедур управління • Розподіл відповідальності за безпеку продукції, що виготовляється • Ідентифікація невідповідностей на початкових етапах виробництва і економія за рахунок зниження кількості браку готової продукції 	<ul style="list-style-type: none"> • Підвищення довіри до продукції • Створення репутації виробника безпечної продукції • Залучення потоку лояльних споживачів • Підвищення конкурентоспроможності і престижу організації при участі в тендерах • Відповідність законодавству і ефективне проходження інспекційного

<ul style="list-style-type: none"> Документування доказів безпеки усього виробничого процесу 	нагляду <ul style="list-style-type: none"> Зниження числа рекамацій, штрафів
---	---

Система якості є сукупністю взаємопов'язаних та взаємодіючих елементів організаційної структури, визначених механізмів відповідальності, повноважень та процедур організації, а також процесів та ресурсів, які забезпечують здійснення загального керівництва якістю та її відповідність встановленим вимогам.

Організація і формування міцної кормової бази є першочерговим завданням для кожного підприємства, що спеціалізується на виробництві продукції тваринництва, в тому числі для ДП «Чайка».

Розвинена кормова база та її відповідність технологічним і нормативним вимогам надає можливості збільшувати продуктивність тварин, середньодобовий приріст, забезпечувати високі показники якості продукції, що в свою чергу приведе до зниження собівартості і збільшення показників рентабельності. Рівень продуктивності тварин (середньодобових приростів при відгодівлі, надоїв молока) залежить на 50—80 % саме від їх годівлі[3, с.55}].

Підприємство використовує прив'язний вид утримання тварин. Основною перевагою цього методу порівняно з безприв'язним є те, що за кожною визначеною групою тварин закріплюється певний обслуговуючий персонал. Такий індивідуальний підхід дозволяє ефективно аналізувати та здійснювати контроль за коровами, тож виявлення травмувань і поява захворювань реєструється швидше.

Отже, варто дослідити кількісні та якісні зміни руху поголів'я стада на філіях підприємства та в цілому, дані наведені в таблиці 3.2.9

Таблиця 3.2.9 - Рух поголів'я худоби та кількість кормоднів на ДП «Чайка» за 2019-2020 роки

Показники	Од. виміру	2019	2020	+, -	2019	2020	+, -	2019	2020	+, -	2019	2020	+, -
		Дударків			Лісне			Чемер			Всього на ДП "Чайка"		
Всього поголів'я ВРХ	гол.	594	580	-14	479	468	-11	762	744	-18	1835	1792	-43
В тому числі: корів	гол.	280	276	-4	200	223	23	300	298	-2	780	797	17
	к/дні	10560 5	104096	-1509	85604	87470	1866	109947	112343	2396	301156	307720	6564
нетелів	гол.	49	48	-1	46	47	1	57	58	1	152	155	3
	к/дні	21317	21012	-305	16706	17070	364	23616	24131	515	61639	62982	1343
молодняка ВРХ	гол.	261	292	31	220	263	43	405	440	35	886	995	109
	к/дні	92396	103370	10974	83734	94035	10301	143134	160743	17609	319264	358541	39277
Всього поголів'я свиней	гол.			0			0	3974	4802	828	3974	4802	828
В т ч: основ.свиноматок	гол.			0			0	252	326	74	252	326	74
	к/дні			0			0	105309	136233	30924	105309	136233	30924
свині на вирощуванні та відгодівлі	гол.			0			0	3633	4390	757	3633	4390	757
	к/дні			0			0	1269026	1533433	264407	1269026	1533433	264407

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» за 2019-2020 рік

Поголів'я ВРХ зменшилося на 43 голови, але при цьому варто враховувати, що зменшення відбулось за рахунок вибраковки, адже у молочній галузі загалом на ДП «Чайка» кількість корів збільшилася на 17 голів, у свою чергу кількість кормоднів зросла на 6564 к/дні. Поголів'я молодняку ВРХ також збільшилося на 109 голів, а кількість кормоднів зросла до 358541 к/днів, що на 39277 к/днів більше, ніж у 2019 році. Поголів'я свиней також має тенденцію до зростання, у 2020 році всього поголів'я збільшилося на 828 голови, та складало 4802 голови, при цьому також варто враховувати вибраковку та збільшення кормоднів на 30924 к/дні до 136233 к/дні для основного поголів'я свиноматок та 153343 к/дні для свиней на вирощування та відгодівлю. Через збільшення кількості кормоднів, а отже і обсягів кормів, прибуток від галузі свинарства становив – 14522 тис. грн. (- 3678 тис. грн. до планового показника, або 79,8 % виконання). Одним із найбільших кредиторів по закупівлі кормів для свиней на ДП «Чайка» є ТОВ «Юрагро» – 2175,7 тис. грн. за корми для свиней. Належна кормова база є основним стимулюючим фактором ефективного ведення господарської діяльності, тому доцільно проаналізувати обсяг витрачених кормів за 2019-2020 роки на ДП «Чайка».

Таблиця 3.2.10 - Обсяг витрачених кормів у тваринництві на ДП «Чайка» за 2019-2020 роки

Показники	Од. виміру	2020	2019	+, -	2020	2019	+, -	2020	2019	+, -	2020	2019	+, -
		Дударків			Лісне			Чемер			разом на ДП "Чайка"		
Витрачено кормів на відгодівлі та вирощуванні ВРХ (всього)	ц.кор.од	6464,6	5756,4	708,2	8365,5	7449,06	916,4	15005,3	13361,5	1643,8	29835	26567	3268,4
в т.ч. конц. кормів	ц.кор.од	2292,4	2041,29	251,1	2694,2	2399,09	295,1	3984,8	3548,3	436,5	8972	7988,7	982,8
Затрачено кормів на одиницю вироб.продукції	ц.кор.од	7,2	7,42	-0,3	12,0	12,4	-0,4	10,9	11,26	-0,4	10,03	10,4	-0,4
в т.ч. конц. кормів	ц.кор.од	2,5	2,63	-0,1	3,8	3,99	-0,1	2,9	2,99	-0,1	3,0	3,1	-0,1
Витрачено кормів на утримання молочного стада	ц.кор.од	21508,7	21049,9	458,8	15150,6	14827,4	323,2	20282,2	19849,6	432,6	56941,5	55726,9	1214,6
в т.ч. конц. кормів	ц.кор.од	9481,3	9279,09	202,2	5701,1	5579,49	121,6	8529,7	8347,8	181,9	23712,2	23206,4	505,8
Затрачено кормів на 1 ц молока	ц.кор.од	0,9	0,91	0,0	0,8	0,82	0,0	0,8	0,8	0,0	0,86	0,84	0,0
в т.ч. конц. кормів	ц.кор.од	0,4	0,4	0,0	0,3	0,31	0,0	0,3	0,34	0,0	0,36	0,35	0,0
Витрачено кормів на утримання свиней на відгодівлі та дорощув.	ц.кор.од							32418,7	26828,8	5589,9	32418,7	26828,8	5589,9
в т.ч. конц. кормів	ц.кор.од							32345,1	26767,9	5577,2	32345,1	26767,9	5577,2
Затрачено кормів на виробництво одиниці продукції	ц.кор.од							4,0	4,29	-0,2	4,05	4,29	-0,2
в т.ч. конц. кормів	ц.кор.од							4,0	4,28	-0,2	4,04	4,28	-0,2

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» за 2019-2020 рік

Витрати кормів на відгодівлю та вирощування ВРХ зросли у 2020 році на 3268,4 ц. корм. од. порівняно з аналогічним періодом минулого року. Збільшились також корми на утримання молочного стада та свиней на відгодівлі на 1214,6 ц. корм. од. та 5589,9 ц. корм. од. відповідно. Основну частину раціону годівлі ВРХ молочного та м'ясного напрямку складають корми власного виробництва, але варто звернути увагу, що кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги збільшилась станом на 31.12.2020 року на 18073 тис. грн. і становить 51562 тис. грн. Заборгованість складається з вартості придбаних матеріальних ресурсів для ведення господарської діяльності (ПММ, засоби захисту, корми, ветмедикаменти, мінеральні добрива). Тому необхідно дослідити структуру собівартості ВРХ молочного напрямку для прийняття ефективних рішень.

Ефективне управління виробничими витратами і обчислення собівартості сільськогосподарської продукції сприяє підвищенню економічної ефективності галузі тваринництва, показник собівартості є основою для раціонального розміщення та спеціалізації виробництва, ведення господарського розрахунку.

Для того, щоб ефективно контролювати витрати і собівартість молока на ДП «Чайка», розглянемо показники в динаміці. Зокрема необхідно проаналізувати виробничу собівартість молока, а саме: прямі витрати на оплату праці (табл. 3.2.11), інші прямі та загальновиробничі витрати (табл. 3.2.12), а також прямі матеріальні витрати (табл. 3.2.13).

Таблиця 3.2.11 - Динаміка прямих витрат на оплату праці по молоку на ДП «Чайка», 2016-2020 рр., грн./гол.

Стаття витрат	2016	2017	2018	2019	2020	Відношення 2020 до 2019, %
Прямі витрати на оплату праці	4909	7787,1	9065,9	10 583,5	10 085,6	-4,7

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» за 2016-2020 рік

Прямі витрати на оплату праці з кожним роком збільшувались, що відбувається за рахунок підвищення рівня мінімальної заробітної плати, але у 2020 році кількість працівників, зайнятих у тваринництві зменшилась на 10 осіб, тому прямі витрати на оплату праці зменшились на 4,7 % відносно минулого року. Далі необхідно дослідити обсяг прямих та загальновиробничих витрат по молоку.

Таблиця 3.2.12 - Динаміка інших прямих та загальновиробничих витрат по молоку на ДП «Чайка» за 2016-2020 роки

Стаття витрат	2016	2017	2018	2019	2020	Відношення 2020 до 2019, %
Амортизація необоротних активів, грн	563	230,5	306,4	175	267	52,6
Оплата послуг сторонніх організацій	288	988,6	512,9	234,6	547,6	133,4
Відрахування на соціальні заходи, грн	1080	1716,3	1994,9	2 308,8	2 160,3	-6,4
Решта ін. прямих та загальновиробничих витрат, грн	483	3463,5	6633,6	6 468,8	8 630,5	33,4
Разом	2126	5410	8935	8 952,6	11 605,4	29,6

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» за 2016-2020 рік

Інші прямі та загальновиробничі витрати по молоку на ДП «Чайка» у 2020 році зросли практично за всіма статтями, окрім відрахувань на соціальні заходи, які мали незначне зниження відносно 2019 року на 6,4 %, загалом витрати по молоку збільшилися на 29,6 %, на це вплинуло збільшення амортизаційних витрат на 52,6 %, оплати послуг сторонніх організацій – на 133,4 %, решта інших загальновиробничих витрат – на 33,4%.

Далі розглянемо прямі витрати на молоко в динаміці для прийняття рішення скорочення витрат за статтею, яка найбільше впливає на собівартість.

Таблиця 3.2.13 - Динаміка прямих матеріальних витрат на молоко на ДП «Чайка» за 2016-2020 роки

Стаття витрат, грн/гол.	2016	2017	2018	2019	2020	Відношення, 2020 до 2019, %
Корми	16113	16537	19455	18 359,80	23 010,50	25,3
Паливно-мастильні матеріали	1885	2254,6	2329,8	2 081,70	1 488,80	-28,5
Решта матеріальних витрат	4879	5583,6	3387,6	4 197,70	4 848,30	15,5
Разом	23165	25364	25686	24 873,80	29 347,60	18,0

Джерело: Річні звіти ДП «Чайка» за 2016-2020 рік

Найбільшу частку в структурі прямих матеріальних витрат на молоко займають корми – 23010,5 грн, у 2020 році відповідна стаття витрат зросла на 25,3 % відносно 2019 року. Зниження витрат відбулося за статтею палива-мастильні матеріали – на 28,5% відповідно до 2019 року. Решта матеріальних витрат також зросла до 4848,3 грн/голову, що на 15,5 % більше, відносно 2019 року. Разом прямі матеріальні витрати на ДП «Чайка» в галузі молочного тваринництва зросли на 18 % відносно минулого періоду.

Одним із головних чинників розв'язання проблеми високої вартості кормів в Україні є створення міцної кормової бази та організація повноцінної збалансованої годівлі тварин. Проблеми, які існують у галузі, реально подолати тільки за рахунок застосування нових підходів до інтенсифікації у напрямі підвищення рівня і повноцінності годівлі, впровадження інноваційних технологій і форм організації конкурентоспроможного виробництва. Міцна кормова база, рівень і повноцінність годівлі на 70—80 % визначають, за дотримання усіх умов і технології, продуктивність тварин. Тому для конкурентоспроможного виробництва продукції передусім необхідно забезпечити виробництво і згодовування тваринам кормів, збалансованих за всіма поживними речовинами, а також макро і мікроелементами [46].

Тому, щоб оцінити необхідність впровадження нових технологій, варто розрахувати статті виробничої собівартості на плановий рік, виходячи з

нормативів витрат на 1 голову, які склалися на досліджуваному підприємстві за 2020 рік і розраховані в таблицях 3.2.14, 3.2.15, 3.2.16.

Таблиця 3.2.14 - Розрахунок планової виробничої собівартості молока ДП «Чайка»

Статті витрат	Значення, тис. грн	Структура, %
Прямі матеріальні витрати:	29 347,60	57,50
-корми	23 010,50	45,08
-паливно-мастильні матеріали	1 488,80	2,92
-решта матеріальних витрат	4 848,30	9,50
Прямі витрати на оплату праці	10085,6	19,76
Інші прямі та загальновиробничі витрати:	11605,4	22,74
-амортизація необоротних активів	267	0,52
-відрахування на соціальні заходи	2160,3	4,23
оплата послуг сторонніх організацій	547,6	1,07
-решта прямих та загальновиробничих витрат	8630,5	16,91
Разом, тис.грн	51 038,60	100
-на 1 голову, грн/гол	64038,39	×
-на 1 ц молока, грн/ц	768,68	×

Джерело: Річний звіт ДП «Чайка» за 2020 рік

Беручи до уваги всі розраховані планові показники вище, необхідно розрахувати планові показники ефективності виробництва молока, а саме – прибуток, рентабельність виробництва і продажу. Дані для аналізу подані у таблиці 3.2.15.

Таблиця 3.2.15 - Планові показники ефективності виробництва молока на ДП «Чайка» на 2020 рік

Продукція	Ціна, грн./ц	Виручка від реалізації, тис. грн.	Повна собівартість, тис. грн	Прибуток, тис.грн.	Рентабельність виробництва, %	Рентабельність продажу, %
Молоко	1091,1	72 770,80	50 012,30	22758,50	45,5%	31,3%

Джерело: Річний звіт ДП «Чайка» за 2020 рік

Порівнюючи заплановані показники економічної ефективності виробництва з попередніми роками, можна зробити висновок, що рентабельність виробництва і продажу зросла, що є наслідком підвищення ціни.

Найбільш ефективний і простий метод фінансового аналізу, який використовують для оперативного й стратегічного планування, є операційний аналіз «Витрат-Виручки-Прибутку» (Cost-Volume-Profit) або CVP-аналіз.

Аналіз співвідношення витрат, обсягу та прибутку, розглядає зміни операційного прибутку під впливом обсягу виробництва (продажу продукції, ціни продажу, змінних витрат на одиницю продукції та постійних витрат.

Основні причини і передумови CVP-аналізу:

1. поділ витрат на постійні і змінні;
2. змінні витрати є пропорційними (на одиницю продукції), а постійні не містять елементів дегресуючих витрат і є тільки витратна функція (темпи зменшення яких є меншими від темпів зменшення обсягів виробництва);
3. ціни на виробництво продукції не залежать від обсягів і в межах розрахункового періоду стабільні.

У процесі CVP-аналізу обчислюються та аналізуються такі показники:

- маржинальний прибуток (збитки);
- коефіцієнт маржинального прибутку;
- рівноважний обсяг операційної (виробничої) діяльності (точка беззбитковості);
- рівень безпеки операційної діяльності;
- обсяг операційної діяльності (обсяг виробництва), що забезпечує цільову прибутковість;
- операційний леверидж (операційна залежність), який дає змогу оперативно аналізувати залежність прибутку від динаміки обсягу продукції і структури витрат.

Отже, спершу необхідно всі витрати на виробництво молока розподілити на постійні і змінні. Варто зазначити, що до постійних витрат відносимо амортизаційні відрахування, заробітну плату та нарахування

адміністративного персоналу, орендну плату на інші витрати, що не залежать від обсягів виробництва. До змінних же витрат, навпаки, відносимо всі ті витрати, обсяг яких може змінюватися від обсягів виробництва. Дані про ці витрати наведені у таблиці 3.2.16.

Таблиця 3.2.16 - Розподіл постійних і змінних витрат на виробництво молока по ДП «Чайка» (тис. грн.)

Стаття витрат	Постійні		Змінні	
Оплата праці	7059,92	70%	3025,68	30%
Відрахування на соц. заходи	1512,21	70%	648,09	30%
Корми	6903,15	30%	16107,4	70%
Амортизація основних засобів	267	100%		
Поточний ремонт			657,7	100%
Паливно-мастильні матеріали	148,88	10%	1339,92	90%
Послуги тракторного парку та автопарку	139,7	20%	558,8	80%
Електроенергія та водопостачання	235,64	30%	549,83	70%
Ветеринарні препарати	688,34	40%	1032,51	60%
Штучне запліднення	3364,15	40%	5046,22	60%
Загальновиробничі витрати	526,05	30%	1227,45	70%
Всього	20845	×	30193	×
-на 1 голову	26,15	×	37,88	×
-на 1 ц продукції	0,31	×	0,46	×

Джерело: Річний звіт ДП «Чайка» за 2020 рік

Першими показниками в процесі CVR – аналізу є обчислення та аналіз маржинального прибутку (покриття або внесок у прибуток), котрий знаходиться шляхом різниці виручки від продажу продукції та змінних витрат, а також коефіцієнт маржинального прибутку як співвідношення між маржинальним прибутком та обсягом виробництва (табл. 3.2.17).

Таблиця 3.2.17 - Маржинальний прибуток та коефіцієнт маржинального прибутку ДП «Чайка»

Продукція	Виручка, тис. грн	Змінні витрати, тис. грн	Маржинальний прибуток, тис. грн	Коефіцієнт маржинального прибутку	Маржинальний прибуток на одиницю продукції, грн
Молоко	72 770,80	30 193,56	42 577,24	0,59	641,24

Джерело: Річний звіт ДП «Чайка» за 2020 рік

Маржинальний прибуток є верхньою межею прибутку за зміни величини постійних витрат, а саме: коли постійні витрати прямують до нуля ($ПВ \rightarrow 0$), прибуток прямує до маржинального прибутку ($П \rightarrow МП$).

Ці закономірності цінні для аналізу впливу динаміки обсягу виробництва на прибуток. Коли змінюється обсяг виробництва, постійні витрати залишаються на попередньому рівні, тому прибуток змінюється на величину маржинального прибутку. Далі ми можемо визначити точку беззбитковості виробництва продукції в натуральному виразі шляхом ділення постійних витрат на різницю ціни реалізації та змінних витрат на одиницю продукції (табл. 3.2.18).

Таблиця 3.2.18 - Точка беззбитковості виробництва молока ДП «Чайка» в натуральному виразі

Продукція	Постійні витрати, грн	Ціна реалізації, грн/ц	Змінні витрати на од. продукції, грн./ц	Точка беззбитковості, ц
Молоко	20845040,83	1091,10	454,74	32756,47

Джерело: Річний звіт ДП «Чайка» за 2020 рік

Отже, можна зробити висновок, що при виробництві 32756,47 ц молока підприємство не зазнаватиме збиток, але і не отримуватиме прибуток.

Після розрахунку точки беззбитковості у натуральному виразі варто розрахувати її і у грошовому виразі:

$$Q_{г} = Q_{н} \times Ц \quad (3.2.1),$$

де $Q_{н}$ – точка беззбитковості у натуральному виразі,

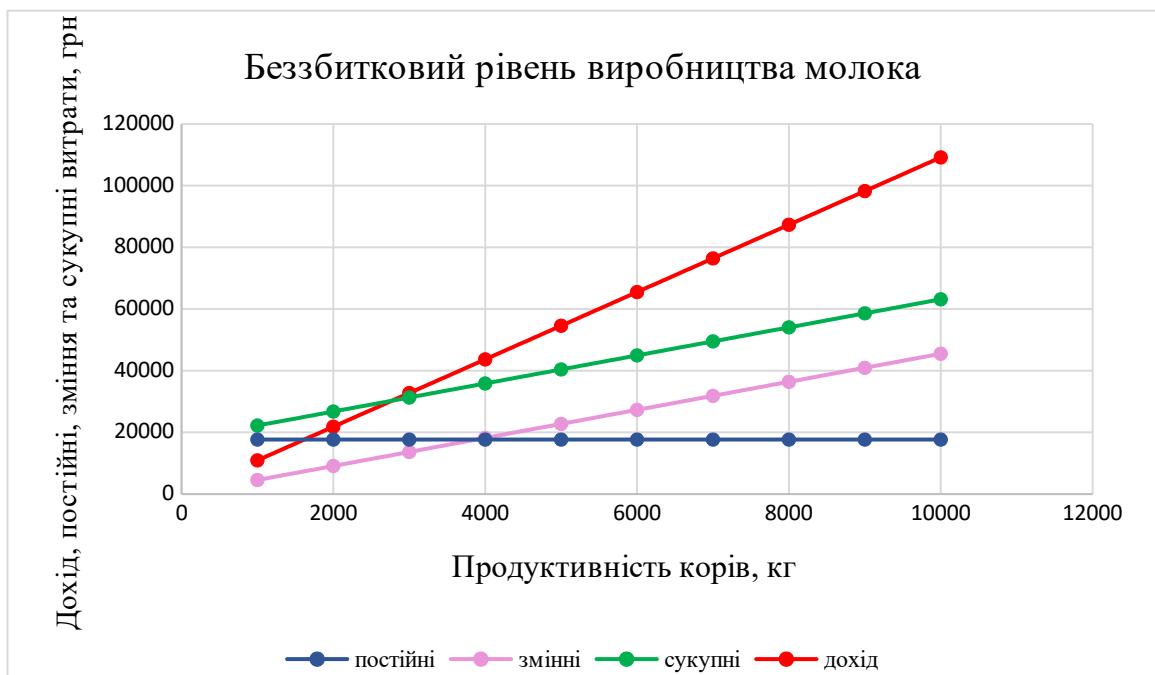
$Ц$ – ціна реалізації.

Так, точка беззбитковості виробництва молока ДП «Чайка» у грошовому виразі становить $32756,47 \text{ ц} * 1091,10 \text{ грн/ц} = 35740,58 \text{ тис. грн}$. На основі беззбиткового обсягу виробництва визначається рівень безпеки операційної діяльності, критерієм такої безпеки є ступінь перевищення фактичного (планового) обсягу виробництва продукції над беззбитковим обсягом виробництва, та показник запасу міцності виробництва – обернений показник до рівня безпеки операційної діяльності (табл. 3.2.19).

Таблиця 3.2.19 - Вихідна інформація для побудови точки беззбитковості виробництва молока

Продуктивність	Постійні	Змінні	Сукупні	Дохід	Прибуток
1000	17649,6	4547	22196,6	10911	-11285,6
2000	17649,6	9094	26743,6	21822	-4921,6
3000	17649,6	13641	31290,6	32733	1442,4
4000	17649,6	18188	35837,6	43644	7806,4
5000	17649,6	22735	40384,6	54555	14170,4
6000	17649,6	27282	44931,6	65466	20534,4
7000	17649,6	31829	49478,6	76377	26898,4
8000	17649,6	36376	54025,6	87288	33262,4
9000	17649,6	40923	58572,6	98199	39626,4
10000	17649,6	45470	63119,6	109110	45990,4

Джерело: Річний звіт ДП «Чайка» за 2020 рік

Джерело: Річний звіт ДП «Чайка» за 2020 рік

Рисунок 3.2.4 - Графік беззбиткового виробництва молока ДП «Чайка»

Таблиця 3.2.20 - Рівень безпеки операційної діяльності продукції
ДП «Чайка»

Продукція	Плановий обсяг виробництва, ц	Беззбитковий обсяг виробництва, ц	Рівень безпеки операційної діяльності
Молоко	66398	35740,58	0,86

Джерело: Річний звіт ДП «Чайка» за 2020 рік

Це означає, що за зменшення обсягу виробництва на 86 %, воно потрапляє в точку беззбитковості і припиняє приносити прибуток. За подальшого зниження випуску продукції виробництво стає збитковим.

Коефіцієнт безпеки операційної діяльності можна вважати мірою операційного ризику. Чим він більший, тим безпечніша ситуація з огляду на прибутковість діяльності. З його зростанням зменшується ризик зниження обсягу виробництва до точки рівноваги і навпаки — за його зниження такий ризик зростає.

Тепер звернемося до відносної реакції прибутку на зміну обсягу виробництва. Цей аспект аналізу називають також операційною залежністю. Вона визначається за допомогою такого показника, як операційний леверидж (важіль). Він обчислюється за формулою:

$$L = \text{МП} / \text{ОП}, \quad \dots\dots\dots (3.2.2),$$

Де L – операційний леверидж;

МП – маржинальний прибуток;

ОП – операційний прибуток.

Тобто операційний леверидж є відношенням маржинального прибутку до операційного прибутку.

Таблиця 3.2.21 - Операційний леверидж по виробництву молока ДП «Чайка»

Продукція	Маржинальний прибуток, тис. грн	Операційний прибуток(збиток), тис. грн	Операційний леверидж
Молоко	42 577,24	56 550,58	0,75

Джерело: Річний звіт ДП «Чайка» за 2020 рік

Величина L — операційний леверидж — показує, на скільки відсотків зміниться прибуток за зміни обсягу продукції (операційної активності) на 1 %.

Згідно даним таблиці 3.2.21 можна зробити наступний висновок, що збільшення обсягу виробництва молока на 1% спричинить зростання операційного збитку на 0,75%. Це говорить про те, що операційний леверидж істотно залежить від частки постійних витрат у сукупних витратах підприємства. З її зростанням величина L збільшується, і навпаки. Чим більша величина операційного левериджу, тим чутливіша реакція прибутку на зміну обсягів виробництва і продажу продукції.

Отже, здійснивши CVP – аналіз діяльності підприємства, а точніше кажучи виробництва молока на ДП «Чайка», можемо сказати, що за умови виробництва молока в плановому році на рівні 35740,58 ц підприємство буде вести беззбиткове його виробництво. Тобто досліджуване підприємство не може виробляти молоко менше за 35740,58 ц, адже понесе збитки від виробництва молока. Запланувавши витратити обсяг виробництва молока на ДП «Чайка» можна зробити висновок, що підприємство буде виробляти молоко на рівні 66398 ц, тобто понад точку беззбитковості. Розрахувавши такі показники як: операційний леверидж, маржинальний та операційний прибуток, коефіцієнт маржинального прибутку, можемо зробити наступні висновки.

Операційний леверидж має значення 0,75, що показує, на скільки відсотків зміниться прибуток за зміни обсягу виробництва продукції (операційної активності) на 1 %. Коефіцієнт маржинального прибутку визначає, як багато вдається заробити від продажу товару на одну грошову одиницю, тобто він показує розмір маржинального доходу на кожен грошову одиницю, введено в оборот. Так значення коефіцієнта 0,86 означає, що при продажу товару на одну грошову одиницю маржинальний дохід становитиме 86 копійок.

Отже, виробнича собівартість молока зростає під впливом підвищення вартості кормового раціону та витрат кормів у натуральному вираженні у розрахунку на 1 ц молока. Впровадження заходів технологічного та організаційно економічного напрямку щодо підвищення якості кормів,

забезпечення відповідного приросту про дуктивності корів до зростання витрат на годівлю, удосконалення кормової бази за рахунок кормів власного виробництва є основою підвищення ефективності виробництва продукції тваринництва. Між собівартістю виробництва кормів і собівартістю продукції існує пряма залежність. Дорожчі корми обумовлюють вищу собівартість продукції, що зменшує прибутковість продукції і галузі в цілому.

Організм корови часто порівнюють із фабрикою з виробництва молока. Отже, її потрібно забезпечити такою кількістю корму, яку це «мініпідприємство» перетворить на 35–40 л молока щодня. Тому надзвичайно важливо забезпечити збалансований раціон під жорстким контролем його якості та засвоюваності. Корова має багато жувати жуйку і не має можливості вибирати з кормів певні інгредієнти. Тож кормовий стіл має бути завжди доступним (так тварина зможе поїдати невеликі порції, рубець завжди буде заповненим; а навантаження на ноги — меншим), корм — смачним, і тварини споживатимуть його без метушні й стресу, без боротьби за їжу (тварини з високою продуктивністю їдять до 14 разів/добу). Половина успіху залежить від організації роботи на фермі та правильного планування всіх операцій. Усе це взаємопов'язано й дає очікуваний результат тільки за комплексного підходу.

Застосування індивідуальної роздачі кормів кожній тварині залежно від продуктивності і фізіологічного стану тварин дає можливість краще використовувати корм, підсовувати його на протязі всього дня, точніше нормувати і ту ж продуктивність корів забезпечувати меншою (на 7-18%) кількістю корму[4, с.58]. Тому важливим є спосіб годівлі тварин, що забезпечує вчасну подачу корму та цілодобовий контроль про наявність кормів у тваринництві. Орієнтуючись на світовий досвід впровадження новітніх технологій у молочному тваринництві, на ДП «Чайка» у філії «Чемер», варто вкладати інвестиції саме у дві нові технології[52].

Технічний аналіз

На сучасних тваринницьких комплексах дедалі частіше застосовують системи автоматизованої відгодівлі великої рогатої худоби. На продуктивність корів впливає безліч чинників, але найважливішим із них є саме годівля. Завдяки механізації й автоматизації можна знизити вплив людського чинника й трудомісткість виробництва на самохідному роботі-кормороздавачі для автоматичної годівлі великої рогатої худоби Rover від компанії Rovibec. За допомогою змішувача об'ємом 3,4 м, можна оптимально виконувати щоденну багаторазову годівлю від 100 до 300 тварин за індивідуальними раціонами. Вертикальна подвійна конусна змішувальна система з подрібнювальним шнеком дозволяє без зусиль використовувати круглі тюки й довговолокнутий силос, навіть сіно в невеликих кількостях. Дорогий і складний монорельс, характерний для статичної установки, для робота-кормороздавача вже не потрібен. З радіусом повороту в 1,5 м й необхідною шириною кормового столу у 2,5 м малогабаритний Rover можна застосовувати майже на всіх фермах ВРХ. Споживана потужність для вертикального змішувача з подрібнювальним обладнанням становить лише 7,7 кВт.

На додаток необхідно інвестувати в купівлю Ranger, самонавідного роботизованого апарата, який підштовхує корм до великої рогатої худоби кілька разів на день. Регулярна подача корму за допомогою багаторазових підштовхувань до тварин збільшує споживання основного корму й тим самим підвищує молочну продуктивність і рентабельність у молочному тваринництві, що контролює показники якості молока. На більшості ферм цю роботу виконують вручну. Мало кому вдається 8–10 разів на день, а то й частіше, підштовхувати корм до тварин, щоб стимулювати повторне поїдання корму коровами. Однак це дає можливість споживати необхідну кількість корму всім тваринам[47].

Тому я пропоную інвестувати кошти досліджуваному підприємству, а саме на філії «Чемер» в самокерованого-роботизованого підштовхувача корму RANGER Feed Pusher та робота-кормороздавач для автоматичної годівлі ВРХ.

Реалізація даного проекту у ДП „Чайка” дасть можливість не тільки збільшити надої, підвищити якість молока, а й забезпечить імідж підприємства на ринку та високу конкурентоспроможність на перспективу в умовах євроінтеграції.

RANGER Rovibes буде стежити за своєю магнітною смугою до 40 разів на день. Він ефективно відштовхує їжу від годівниці. І навіть адаптується до кількості їжі, що залишилася в годівниці.

Програмування просте, робот надійний і не вимагає серйозного обслуговування. Після того, як його робота закінчена, він повертається на свою зарядну станцію до наступного відправлення. Оскільки все стадо мало доступ до свіжої їжі цілий день, то збільшаться обсяги виробництва молока, показники якості та зменшаться втрати на корми[66].

Фуражний штовхач RANGER є ефективним, швидким і надійним на ринку:

Рисунок 3.2.5 - Основні переваги самокерованого-роботизованого підштовхувача корму RANGER Feed Pusher для ДП «Чайка», [47]

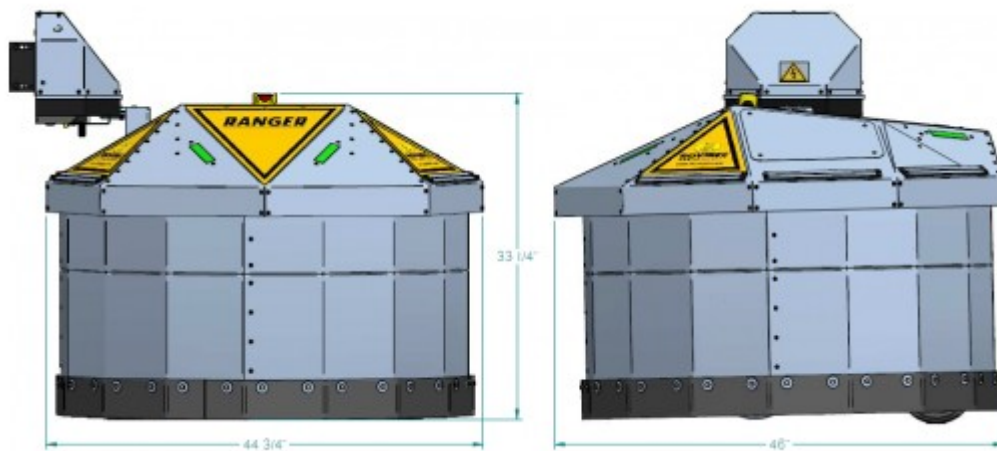

Рисунок 3.2.6 - Технічні креслення самокерованого-роботизованого підштовхувача корму RANGER Feed Pusher [47]

Можна зробити висновки, що за технічними характеристиками, підштовхувач повністю задовольняє всі параметри філії «Чемер».

Далі розглянемо технічні характеристики робота-кормороздавача ROVIBEC ROVER MVR для автоматичної годівлі ВРХ. ROVER є повністю автономним роботом-годувальником 120 куб. фут. (3,4 м³), здатний завантажувати, змішувати і роздавати їжу тваринам без будь-якого втручання людини. Швидкий і ефективний робот-годувальник також відштовхує їжу назад.

Тому ROVER дозволить автоматизовано керувати годівлею для різних груп тварин. Перевага робота-годувальника полягає в тому, щоб частіше годувати тварин за свіжим і адаптованим рецептом. Таке управління харчовими продуктами має на меті оптимізувати здоров'я, якість та продуктивність поголів'я, одночасно зменшуючи супутню працю.

- 2 зносостійких шнека (Hardox), які можуть змішувати сухе сіно;
- Підкладка з нержавіючої сталі у ванні для більшої міцності;
- Живлення через провідник (240 або 380 В), який також керує роботом;
- Чотириколісне рульове управління з гідравлічним приводом;
- 2-сторонній розвантажувальний конвеєр;
- Змінна швидкість руху вперед і розвантаження;
- Інтегроване програмне забезпечення для керування рецептами: до 16 відправлень, 16 рецептів і 32 інгредієнти.

Рисунок 3.2.7 - Основні переваги робота-кормороздавача ROVIBEC ROVER MVR для автоматичної годівлі ВРХ для ДП «Чайка» [47]

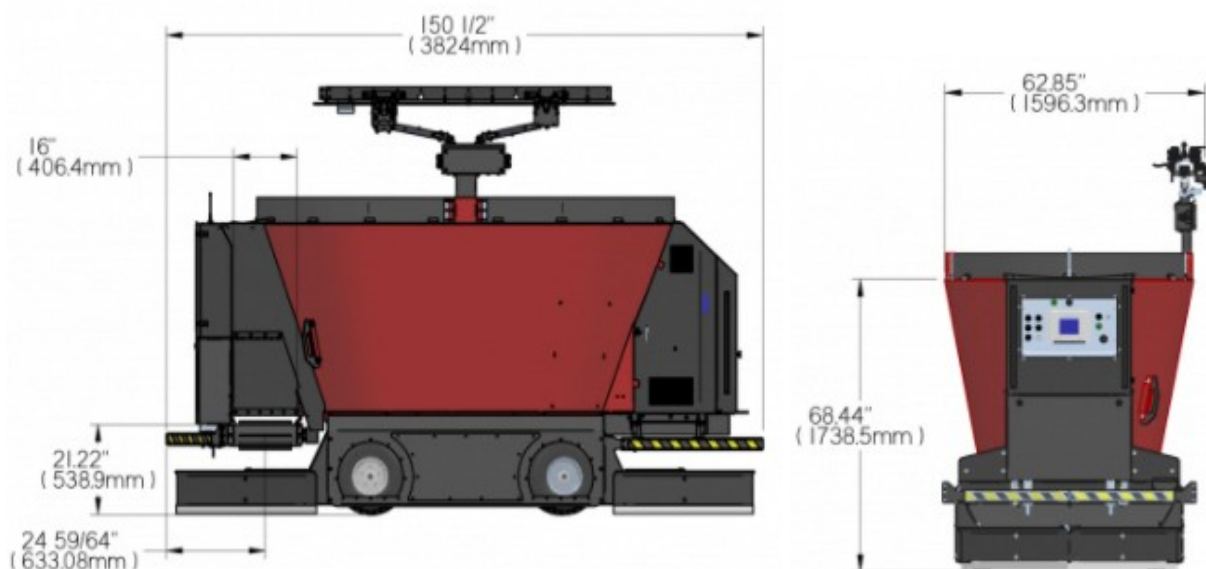

Рисунок 3.2.8. - Технічні робота-кормороздавача ROVIBEC ROVER MVR для автоматичної годівлі ВРХ [47]

При купівлі робота-кормороздавача ROVIBEC ROVER MVR для автоматичної годівлі ВРХ, надається 2 роки гарантії (запчастини та роботи) як опція, що є досить важливим фактором при виборі кормороздавача[67].

Організаційний аналіз:

Істотною статтею витрат є оплата праці персоналу. Розмір заробітної плати визначений виходячи з рівня оплати відповідних спеціальностей на ринку праці м. Київ. Загальна сума витрат за оплату праці персоналу (з урахуванням податкових відрахувань та інших обов'язкових платежів) і розмір заробітної плати представлені у таблиці 3.2.22

Таблиця 3.2.2 - Заробітна плата працівників при технічному оновленні, грн

Посада	Кількість	Посадовий оклад	Місячний фонд заробітної плати	ПДФО	ВЗ	ЄСВ	Чиста заробітна плата	Місячні витрати на з/п і нарахування	Річні
Оператор кормороздавача/ інженер	1	20000	20000	3600	300	4400	16100	24400	292800

Джерело: Розраховано автором на основі річного звіту ДП «Чайка» за 2020 рік

Оскільки на ДП «Чайка» у філії «Дударків» при роздачі та змішуванні кормів було задіяно три людини, тому витрати були більшими, таблиця 3.2.23

Таблиця 3.2.23 - Заробітна плата працівників до технічного оновлення, грн

Посада	Кількість	Посадовий оклад	Місячний фонд з/п	ПДФО	ВЗ	ЄСВ	Чиста з/п	Місячні витрати на з/п і нарахування	Річні
Навантажк	1	11500	11500	2 070	172,5	2530	9 258	14030	168360
Робочий персонал(підкидання кормів)	2	9000	18000	3 240	270	3960	14 490	21960	263520
Тракторист	1	15000	15000	2 700	225	3300	12 075	18300	219600
Зоотехнік	1	15000	15000	2 700	225	3300	12 075	18300	219600
Всього	5	50500	59500	10 710	892,5	13090	47 898	72590	871080

Джерело: Розраховано автором на основі річного звіту ДП «Чайка» за 2020 рік

При купівлі самокерованого-роботизованого підштовхувача корму RANGER Feed Pusher та робота-кормороздавач для автоматичної годівлі ВРХ Rover MVR здійснюється економія витрат на оплату праці на 358680 грн в рік.

Фінансовий аналіз:

Оцінка вигід і витрат після технічного оновлення у молочному скотарстві для відокремленого підрозділу ДП «Чайка» у Чернігівській області Козелецькому районі, філії «Чемер». У користуванні землі 4251 га, поголів'я ВРХ - 754 голови, з якого 300 голів корів

Таблиця 3.2.24 - Вигоди і витрати при технічному оновленні на ДП «Чайка», філія «Чемер»

Показники	До купівлі	Після	Відхилення
Кількість корів, усього голів	300	300	0
Надій на одну корову, ц	86,51	92,57	9,62
Ціна реалізації, грн/ц	1090	1090	0
Валовий надій, ц	25953	27769,71	2783,74
Вигода, грн	28288770	30268984	2644549
Кількість задіяного персоналу	5	2	-3
Витрати на з/п	871080	512400	-358680
Витрати на корми	8523800	7415706	-1108094

Джерело: Розраховано автором на основі річного звіту ДП «Чайка» за 2020 рік

Отже, при купівлі самокерованого-роботизованого підштовхувача корму RANGER Feed Pusher та робота-кормороздавача для автоматичної годівлі ВРХ Rover MVR здійснюється збільшення надоїв на 7% за рахунок постійного підштовхування корму тваринам, а також зменшуються витрати на корм, адже річне використання корму зменшується на 13% в рік. Тому, валові надої на філії «Чемер» збільшаться на 2783,74 ц, що буде вигідним на 2644,5 тис. грн в рік. Витрати на заробітну плату скоротяться на 358,7 тис. грн, а річні витрати на корм зменшаться на 1108,1 тис. грн., що є досить важливим фактором, який впливає на собівартість та прибутковість молочної галузі.

Для придбання техніки, підприємству доцільно скористатися таким зручним фінансовим інструментом, як лізинг, в такому разі підприємству не потрібно відразу вкладати великі кошти і не порушувати фінансову стабільність [11, с.322; , 24]. Для цього я пропоную купувати ДП «Чайка» самокерованого-роботизованого підштовхувача корму RANGER Feed Pusher в лізинг, розрахунок в таблиці 3.2.25

Таблиця 3.2.25 - Розрахунок лізингових платежів, грн

Термін лізингової угоди	Вартість об'єкта на початок	Здорожчання, 21%	Перший внесок, 25%	Вартість об'єкта на кінець
1	450407		112602	337806
2	168903	35469,6		133433
3	133433	28021		161454
Всього виплачено				478428,4
Здорожчання				-28021

Джерело: Розраховано автором на основі річного звіту ДП «Чайка» за 2020 рік

Отже, вартість самокерованого-роботизованого підштовхувача корму RANGER Feed Pusher складає 450407 грн[64]. ДП «Чайка» активно користується послугами лізингу, адже поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями станом на 31.12.2020 року становить 499 тис. грн., що на 64 тис. грн. менше ніж на початок року. Це заборгованість за поточними платежами по договорах фінансового лізингу з ТОВ ОТП Лізинг. У звітному періоді, підприємством у капітальні інвестиції вкладено 3421 тис. грн., що на 18013 тис. грн менше до відповідного періоду минулого року та на 1051 тис. грн. більше планового показника (144,3 % виконання).

Значне збільшення до планового показника відбулося за рахунок того, що підприємством у II кварталі 2020 року отримано сільськогосподарську техніку у фінансовий лізинг на суму 2169 тис. грн. В зв'язку з виробничою необхідністю було придбано навантажувач, за який сплачено передплату, згідно умов договору, 780,9 тис. грн., решта суми сплачуватиметься протягом 24 місяців (до квітня 2022 року).

Вкладення в інвестиції за 2020 рік за рахунок коштів, отриманих від господарської діяльності підприємства на суму 1252 тис. грн., за рахунок фінансового лізингу на суму 2169 тис. грн.

Таблиця 3.2.26 - Розрахунок показників ефективності проекту, грн

Операційна діяльність	0	1	2	3	4	5	6	7
Дохід(надій +7%, ц)	28288770	30268984	30268984	30268984	30268984	30268984	30268984	30268984
Витрати(заробітна плата, грн за мінусом робочого персоналу)	871080	900360	900360	900360	900360	900360	900360	900360
ЧГП	27417690	29368624	29368624	29368624	29368624	29368624	29368624	29368624
Інвестиційна діяльність								
Витрати(Купівля самокерованого-роботизованого підштовхувача корму RANGER Feed Pusher)		112601,85	204372,358	161454,163				
доходи(зал вартість)								143528,4
ЧГП	0	-112601,85	-204372,358	-161454,163	0	0	0	143528,4
ЧГП операційний +інвестиційний(FCF)	27417690	29256022,15	29164251,64	29207169,84	29368624	29368624	29368624	29512152,4
ЧГП накопичений(кумулятивний)	27417690	56673712,15	85837963,79	115045133,6	144413757,6	173782381,6	203151005,6	232663158
Коеф. дисконтування	1,00	0,91	0,83	0,75	0,68	0,62	0,56	0,51
ставка дисконту	0,10							
Дисконтований ЧГП	27417690	29256022,15	29164251,64	29207169,84	29368624	29368624	29368624	29512152,4
Накопичений дисконтований ЧГП	27417690	56673712,15	85837963,79	115045133,6	144413757,6	173782381,6	203151005,6	232663158

Джерело: Розраховано автором на основі річного звіту ДП «Чайка» за 2020 рік

Таблиця 3.2.27 - Показники ефективності проекту

Показник	Значення	Одиниця виміру
NPV	232663158,03	грн
IRR	>10%	%
PI	7,49	коефіцієнт
PP	0,48	роки
DPP	0,3	роки

Джерело: Розраховано автором на основі річного звіту ДП «Чайка» за 2020 рік та таблиці 3.2.26

Виходячи з вищенаведених розрахунків, можна сказати чиста поточна вартість проекту (NPV) = 232663,158 тис. грн.

Внутрішня ставка дохідності (IRR) = 185%

Модифікована внутрішня ставка дохідності (MIRR) = 65%

Коефіцієнт ефективності інвестицій (PI) = 7,49 – отримаємо більше від вкладеного капіталу

Період окупності (PP) = 0,48 років

Дисконтований період окупності (DPP) = 0,3 роки.

Отже, технічне оновлення є ефективним, оскільки NPV та PI є більшими за одиницю, а IRR більшою середньозваженої вартості капіталу.

Далі розрахуємо лізингові платежі для купівлі робота-кормороздавача для автоматичної годівлі ВРХ Rover MVR, варто врахувати той факт, що вартість кормів знизиться на 13%, адже зменшуються втрати кормів, які поголів'я корів могло спожити.

Таблиця 3.2.28 - Розрахунок лізингових платежів, грн

Термін лізингової угоди	Вартість об'єкта на початок	Здорожчання, 21%	Перший внесок, 25%	Вартість об'єкта на кінець
1	599127		149782	449345
2	224673 177491	47181,2		177491
3	133433	37273,2		214764
Всього виплачено				636400
Здорожчання				-37273,2

Джерело: Розраховано автором на основі річного звіту ДП «Чайка» за 2020 рік

Купівля робота-кормороздавача для автоматичної годівлі ВРХ Rover MVR складає 599127 грн.[65].

Таблиця 3.2.29 - Розрахунок показників ефективності проекту, грн

Операційна діяльність	0	1	2	3	4	5	6	7
Дохід(надій +7%, ц)	28288770	30268984	30268984	30268984	30268984	30268984	30268984	30268984
Витрати (корми)	8523800	7415706	7415706	7415706	7415706	7415706	7415706	7415706
Витрати(заробітна плата, грн за мінусом робочого персоналу)	871080	512400	512400	512400	512400	512400	512400	512400
ЧГП	18893890	22340878	22340878	22340878	22340878	22340878	22340878	22340878
Інвестиційна діяльність								
Витрати(Купівля робота-кормороздавача для автоматичної годівлі ВРХ Rover MVR)		149781,705	271853,795	214764,498				
доходи(зал вартість)								190920
ЧГП	0	-149781,705	-271853,795	-214764,498	0	0	0	190920
ЧГП операційний +інвестиційний(FCF)	18893890	22191096,3	22069024,21	22126113,5	22340878	22340878	22340878	22531798
ЧГП накопичений(кумулятивний)	18893890	41084986,3	63154010,5	85280124	107621002	129961880	152302758	174834556
Коеф. дисконтування	1,00	0,91	0,83	0,75	0,68	0,62	0,56	0,51
ставка дисконту	0,10							
Дисконтований ЧГП	18893890	22191096,3	22069024,21	22126113,5	22340878	22340878	22340878	22531798
Накопичений дисконтований ЧГП	18893890	41084986,3	63154010,5	85280124	107621002	129961880	152302758	174834556

Джерело: Розраховано автором на основі річного звіту ДП «Чайка» за 2020 рік

Таблиця 3.2.30 - Показники ефективності проекту

Показник	Значення	Одиниця виміру
NPV	174834556,00	грн
IRR	>10%	%
PI	8,25	коефіцієнт
PP	0,46	роки
DPP	0,3	роки

Джерело: Розраховано автором на основі річного звіту ДП «Чайка» за 2020 рік та таблиці 3.2.29

Виходячи з вищенаведених розрахунків, можна сказати чиста поточна вартість проекту (NPV) = 174834,556 тис. грн.

Внутрішня ставка дохідності (IRR) = 170%

Модифікована внутрішня ставка дохідності (MIRR) = 62%

Коефіцієнт ефективності інвестицій (PI) = 8,25 – отримаємо більше від вкладеного капіталу

Період окупності (PP) = 0,46 років

Дисконтований період окупності (DPP) = 0,3 роки.

Отже, технічне оновлення є ефективним, оскільки NPV та PI є більшими за одиницю, а IRR більшою середньозваженої вартості капіталу.

За даними проведеного аналізу ДП «Агенство з ідентифікації та реєстрації тварин», варто зазначити, що у багатьох країнах світу бази даних пройшли тривалий шлях розвитку від паперових картотек даних для племінної роботи, обліку продуктивності тварин та ветеринарних обстежень до сучасних всеохоплюючих електронних державних баз даних, що містять у своїй структурі необхідну інформацію як для ефективного господарювання у тваринництві, так і для вдосконалення власником тварин особистого господарства.

Директивою Ради 92/102/ЄЕС від 27 листопада 1992 року «Про ідентифікацію та реєстрацію тварин» у країнах Європи запроваджується державна система ідентифікації та реєстрації тварин із внесенням інформації про тварин до баз даних.

Головною метою запровадження системи ідентифікації та реєстрації тварин були сприянням контролю епізоотичної ситуації в країнах та

прослідковування походження тваринницької продукції. З огляду на такі цілі і проходив розвиток електронних баз даних: накопичувалася інформація щодо тварин, до бази даних ідентифікованих тварин долучалися інформаційні бази щодо ветеринарних обстежень та обробок, бази даних з племінної роботи, з обліку продуктивності тварин [10].

З метою сприяти поліпшенню обліку та оцінки сільськогосподарських тварин шляхом формулювання визначень та стандартів для вимірювання господарсько корисних ознак ISO — міжнародна організація по стандартизації, що працює у всіх галузях сільського господарства, — ще у 1951 році створила Міжнародний комітет з реєстрації тварин (ICAR) (всесвітня організація із стандартизації ідентифікації, обліку та оцінки сільськогосподарських тварин).

ICAR - авторизована організація ISO з питань електронної ідентифікації. Мета ICAR полягає в тому, щоб надавати тести, сертифікувати IT-пристрої, які пішли б на користь кінцевим користувачам та здійснює контроль над якістю електронних пристроїв і систем ідентифікації, щоб фермери та сільгоспвиробники могли на них покладатися. Крім того, ICAR регулює питання тестування. Кожна країна, звичайно, виробляє свої тести, але набагато краще, якщо це буде відбуватися на міжнародному рівні, щоб знизити витрати. Базові правила ICAR полягають у тому, що ідентифікація тварин повинна носити унікальний характер. Ідентифікація тварин не може бути повторно використана. Якщо тварина померла - не потрібно повторно використовувати те ж саме джерело її ідентифікації. Також важливо, щоб номер був видимим, читаним для фермера. Дуже важливо, щоб система ідентифікації була надійною, зрозумілою, універсальною, використовувалася б по всьому світу - і це є зоною відповідальності ICAR[9]. У перспективі, для посилення конкурентних переваг, на підприємстві варто запровадити систему віддаленого контролю годівлі «PROFEED». Це унікальна система управління годівлею, аналогів якої не має на українському ринку. Роботу «PROFEED» оцінили понад 50 ферм України, і два агрохолдинги Кернел та МХП.

Принцип роботи: ваговий контролер під'єднується до вагових датчиків, будь-якого кормозмішувача. Далі данні передаються на мобільний пристрій, за допомогою якого тракторист здійснює приготування кормосуміші. Всі отриманні дані в режимі online надходять на сервер. Весь процес годівлі планується і контролюється з центрального офісу, або ж спеціалістами на

місях. При цьому обмін даними відбувається миттєво [53].

Рисунок 3.2.8 - Основні переваги запровадження системи віддаленого контролю годівлі «PROFEED» [53]

Тому, в умовах євроінтеграції, є доцільним запровадження на ДП «Чайка» електронної системи у тваринництво, для ідентифікації тварин, куди буде занесена вся інформація власне про тварин, їх нумерацію, переміщення, забій, господарства утримання.

3.3. Удосконалення управління економічною ефективністю галузі рослинництва

У межах обраного Україною євроінтеграційного курсу стратегічно важливе значення має активне запровадження інноваційних рішень для удосконалення ефективності управління галузевою структурою підприємства. Для збереження конкурентоспроможності на ринку необхідно підвищувати ефективність використання земельного банку, техніки та ТМЦ. А це неможливо без планування, контролю та обліку всього ланцюга виробничих процесів. Рішення AgriChain дозволяє виконати ці завдання[59]. Великі агрохолдинги в своїй роботі стикаються з повним комплексом сільськогосподарських завдань, і в системному продукті компанії AgriChain містяться рішення більшості з них.

Екосистема AgriChain надає supply chain рішення, яке дозволяє оптимізувати клієнту всі його операційні процеси й отримати максимальну експертність.

До агрохолдингів вже прийшло розуміння, що повнота, об'єктивність даних і вміння з ними працювати — шлях до ефективного агровиробництва. І майбутнє — в цифровій оптимізації процесів. Тепер черга за малими і середніми підприємствами.

Діджиталізація сільськогосподарських підприємств сьогодні — це або десятки придбаних програмних продуктів, що не інтегруються між собою та не

мають управлінських функцій, або, найчастіше, це ГІС-системи, в яких у ручних режимах здійснюється аудит даних і виконується інтеграція з системами обліку.

В основі концепції рішення AgriChain — повна інтеграція з обліковою системою 1С, системою GPS-моніторингу, супутниковими та метеорологічними даними, які доповнюють систему необхідними показниками, спрощують документообіг і трудомісткість процесів. А якщо дані, які є у підприємства, впорядковані, структуровані та зберігаються в електронному вигляді, тоді розгортання системи може бути виконане протягом одного дня. Посівна площа на ДП «Чайка» у 2020 році складає 6883 га.

Таблиця 3.3.31 - Посівна площа підприємства у 2020 році склала 6883 га

Культура	Чемер	Дударків	Лісне	Разом по ДП Чайка
Пшениця озима	998	613	37	1648
Жито озиме	409		66	475
Ячмінь озимий	149	60		209
Ячмінь ярий	87			87
Овес	90	38	34	162
Кукурудза зернова	1099	358	265	1722
Соняшник	1112	610	61	1783
Кукурудза (на силос)	131	145	144	420
Картопля	10			10
Овочі	2,7			2,7
Багаторічні трави	163	87	114	364
Разом	4250,7	1911	721	6882,7

Джерело: Річний звіт ДП «Чайка» за 2020 рік

Чистий дохід від реалізації зернових та бобових культур становить 18736 тис. грн. +20636 тис. грн. до планового показника, або 121% виконання, тому є доцільним розглянути структуру собівартості на ДП «Чайка» для більш детального розуміння витрат на кожну культуру.

Таблиця 3.3.32 - Собівартість продукції рослинництва урожаю 2020 року на ДП "Чайка"

Культура	Площа збирання, га	Валовий збір (у вазі після)	Валові витрати, тис. грн	Собівартість, грн/ц
----------	--------------------	-----------------------------	--------------------------	---------------------

		доробки), ц		
Пшениця озима	1648	83786,1	23230,50	277,26
Жито озиме	475	23940	6279,10	262,28
Ячмінь озимий	209	11111,79	3001,35	270,11
Овес	162	7409,88	1880,00	253,72
Ячмінь ярий	87	2863,2	802,25	280,19
Соняшник	1783	39373,84	27481,30	697,96
Продовження таблиці 3.3.32				
Кукурудза на зерно	1722	113723,5	29972,20	263,55
З/м кукурудзи	420	159029,8	3179,90	20,00
З/м багаторічних трав	364	39505,45	836,60	21,18
Картопля	10	2219,3	802,80	361,74
Овочі	2,7	314,5	234,40	745,31
Всього	6882,7	483277,4	97700,40	3453,29

Джерело: Річний звіт ДП «Чайка» за 2020 рік

За результатами таблиці, загальні валові витрати на ДП «Чайка» складають 131651,3 тис. грн, далі розглянемо структуру витрат у рослинництві.

Таблиця 3.3.33 - Структура виробничої собівартості продукції рослинництва на ДП «Чайка» за 2020 рік

Виробнича собів. рос-ва	У тому числі										
	прямі матеріальні витрати-усього	з них				оплата праці	ін.прямі витрати та ЗВВ	з них			
		варт. насіння та посадкового матеріалу	варт. мінеральних добрив	варт. ПММ	варт. решти прямих матеріальних витрат			відрахування на соц. заходи	амортизація	оплата послуг сторонніх організацій	решта інших прямих та ЗВВ
97 700,4	62 115,6	13 974,2	23 068,8	7 403,7	17 668,9	4 192,0	31 392,8	956,3	1 049,8	7 808,7	21 578,0

Джерело: Річний звіт ДП «Чайка» за 2020 рік

Враховуючи глобальні процеси цифровізації аграрних підприємств, варто акцентувати увагу на екосистемі AgriChain, яка надає supply chain рішення, що дозволяє оптимізувати підприємству всі його операційні процеси й отримати максимальну ефективність. Адже повнота, об'єктивність даних і вміння з ними працювати — шлях до ефективного агровиробництва. І майбутнє — в цифровій оптимізації процесів. Оскільки в перспективі є перехід спеціалізації ДП «Чайка» із зерно-скотарського виробничого напрямку із високим вмістом олійних культур в структурі посівних площ до молочно-зернового, що означає удосконалення системи сівозміни в напрямку збільшення

посіву кормових культур. Тому я пропоную запровадити ІТ-систему управління операційними бізнес-процесами агровиробництва - модуль AgriChainFarm [60].

Рисунок 3.3.9 - Проблеми управління агровиробництвом з яким допоможе впоратись модуль AgriChainFarm [60]

Кожна із вищезазначених проблем в більшій чи меншій мірі впливає на ефективність виробничого процесу, тому для оптимізації галузі рослинництва відповідна система виступає гарантом якісно виконаних організаційних та виробничих процесів.

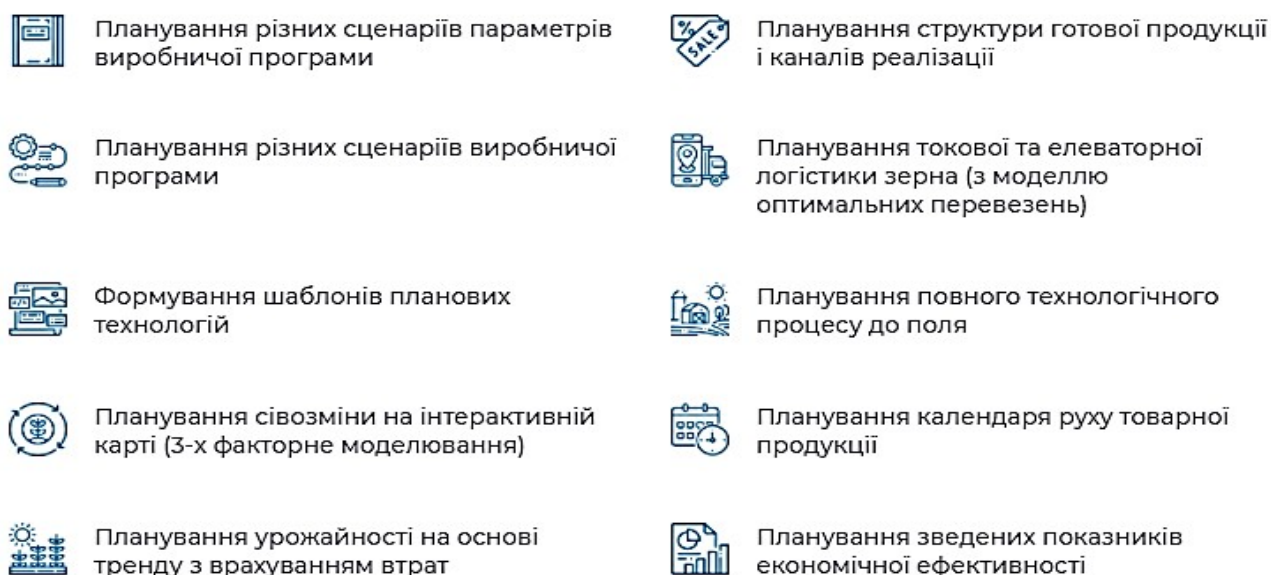

Рисунок 3.3.10 - Можливості AgriChain Farm #1 - Сезонне планування та управління виробничою програмою [60]

Також при застосуванні модуля AgriChain Farm #2 можна досягти оперативного управління виробничою програмою на ДП «Чайка».

Далі розрахуємо економічний ефект від впровадження модуля AgriChain Farm за даними офіційного сайту.

Таблиця 3.3.34 - Розрахунок економічного ефекту від запуску модуля AgriChain Farm на ДП «Чайка»

Показники	До впровадження	Після впровадження
Площа	6882,7	6882,7
Оплата праці, тис. грн.	4 192,00	3889,9
Кількість працівників, осіб	27	25
Витрати пального, тис. грн	7 403,70	7160,05
Економічний ефект від зменшення витрат на оплату праці, тис. грн.	-	302,15
Економічний ефект від зменшення витрат на пальне, тис грн	-	243,65

Джерело: Розраховано автором на основі річної звітності ДП «Чайка» за 2020 рік

Отже, в результаті впровадження модуля AgriChain Farm на ДП «Чайка» дозволить досягти прямого економічного ефекту в розмірі 545 800 грн. Тобто можна зробити висновок про доцільність застосування відповідного сучасного рішення. Основні завдання системи – це сезонне планування виробничої програми, побудова та автоматизація бізнес-процесів з оперативного управління операційним циклом на підставі сезонного плану між усіма службами: агрономічною, інженерною, диспетчерською, складською, економічною, бухгалтерською в режимі реального часу. ІТ-модуль AgriChain Farm включає в себе два великі функціональних блоки., рис.3.3.11 [61].

Блок 1. Сезонне планування та управління виробничою програмою:

планування різних сценаріїв параметрів виробничої програми;
 планування структури готової продукції та каналів реалізації;
 планування різних сценаріїв виробничої програми;
 формування шаблонів планових технологій по культурам;
 планування сівозміни на інтерактивній карті;
 планування врожайності на основі тренду з урахуванням втрат;
 планування елеваторної логістики зерна (з моделлю оптимальних перевезень);
 планування повного технологічного циклу (до поля);
 планування календаря руху товарної продукції;
 формування плану продажу продукції;
 планування зведених показників економічної ефективності;
 бізнес-процеси по бюджетному процесу;
 система аналітичної звітності по управлінню виробничою програмою.

Блок 2. Оперативне управління виробничою програмою:

1. Інструменти роботи виробничих фахівців:

карта полів та посівів (в розрізі років врожаю, культур);
 історія сівозміни, історія виконаних робіт (технології / матеріалів), врожайності;
 моделювання сівозміни на інтерактивній карті;
 локальні обміри та локальні мітки (з фото) на інтерактивній карті;
 побудова маршруту в обране поле або техніки на карті;
 відображення онлайн місця знаходження техніки на карті в розрізі типів, а також можливість пошуку техніки з її територіальним місцезнаходженням;
 можливість побудови трека руху техніки;
 аналіз швидкісного режиму техніки в онлайн режимі;
 інтерфейс швидкого зв'язку з механізатором (водієм).

2. Управління виробничим процесом:

реєстр технічного стану техніки;
 відображення актуальних залишків ТМЦ;
 бізнес-процеси з оперативного планування та контролю виконання польових, транспортних, загальновиробничих робіт та послуг підприємства;
 диспетчеризація управління сільськогосподарською технікою, спец та автотранспортом з розбивкою на власну та орендовану;
 планування потреби в ТМЦ (повний цикл управління переміщенням) ;
 відображення та контроль закриття факту виконаних робіт (дані системи GPS-моніторингу) і використаних ТМЦ;
 формування оперативної виробничої звітності в онлайн режимі.

3. Управління документообігом:

автоматичне формування шляхових листів на основі планів та факту робіт;
 автоматичне формування документів на основі робіт заявок на видачу та рухи ТМЦ через переміщення товарів;
 автоматизована передача ТМЦ через QR-код (електронний підпис) між користувачами (МВО);
 автоматизований контроль руху та утилізації тари;
 автоматичне формування документів на основі факту робіт списання ТМЦ через вимогу-накладну, а також зведений акт списання ТМЦ.

При запровадженні модуля AgriChain Farm на ДП «Чайка», з дотриманням всіх вимог, виробник гарантує результат від 9,5 доларів на гектар, за рахунок оптимізації витрат на фонд заробітної плати, адміністративних витрат, реструктуризації штату, контролю за паливом тощо.

3.4. Оцінка ефективності запропонованих змін на ДП «Чайка»

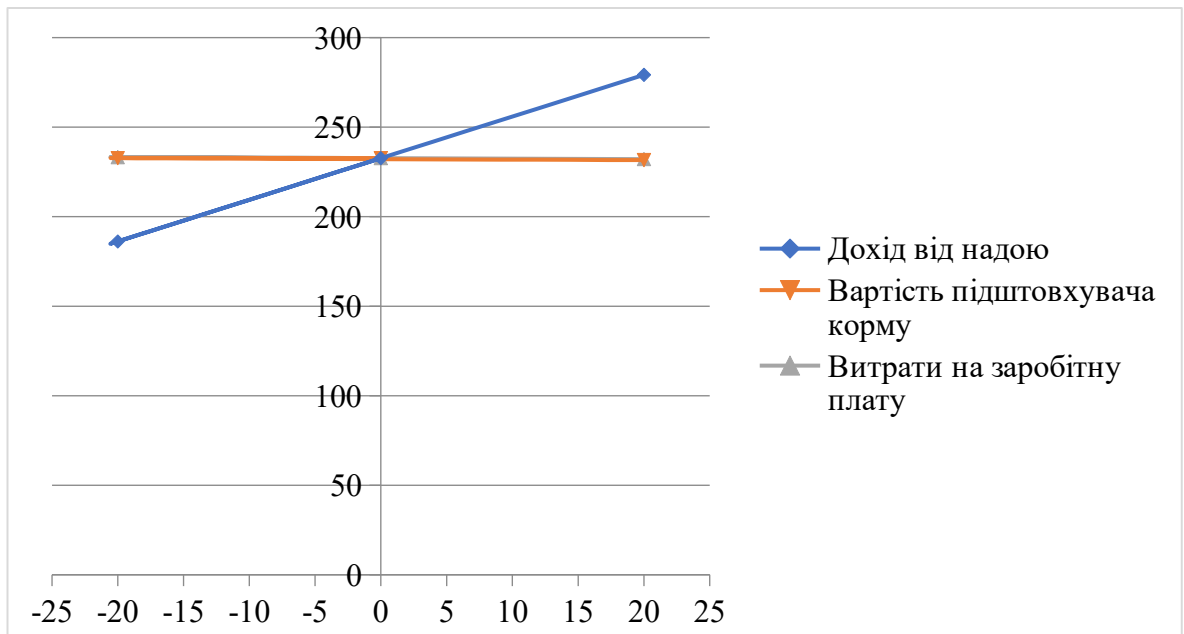
Контроль та управління ризиками є одним із найважливіших завдань в оцінці ефективності запровадження проекту. Ризик – поєднання ймовірності та наслідків настання несприятливих подій.

Управління ризиком – це процес реагування на події та зміни ризиків у процесі виконання проекту. Проведемо оцінку ризиків реалізації даного проекту за наступними методами: аналіз чутливості та аналіз сценаріїв.

Для проведення аналізу чутливості спершу визначимо фактори, що впливають на величину чистої поточної вартості.

Отож, проаналізуємо зміну NPV та чутливість даного показника до таких факторів:

- дохід від надою (зменшення та зростання на 20%);
- сума інвестицій для придбання самокерованого-роботизованого підштовхувача корму RANGER Feed Pusher (зменшення та зростання на 20%);
- витрати на заробітну плату (зменшення та зростання 20%).

Джерело: Розраховано автором на основі таблиці 3.2.28

Рисунок 3.4.12. - Аналіз чутливості для придбання самокерованого-роботизованого підштовхувача корму RANGER Feed Pusher

Відповідно до аналізу найбільш чутливим являється дохід від надою, а витрати на заробітну плату та вартість кормозмішувача не значно чутливі.

Аналіз сценаріїв дає змогу об'єднати всі можливості для невизначених змінних величин у більшу кількість сценаріїв, кожний з яких передбачає тільки одну комбінацію оцінки окремої змінної величини. Метою аналізу сценаріїв є розглянути екстремальні результати та ймовірність розподілу чистої поточної вартості проекту.

Розглянемо 3 варіанти сценарію: базовий, оптимістичний, песимістичний.

Підготуємо наступні види сценаріїв:

1) *Оптимістичний сценарій:*

Дохід від надоїв зріс на 10%.

Сума початкових інвестицій знизиться на 10%.

2) *Песимістичний сценарій:*

Дохід від надоїв зріс на 10 %.

Сума початкових інвестицій зростає на 10%

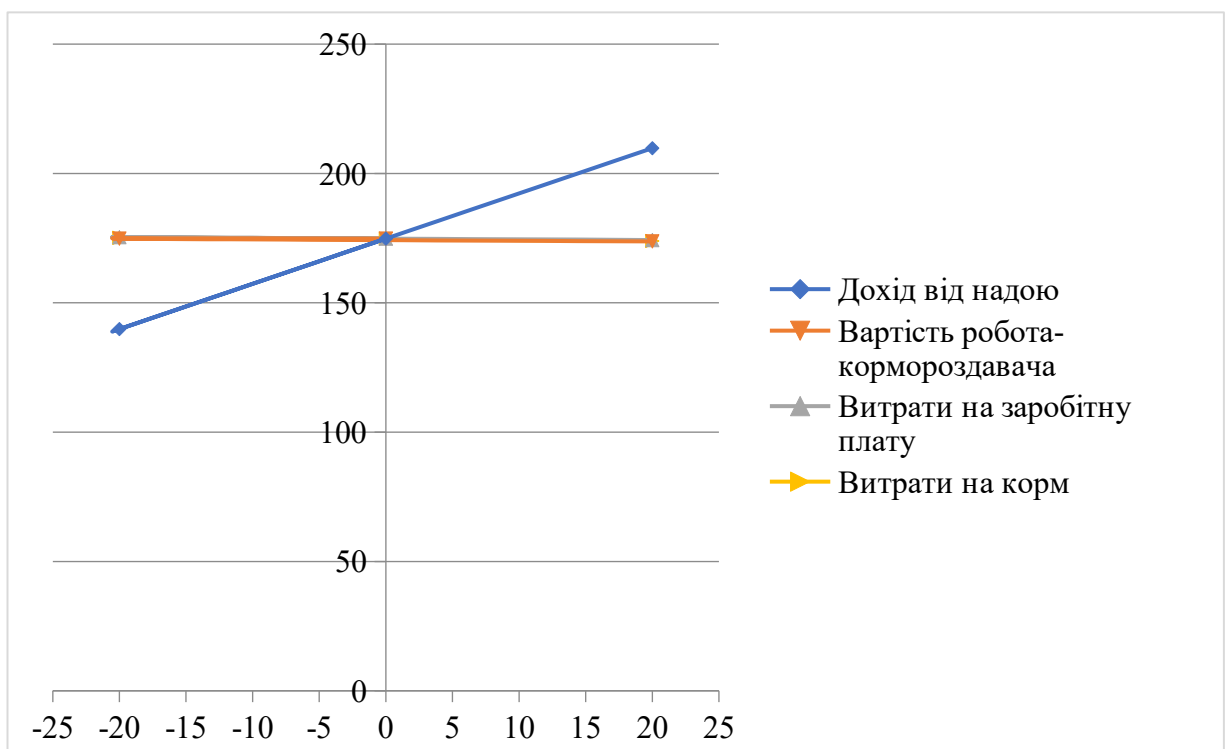
Таблиця 3.4.35 - Сценарій розвитку проекту

Сценарій	Ймовірність	NPV, тис. грн.	NPV з урахуванням ймовірності, тис. грн.
Оптимістичний	0,2	246,7	49,3
Базовий	0,7	232,7	162,9
Песимістичний	0,1	217,66	21,8
В цілому	1		234,0

Джерело: Розраховано автором на основі таблиці 3.2.28

Таким чином, з урахуванням ймовірності настання кожного сценарію, значення чистої поточної вартості проекту становить 234,0 млн. грн., що свідчить про доцільність реалізації даного проекту.

Далі аналогічно проведемо аналіз чутливості робота-кормороздавача для автоматичної годівлі ВРХ Rover MVR.

Джерело: Розраховано автором на основі таблиці 3.2.29

Рисунок 3.4.13. - Аналіз чутливості для придбання робота-кормороздавача для автоматичної годівлі ВРХ Rover MVR

Згідно графіку найбільш чутливим є дохід від надою, а витрати на корми, заробітну плату та вартість кормозмішувача не значно чутливі.

Таблиця 3.4.36 - Сценарій розвитку проекту

Сценарій	Ймовірність	NPV, тис. грн.	NPV з урахуванням ймовірності, тис. грн.
Оптимістичний	0,2	188,8	37,8
Базовий	0,7	174,8	122,4
Песимістичний	0,1	159,76	16,0
В цілому	1		176,1

Джерело: Розраховано автором на основі таблиці 3.2.29

Таким чином, з урахуванням ймовірності настання кожного сценарію, значення чистої поточної вартості проекту становить 176,1 млн. грн., що свідчить про доцільність реалізації даного проекту.

З наведеного аналізу ризиків можна зробити висновок, що обидва технічні оновлення є вигідними та можуть бути реалізованими, враховуючи оптимістичний та песимістичний сценарій подій. Також необхідно детально враховувати фактор зміни дохідності від реалізації молока, бо саме цей фактор найбільше впливає на ефективність відповідного комплексу технічного оновлення.

Запровадивши в рослинництво на ДП «Чайка» конструктор бізнес-рішень AgriChain Farm дозволить ефективно планувати сівозміни, технологічні процеси на полі та канали реалізації продукції. Окремий рекомендований модуль, який варто придбати підприємству, це моніторинг посівів з прогнозуванням врожаю і прибутковості, однією з переваг є те, що простий мобільний додаток підійде агрономам.

Для повноти економічного обґрунтування наших висновків застосуємо методику оцінки тієї частки ефективності, яка викликана структурними змінами в галузевій структурі підприємства. Скористаємося для цього наступною методикою:

$$\tilde{\Pi} = \sum_{j=1}^n s_{oj} \times P_{1j} + \sum_{j=1}^m \Pi_{T_{8oi}} \times T_{B1i}, \dots \quad (3.4.4)$$

Де s_{oj} – площа посіву j -ї культури в базовому періоді;

P_{1j} – вихід прибутку з 1 га посіву j -ї культури в звітному періоді;

$\Pi_{тв oi}$ – середньорічне поголів'я тварини i -го виду в базовому періоді;

$Tв li$ - вихід прибутку на одну середньорічну голову тварин i -го виду у звітному періоді; n і t – відповідно кількість вирощуваних у господарстві товарних культур і видів тварин.

Далі визначаємо загальний приріст прибутку на підприємстві «Терезине» за такою формулою:

$$\Delta P = P_1 - P_0, \quad (3.4.5),$$

P_1 і P_0 – фактична маса прибутку у звітному і базовому роках.

Звідси приріст прибутку за рахунок змін у галузевій структурі становить:

$$\Delta P = P_1 - \tilde{P}.$$

Залишкова частина приросту прибутку розраховується:

$$\Delta Z = \Delta P - \Delta P \quad (3.4.6)$$

Таблиця 3.4.37 - Вплив структурних зрушень у співвідношенні галузей підприємства, а також змін у технології й організації виробництва на величину прибутку за 2019 – 2020 роки

Вид галузі	2019 рік			2020 рік		
	Зібрана площа, га, середньорічне поголів'я тварин, голів	Структура прибутку(збитку), тис. грн	Прибуток на 1 га, тис. грн/га	Зібрана площа, га середньорічне поголів'я тварин, голів	Структура прибутку(збитку), тис. грн	Прибуток на 1 га, тис. грн/га
Зернові та зернобобові	4386	21929,9	5,00	4260	25891,25	6,08
Соняшник	1496	9090,0	6,08	1783	6653,75	3,73

Картопля	10	0,2	0,02	10	0,45	0,05
Продовження таблиці 3.4.37						
Овочі	4	0,0	0,00	3	0,251	0,08
Кормові	828	324,2	0,39	824	383,05	0,46
ВРХ	1027	200,8	0,2	955	237,1	0,25
Молоко	825	21784,6	26,41	797	27520,5	34,53
Свині	3477	4573,4	1,32	4067	5399,5	1,33
Всього	X	57903,1	39,4	X	66085,9	46,51

Джерело: Розраховано автором на основі річних звітів ДП «Чайка» та вищеподаних розрахунків

Підставимо дані у подану вище формулу:

$$\tilde{П} = 4386 * 6,08 + 1496 * 3,73 + 10 * 0,05 + 4 * 0,08 + 828 * 0,46 + 1027 * 0,25 + 825 * 3,53 + 3477 * 1,33 = 4$$

Отже, ми отримали розрахунковий (умовний) річний обсяг прибутку в базовому періоді.

$$\Delta П = 66085,9 - 57903,1 = 8182,80 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta P = 66085,9 - 40422,07 = 25663,83 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta Z = 8182,80 - 25663,83 = -17481 \text{ тис. грн.}$$

Загальний приріст прибутку на підприємстві становить 8182,80 тис. грн, приріст прибутку за рахунок змін у галузевій структурі збільшився на 25663,83 тис. грн, що негативно впливає на економічний стан підприємства. Отже, як наслідок, залишкова частина приросту прибутку становила -17481 тис. грн, що на 214,98 тис. грн більше, ніж до впровадження технічного оновлення, відповідне значення є результатом поліпшення технології й організації виробництва.

Висновок до Розділу 3

В умовах євроінтеграційних процесів, які безпосередньо мають вплив на функціонування ДП «Чайка», необхідно нарощувати ефективність за допомогою нових, або удосконалених наявних підходів у сфері стратегічного

управління підприємством. Оскільки ДП «Чайка» має на меті удосконалення наявних галузей, створення нових виробництв і здійснення інших видів діяльності, що не суперечить чинному законодавству, з метою отримання прибутку та підвищення ефективності господарської діяльності. За допомогою матриці БКГ для галузей ДП «Чайка» можна зробити висновок, що молочна галузь частково належать до «Важких дітей» та «Зірок», а отже цей товар потрібно розвивати, здійснювати оптимізацію процесів та вкладаючи в нього кошти.

Пшениця озима, свині, кукурудза на зерно та соняшник - це «дійні корови». Дана група товарів уже не вимагає значних вкладень, в перспективі можна розглядати зниження собівартості, а виторг від їх реалізації можна спрямувати на розвиток інших груп.

За проведеними дослідженнями, можна сказати, що ефективність управління рослинництвом та тваринництвом на ДП «Чайка» має позитивну динаміку, показниками прибутковості галузей 2019 року, у 2020 році на 1 зайнятого в галузі рослинництва отримано прибутку на 157 тис. грн. більше, в галузі тваринництва на 148 тис. грн. більше, ніж минулого року, навіть попри те, що кількість персоналу в цілому на підприємстві, та в галузях окремо, зменшилася, прибутковість діяльності зростає.

На досліджуваному підприємстві спостерігається зниження урожайності основних культур – соняшнику на 25,4%, овочів на 46,1%, а багаторічних трав на 22,9%, що свідчить про збільшення обсягу купованих кормів, а отже і витрат та собівартості у тваринництві. Отже, необхідно збільшувати площу під посів кормових культур, що дозволить дотримуватися оптимальної сівозміни та забезпечити власними кормами тваринництво. Для молочної галузі застосовується система ХАССП, завдяки чому спеціалісти з молочної продукції можуть керувати ризиками, що стосуються безпеки продуктів, які вони виробляють. Також було запроваджено міжнародні стандарти якості, ISO 9000:2015, але основний акцент необхідно зробити і на прибутковості продукції, а отже збільшенню надоїв та зменшенню витрат.

Одним із головних чинників розв'язання проблеми високої вартості кормів в Україні є створення міцної кормової бази та організація повноцінної збалансованої годівлі тварин. Здійснивши СVP – аналіз виробництва молока на ДП «Чайка», варто зазначити, що за умови виробництва молока в плановому році на рівні 35740,58 ц підприємство буде вести беззбиткове його виробництво. Тобто запланувавши витратити обсяг виробництва молока на ДП «Чайка» можна зробити висновок, що підприємство буде виробляти молоко на рівні 66398 ц, понад точку беззбитковості.

Для досягнення ефективного використання кормів, необхідно застосовувати індивідуальну роздачу корму, що в свою чергу приведе до позитивних наслідків, тобто збільшить продуктивність корів. Орієнтуючись на світовий досвід впровадження новітніх технологій, я пропоную вкладати інвестиції саме у дві нові технології у молочному скотарстві на ДП «Чайка» у філії «Чемер». Завдяки механізації й автоматизації можна знизити вплив людського чинника й трудомісткість виробництва на самохідному роботі-кормороздавачі для автоматичної годівлі великої рогатої худоби Rover від компанії Rovibes, який буде оптимально виконувати щоденну багаторазову годівлю від 100 до 300 тварин за індивідуальними раціонами. Комплексно необхідно інвестувати в купівлю підштовхувача кормів Ranger, який підштовхує корм до великої рогатої худоби кілька разів на день. Враховуючи факт того, що регулярна подача корму за допомогою багаторазових підштовхувань до тварин збільшує споживання основного корму, це дозволить збільшити продуктивність, рентабельність та якість продукції.

З метою посилення конкурентних переваг, на підприємстві варто запровадити систему віддаленого контролю годівлі «PROFEED». Адже в умовах євроінтеграції, доцільно запровадити на ДП «Чайка» відповідну електронну систему для ідентифікації тварин, куди буде занесена вся інформація власне про тварин, їх нумерацію, переміщення, забій, господарства утримання.

Для посилення конкурентних переваг в межах обраного Україною євроінтеграційного курсу, у галузі рослинництва на ДП «Чайка» необхідним є запровадження інноваційних рішень, а саме екосистему AgriChain. Вона надає supply chain рішення, яке дозволяє оптимізувати всі операційні процеси й отримати максимальну експертність для прийняття ефективних рішень. Оскільки в перспективі є перехід спеціалізації ДП «Чайка» із зерно-скотарського виробничого напрямку із високим вмістом олійних культур в структурі посівних площ до молочно-зернового, що означає удосконалення системи сівозміни в напрямку збільшення посіву кормових культур. Тому я пропоную запровадити ІТ-систему управління операційними бізнес-процесами агровиробництва - модуль AgriChainFarm. За рахунок оптимізації витрат на фонд заробітної плати, адміністративних витрат, реструктуризації штату, контролю за паливом і т.д., в ході запровадження на ДП «Чайка» модуля AgriChain Farm, виробник гарантує результат від 9,5 доларів на гектар.

ВИСНОВКИ

В умовах євроінтеграційних процесів, галузева структура відіграє визначальну роль у структурній характеристиці економіки. За економічною роллю, яку відіграє галузь у економіці підприємства, її поділяють на основну, додаткову та допоміжну. До основних галузей належать ті, які формують спеціалізацію підприємства та напрям виробництва. Якісним показником обґрунтованої галузевої структури є спеціалізація, яка створює умови для досягнення підприємствами більш високої продуктивності, підвищення якості продукції, ефективності виробництва та рентабельності.

Формування системи управління підприємством для підвищення конкурентоспроможності, в умовах глобалізації, передбачає участь усіх структурних ланок організаційної структури, встановлення чітких взаємовідносин між ними, ефективне використання ресурсів і виробництво високоякісної продукції, постійний пошук джерел конкурентоспроможності, переваг для підвищення конкурентних позицій, щоб забезпечити стабільний розвиток зараз і в майбутньому.

Європейські рекомендації створюють відповідний механізм розвитку аграрного сектору, відкривають нові можливості для відродження сільського господарства та створюють додаткові переваги на ринку сільськогосподарських продуктів в умовах глобальних трансформацій економіки. Загальний хід виконання плану дій з виконання Угоди в аграрному секторі з 1 листопада 2014 року по 31 жовтня 2024 року становить 46%. Тому в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів підприємствами аграрного сектору, рішення багатьох завдань залишаються актуальними.

У процесі написання кваліфікаційної магістерської роботи було з'ясовано, що ДП «Чайка» створено згідно з Розпорядженням Керівника Державного управління справами від 31 серпня 2000 року № 205 на базі підсобного господарства «Чайка» і підсобного сільськогосподарського підприємства «Дударків».

Основними видами діяльності підприємства є : вирощування зернових, технічних, кормових культур, картоплі, овочів, молочне скотарство, вирощування племінного молодняка великої рогатої худоби, вирощування свиней, вирощування товарної риби, переробка молока, м'яса, зернових культур власного виробництва. Також підприємство є платником фіксованого сільськогосподарського податку.

Проаналізувавши показники виробництва основних видів сільськогосподарської продукції на ДП «Чайка», можна зробити висновок, що за період 2020 року в підприємстві нараховується 1835 голів великої рогатої худоби, в тому числі корів – 830 голів (+50 голів до відповідного періоду минулого року).

Поголів'я свиней становить 4802 голів (+828 голів до відповідного періоду минулого року), з яких основних свиноматок 326 голів (+74 голови до відповідного періоду минулого року).

За 2020 рік, підприємством вироблено 6640 т молока (+32 тони до відповідного періоду минулого року). Надій молока на 1 фуражну корову становить 8323 кг (+315 кг до відповідного періоду минулого року). За звітний період підприємством отримано приросту: 246 тон великої рогатої худоби (-9 тон до відповідного періоду минулого року) при середньодобових приростах 807 грам ; свиней – 801 тона (+175 тон до відповідного періоду минулого року), при середньодобових приростах 538 грам. Підприємством отримано 757 голів приплоду великої рогатої худоби (+25 голів до відповідного періоду минулого року), 7320 голів приплоду свиней (+518 голів до відповідного періоду минулого року).

Загальна вартість оборотних активів підприємства за звітний період збільшилась на 3299 тис.грн. і становить 107696 тис.грн. Загальна валюта балансу на кінець 2020 року становить 271204 тис.грн., що на 19040 тис.грн. більше ніж на початок звітнього періоду.

Власний капітал підприємства за 2020 рік збільшився на 522 тис.грн. і становить 160454 тис.грн. (159932 тис.грн. – власний капітал на початок періоду “+” 893 тис.грн. – прибуток підприємства, “-” 714 тис.грн. – відрахування частини прибутку; “-” 529 тис.грн. – амортизація на безоплатно отримані активи) ; “+” 872 тис.грн. відновлення переоплати частини прибутку по результатах 2019 року. За 2020 рік підприємством отримано чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) 227239 тис.грн., що на 34791 тис.грн. більше, ніж за 2019 рік та становить 114,8 % виконання планового показника, або більше на 29224 тис. грн.

Рівень рентабельності виробничої діяльності на ДП «Чайка» становить 34,18%. Рентабельність операційної діяльності становить 6,39% — свідчить про ефективність операційних витрат, пов'язаних з формуванням виробничої собівартості, загальногосподарським управлінням і збутовою діяльністю та іншими операційними витратами. Рівень рентабельності звичайної діяльності на підприємстві «Чайка» значно менший і становить 0,40%, що є підтвердженням впливу спеціалізації на показники рентабельності.

Здійснивши порівняльну оцінку вартості та структури товарної продукції за період з 2012 р. по 2020 р., можна зробити висновок, що вартість та основні галузі в ранжованому ряді за 8 років значно змінилися. У 2012 році на 1 місці в структурі товарної продукції знаходилася молочна галузь, на 2 – свинарство. У 2020 році молоко посідає 3 місце, а свинарство – 4, на першому місці в структурі товарної продукції зернові та зернобобові. Коефіцієнт зосередження товарного виробництва ДП «Чайка» у 2020 році складав $K_z = 0,301$, що є підтвердженням низького рівня спеціалізації підприємства. У 2012 році значення коефіцієнту складало 0,192, що свідчить про ще слабший рівень спеціалізації. Тому було запропоновано певні шляхи удосконалення управління

галузевою структурою ДП «Чайка», шляхом впровадження нових методів оптимізації галузей.

Аналіз наявного впливу структурних зрушень у співвідношенні галузей підприємства на величину прибутку, можна зробити висновок про те, що варто працювати над технічним оновленням в галузі тваринництва і рослинництва, для досягнення максимального ефекту. Про це свідчить загальний приріст прибутку на підприємстві, який становить 6380,8 тис. грн, приріст прибутку за рахунок змін у галузевій структурі збільшився на 24076,81 тис. грн, що позитивно впливає на економічний стан підприємства. Отже, як наслідок, залишкова частина приросту прибутку становила 30457,61 тис. грн, що є результатом поліпшення технології й організації виробництва.

За 2020 рік зміни у структурі галузей ДП «Чайка» привели до незначного зростання прибутку, при цьому залишковий приріст прибутку за цей же період має позитивне значення, що свідчить про наявність ефекту удосконалення галузевої структури виробництва та удосконалення базових технологій.

Оскільки галузь молочного скотарства займає значну частку у структурі товарної продукції, варто зазначити, що у контексті процесу євроінтеграції ДП «Чайка» не лише потребує покращення показника якості для розвитку молочної галузі, відомо, що ДП «Чайка» запроваджено міжнародний стандарт якості ISO 9000:2015. Основним напрямком розвитку молочної галузі виділено підвищення якості продукції та екологічної безпеки. Завдяки впровадженню сучасних технологій ведення тваринництва, підприємство має можливість значно підвищити рентабельність виробництва та створити кращі умови праці для працівників. Для ефективної діяльності необхідно налагодити систему управління та налагодити матеріально-технічне забезпечення на всіх рівнях організації та виробничої структури підприємства.

В умовах глобального трансформаційного процесу дедалі жорсткіша конкуренція загострила проблему отримання та збереження конкурентної переваги, що вимагає використання нових і більш прогресивних методів у сфері

стратегічного управління. Тому я пропоную інвестувати кошти на філії «Чемер» в самокерованого-роботизованого підштовхувача корму RANGER Feed Pusher та робота-кормороздавач для автоматичної годівлі ВРХ. На сучасних тваринницьких комплексах все ширше використовуються автоматизовані системи відгодівлі ВРХ. На продуктивність дійних корів впливає багато факторів, але найважливішим з них є годівля. Завдяки механізації та автоматизації можна зменшити вплив людського фактора та виробничої трудомісткості на автоматичний кормороздавач, який використовується для автоматичної годівлі великої рогатої худоби Rover від компанії Rovibes, за індивідуальним раціоном кілька разів на день.

Крім того, також потрібно інвестувати в Ranger, роботизований підштовхувач кормів, який може проштовхувати їжу коровам кілька разів на день. Регулярне годування кормом, шляхом багаторазового штовхання тварин, збільшить споживання основного корму, тим самим підвищуючи виробництво молока та рентабельність молочної ферми, контролюючи якість молока. продуктивність і рентабельність у молочному тваринництві, що контролює показники якості молока.

Тому при покупці автоматичного самокерованого-роботизованого підштовхувача корму RANGER Feed Pusher та робота-кормороздавача для автоматичної годівлі ВРХ Rover MVR зростає виробництво молока на 7% завдяки безперервному просуванню кормів для тварин і зниженню витрат кормів, оскільки споживання кормів зменшується на 13% щороку. В результаті загальний обсяг виробництва молока філії «Чемер» збільшиться на 2783,74 грн., з вигодою на 2644,5 тис. грн в рік. Витрати на заробітну плату зменшаться на 358,7 тис. грн, а річні витрати на корм зменшаться на 1108,1 тис. грн., це дуже важливий фактор, що впливає на вартість і рентабельність молочної галузі та галузі тваринництва в цілому, при цьому період окупності становить менше, ніж пів року.

У майбутньому, щоб посилити свою конкурентну перевагу, ДП «Чайка» слід впровадити дистанційну систему контролю живлення тварин «PROFEED».

Це унікальна система управління годівлею, аналогів якої на українському ринку немає. Роботу PROFEED оцінили понад 50 фермерських господарств України та два агрохолдинги «Кернел» і «МХП».

Принцип роботи полягає в тому, що контролер ваги підключається до датчика ваги, будь-якого кормозмішувача. Потім дані передаються на мобільний пристрій, який використовується трактористом для приготування кормосуміші. Всі дані, отримані онлайн, відправляються на сервер. Весь процес годування планується та контролюється центральним офісом або фахівцями на місці. Обмін даними відбувається миттєво.

У рамках обраного Україною курсу на євроінтеграцію, стратегічне значення має активне впровадження інноваційних рішень для підвищення ефективності управління галузевою структурою. Для того, щоб залишатися конкурентоспроможними на ринку, необхідно підвищувати ефективність використання землі, обладнання та ТМЦ. Це неможливо без планування, контролю та обліку всього ланцюга виробничого процесу, рішення AgriChain дозволяє виконувати ці завдання.

З огляду на глобальний процес цифровізації сільськогосподарських підприємств, варто звернути увагу на екосистему AgriChain, яка надає рішення ланцюга поставок, що дозволяє оптимізувати всі операційні процеси компанії та досягти максимальної ефективності. Адже цілісність даних, об'єктивність та вміння з ними працювати – шлях до ефективного сільськогосподарського виробництва. Майбутнє – за оптимізацією цифрових процесів. Адже в перспективі перехід спеціалізація ДП «Чайка» із зерно-скотарського виробничого напрямку із високим вмістом олійних культур в структурі посівних площ до молочно-зернового, що свідчить про необхідність покращення сівозміни для збільшення обсягів посіву та урожайності кормових культур. Тому пропоную впровадити ІТ-систему для управління операційним бізнес-процесом сільськогосподарського виробництва-модуль AgriChainFarm. За проведеними розрахунками, в результаті впровадження модуля AgriChain Farm на ДП «Чайка» буде досягнуто економічного ефекту в розмірі 545 800

грн. Тобто можна зробити висновок про доцільність застосування відповідного сучасного рішення.

Впровадження конструктора бізнес-рішень AgriChain Farm у рослинництво ДП «Чайка» дозволить ефективно планувати сівозміну, польові технічні процеси та канали збуту. Окремим рекомендаційним модулем, який варто придбати компаніям, є моніторинг посівів та прогнозування врожайності та рентабельності. Для повного підтвердження наших висновків застосуємо методику оцінки частки ефективності, спричиненої структурними змінами у галузевій структурі підприємства.

Загальний приріст прибутку на підприємстві становить 8182,80 тис. грн, залишкова частина приросту прибутку становила -17481 тис. грн, що на 214,98 тис. грн більше, ніж до впровадження технічного оновлення, відповідне значення є результатом поліпшення технології й організації виробництва.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Агропромислові підприємства та агрофірми [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://buklib.net/books/30839/>.
2. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств - Підручник. К.: КНЕУ, 2015. - 626 с.
3. Аверчева Н. О. Організаційні аспекти формування кормової бази тваринництва / Н. О. Аверчева. // Інвестиції: практика та досвід. – 2021. – №10. – С. 55–63.
4. Автоматизовані системи управління у молочному скотарстві. // Миколаївський національний аграрний університет. – 2017. – С. 58–60.
5. Будзяк О. С. Екологізація землекористування в контексті євроінтеграційних процесів / О. С. Будзяк. // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – №11. – С. 5–12.
6. Віртуальне сприяння аграріям в бюджеті 2017 провокує падіння економіки // Дзеркало тижня України. – 2016. – № 46.
7. Вплив різних факторів на кількість і якість молока [Електронний ресурс] // studopedia – Режим доступу до ресурсу: https://studopedia.com.ua/1_57600_vpliv-riznih-faktoriv-na-kilkist-i-yakist-moloka.html.
8. Голованова Г. Є. Механізми управління товарною спеціалізацією аграрних підприємств / Г. Є. Голованова. // «Актуальні проблеми інноваційної економіки». – 2019. – №3. – С. 54–60.
9. Гузенко Т. Ідентифікація тварин - одна з головних складових захисту здоров'я людей [Електронний ресурс] / Т. Гузенко // Аграрний тиждень. Україна – Режим доступу до ресурсу: <https://a7d.com.ua/agropoltika/1652-identifikaciya-tvarin-odna-z-golovnix-skladovix.html>.
10. Досвід європейських країн у становленні та розвитку баз даних у тваринництві [Електронний ресурс] // LG "Агентство з ідентифікації і

реєстрації тварин". – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.agro-id.gov.ua/dosvid-yevropejskix-kra%D1%97n-u-stanovlenni-ta-rozvitku-baz-danix-u-tvarinnictvi/>.

11. Економіка аграрних підприємств: Підручник. — 2-ге вид., доп. і перероблене. / В. Г. Андрійчук. — К.: КНЕУ, 2002. — 624 с.
12. Жураковська Л. А. Пріоритети політики адаптації агросектору України до зміни клімату / Л. А. Жураковська. // Національний інститут стратегічних досліджень. – 2021. – С. 1–9.
13. Зборовська Ю.Л. Ю. Л. Формування системи управління міжнародною конкурентоспроможністю вітчизняних підприємств в умовах глобалізації / Ю. Л. Зборовська Ю.Л. // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – №5. – С. 47–50.
14. Зорін Г. Г. Спеціалізація сільськогосподарських підприємств, економічний зміст і значення / Г. Г. Зорін. // Таврійський науковий вісник. – 2021. – №17. – С. 149–152.
15. Закон України Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80#Text>
16. Кузнецов Е. А. Вступ до спеціальності менеджмент / Е. А. Кузнецов, Д. С. Гринь. – Херсон, 2012. – 80 с. – (Навчально-методичний посібник).
17. Коновал В. В. Системно-процесний підхід до управління конкурентоспроможністю підприємства / В. В. Коновал. – 2011. – №2.
18. Кошкалда І. В. Концептуальні засади гармонізації галузевої структури сільськогосподарських підприємств / І. В. Кошкалда, О. М. Трегуб. // Економіка АПК. – 2017. – №3. – С. 37–43.
19. Коваль П. В. Особливості управління аграрними підприємствами за концепцією ощадного виробництва / П. В. Коваль. // Економіка АПК. – 2012. – №5. – С. 91–98.

20. Кузнецова І. О. Розвиток процесного підходу у концепції загального менеджменту якості / І. О. Кузнецова, Ю. В. Карпенко. // Вісник соціально-економічних досліджень.. – 2012. – №2. – С. 121–125.
21. Концентрація і розміщення культур у сівозмінах [Електронний ресурс] // Пропозиція. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://propozitsiya.com/ua/koncentraciya-i-rozmishchennya-kultur-u-sivozminah>.
22. Лутковська С. М. Теоретико-методологічні засади ефективного управління підприємством / С. М. Лутковська, О. П. Цицкун. // Ефективна економіка. – 2020. – №12.
23. Ляшенко Р. В. Формування системного менеджменту в агробізнесі: проблеми та перспективи / Р. В. Ляшенко. // Ефективна економіка. – 2018. – №10.
24. Лізинг [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://alfabank.ua/small-business/get-money/lizing/selskohozyajstvennaya-tehnika-i-oborudovanie>.
25. Малік М. Й., Шпикуляк О. Г. Розвиток аграрного підприємництва в умовах інституціональних трансформацій. Економіка АПК. 2017. №2. С.5–16
26. Матросова Л. М. Проблеми розвитку агропромислового комплексу України як напрям підвищення конкурентоспроможності економіки / Л. М. Матросова. // Економіка та управління національним господарством. – 2020. – №42. – С. 83–90.
27. Мазур К. В. Сутність менеджменту аграрного підприємства / К. В. Мазур, О. Г. Кубай. // ТОВ «ТВОРИ». – 2020. – №11. – С. 10–16.
28. Молдованов М. І. Енциклопедичний словник бізнесмена: менеджмент, маркетинг, інформатика / М. І. Молдованов. – Київ: Техніка, 1993. – 845 с.
29. Міністерство сільського господарства США [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.usda.gov/topics/farming>
30. Майовець Я. Моделі інноваційного розвитку аграрного підприємництва: історичний досвід і сучасність / Я. Майовець. // Економіка і управління підприємствами. – 2017. – №1. – С. 100–109.

31. Міндовкілля та Мінекономіки узгоджено спільні кроки щодо активізації впровадження Нітратної директиви в Україні [Електронний ресурс] // Міндовкілля. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://mepr.gov.ua/news/35591.html>.
32. Маркова Н. В. Технологія виробництва рослинних кормів / Н. В. Маркова, Л. Г. Хоненко. – 2017.
33. Нечаюк Л. І. Організаційно-адміністративні методи управління [Електронний ресурс] / Л. І. Нечаюк, Н. О. Телеш – Режим доступу до ресурсу: https://tourlib.net/books_ukr/nechauk92.htm.
34. Національний класифікатор України класифікація видів економічної діяльності. // Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010. – 2012.
35. Науково-методичні засади поглиблення спеціалізації в аграрних підприємницьких структурах / [М.Й. Малік, І.М. Беженар, О.Ю. Грищенко та ін.]. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2015
36. Названо основну причину неврожаю аграріїв у 2020 році [Електронний ресурс] // AgroNews.ua. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://agronews.ua/news/nazvano-osnovnu-prychynu-nevrozhayu-ahrariyiv-u-2020-rotsi/>.
37. Осовська Г. В. Менеджмент організацій / Г. В. Осовська, О. А. Осовський. – Київ: Кондор, 2007. – 676 с.
38. Оприлюднено аналіз викидів парникових газів від агросектору в Україні та ЄС [Електронний ресурс] // AgroPolit.com. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://agropolit.com/news/19975-oprilyudneno-analiz-vikidiv-parnikovih-gaziv-vid-agrosektoru-v-ukrayini-ta-yes>.
39. Пульс Угоди моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди [Електронний ресурс] // Україна-Європа. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/streams/agriculture>.
40. Прокопюк А. Галузеві структурні зрушення як чинник економічного зростання регіону / А. Прокопюк. // Регіональна економіка. – 2016. – С. 55–60.

41. Проект Розпорядження КМУ «Про схвалення Другого національно визначеного внеску України до Паризької угоди» [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://mepr.gov.ua/files/images/2021/29042021/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%94%D0%BA%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%8F%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%9A%D0%9C%D0%A3.pdf>.
42. Проект Аналітичного огляду Другого Національно визначеного внеску України до Паризької угоди [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://mepr.gov.ua/files/images/2021/29042021/Проект%20Інформаційно%20Аналітичного%20огляду%20НВВ2%20квітень.pdf>.
43. Пуцентейло П. Р. Конкурентоспроможний розвиток галузі тваринництва як найвищий рівень прояву конкуренції / П. Р. Пуцентейло. // Інноваційна економіка. – 2014. – №52. – С. 55–60.
44. Петриченко О. Ефективність виробництва молока у сільськогосподарських підприємствах / О. Петриченко. // Економічний дискурс. Міжнародний науковий журнал. – 2018. – №2. – С. 62–72.
45. Рудінська О. В. Сучасна структура та ефективність методів менеджменту / О. В. Рудінська, Н. І. Ленська. – Одеса: ТОВ «Консалтинг з довірою», 2016. – 18 с. – (Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління).
46. Рентабельність виробництва молока. URL: <http://agrobusiness.com.ua/agroekspertnadumka/item/8169rentabelnistvyrbnytstvamoloka.html> (дата звернення 06.04.2021).
47. Роботи на фермі [Електронний ресурс] // AgroTimes. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://agrotimes.ua/article/roboti-na-fermi/>.
48. Сільське, лісове та рибне господарство [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

49. Сутність і складові організаційної культури підприємства / Ф.В. Зинов'єв, Д.В. Брустінов, Я.І. Пижинський. Держава та регіони. 2010. № 3. С. 46–50.
50. Система аналізу ризиків і критичних контрольних точок ХАССП [Електронний ресурс] // Міжнародна асоціація виробників молочної продукції – Режим доступу до ресурсу: http://www.milkiland.nl/upload/pdf/laws/ua/Instruktsiya_HACCP.pdf.
51. Сертифікація систем менеджменту ISO 22000 (НАССР) [Електронний ресурс] // ТОВ "Техконсалт Україна" – Режим доступу до ресурсу: <https://www.techconsult.com.ua/ua/poslugi/iso-22000-haccp/>.
52. Степанушко Л. Щаслива корова — високі надої [Електронний ресурс] / Лариса Степанушко // AgroTimes. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://agrotimes.ua/article/shhaslyva-korova-vysoki-nadoyi/>.
53. Система віддаленого контролю годівлі «PROFEED» [Електронний ресурс] // Прогресивні ферми. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.progressivefarm.info/wp-content/uploads/2016/08/Sistema-viddalenogo-kontrolyu-godivli-PROFEED-1-1.pdf>.
54. Турчіна С. Г. Вдосконалення управління ефективністю виробництва продукції рослинництва / С. Г. Турчіна. // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2018. – №23. – С. 321–326.
55. Халатур С.М. Інституціональні детермінанти формування стратегії економічного розвитку сільського господарства України/С.М.Халатур.// Бізнес Інформ. – 2017. – № 5. – С. 119–123.
56. Шевчук Л. Т. Регіональна економіка. Розділ 4. Галузева структура економіки [Електронний ресурс] / Шевчук Л. Т. – Режим доступу до ресурсу: <https://westudents.com.ua/glavy/84190-rozdl-4-galuzeva-struktura-ekonomki.html>
57. Ярова І.М. Адаптивно-ситуаційний підхід до управління бізнес-процесами торговельних організацій / І.М. Ярова // Підприємництво і торгівля. – 2016. – №20. – С. 130-133.

58. Янків М. Д. Попит, пропозиція та ціна на ринку сільськогосподарської продукції / М. Д. Янків, Є. Й. Майовець, С. К. Реверчук. – Львів: Діалог, 1998. – С. 4–5.
59. AgriChain — інноваційна система управління агробізнесом [Електронний ресурс] // AgriGeek. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://aggeek.net/ru-blog/agrichain--innovatsijna-sistema-upravlinnya-agrobiznesom/>
60. AgriChainFarm [Електронний ресурс] // Astarta Organic Business Centre. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://agrichain.com.ua/farm#rec174380191>.
61. AgriChain – єдина система управління агробізнесом [Електронний ресурс] // AgroNews. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://agronews.ua/news/agrichain-iedyna-systema-upravlinnia-ahrobiznesom/>.
62. European Environment Agency [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.eea.europa.eu/themes/agriculture>.
63. EFQM excellence model [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.efqm.org/
64. ROVIBEC RANGER FEED PUSHER [Електронний ресурс] // Embro Farm Systems Inc. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://embrofarm.com/items/itemid/13663026/Rovibec-RANGER-Feed-Pusher/>.
65. ROVIBEC ROVER MVR [Електронний ресурс] // Embro Farm Systems Inc. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://embrofarm.com/Search-Inventory/adid/13663028/Rovibec-Rover-MVR/>.
66. RANGER POUSSE FOURRAGE AUTOMATISÉ [Електронний ресурс] // Rovibec Agrisolutions. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://rovibecagrisolutions.com/produit/ranger-pousse-fourrage-automatise>.
67. ROBOT D’ALIMENTATION ROVER [Електронний ресурс] // Rovibec Agrisolutions. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: https://rovibecagrisolutions.com/produit/robot_alimentation_autonome_rover.
68. The Future of Food and Agriculture: Alternative Pathways to 2050. [Електронний ресурс] // Food and Agriculture Organization of the United Nations. –

2018. – Режим доступа до ресурсу:

<https://www.fao.org/3/CA1553EN/ca1553en.pdf>.

69. The impact of disasters and crises on agriculture and food security: 2021 [Электронный ресурс] // Food and Agriculture Organization of the United Nations. –

2021. – Режим доступа до ресурсу:

<https://www.fao.org/documents/card/ru/c/cb3673en/>.

ДОДАТКИ

Баланс ДП «Чайка» за 2020 рік

резервах незароблених премій	1183	-	-
інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	487	543
Усього за розділом II	1195	75 097	107 696
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	252 164	271 204
III.			
Баланс			
	Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду
	1	2	3
	I. Власний капітал		На кінець звітного періоду
			4
	I. Власний капітал		
	Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	66 304
	Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-
	Капітал у дооцінках	1405	19 432
Зареєстр	Додатковий капітал	1410	69 926
Внески д	Емісійний дохід	1411	-
Капітал у	Накопичені курсові різниці	1412	-
Додатков	Резервний капітал	1415	846
Емісійни	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3 424
Накопиче	Неоплачений капітал	1425	(-)
Резервни	Вилучений капітал	1430	(-)
Нерозпод	Інші резерви	1435	-
Неоплаче	Усього за розділом I	1495	159 932
Вилучени	II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення		
Інші резе	Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-
Усього за	Пенсійні зобов'язання	1505	-
	Довгострокові кредити банків	1510	-
Відстроч	Інші довгострокові зобов'язання	1515	4 413
Пенсійні	Довгострокові забезпечення	1520	-
Довгостр	Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-
Інші довг	Цільове фінансування	1525	-
Довгостр	Благодійна допомога	1526	-
Довгостр	Страхові резерви	1530	-
Цільове ф	у тому числі:	1531	-
Благодійн	резерв довгострокових зобов'язань	1532	-
Страхові	резерв збитків або резерв належних виплат	1533	-
у тому ч	резерв незароблених премій	1534	-
резерв до	інші страхові резерви	1535	-
резерв зб	Інвестиційні контракти	1540	-
резерв не	Призовий фонд	1545	-
інші стра	Резерв на виплату джек-поту	1545	-
Інвестиці	Усього за розділом II	1595	4 413
Призовий	III. Поточні зобов'язання і забезпечення		
Резерв на	Короткострокові кредити банків	1600	17 496
Усього за	Векселі видані	1605	-
	Поточна кредиторська заборгованість за:		
Короткос	довгостроковими зобов'язаннями	1610	1 143
Векселі в	товари, роботи, послуги	1615	33 489
Поточна	розрахунками з бюджетом	1620	2 688
товари,	у тому числі з податку на прибуток	1621	-
розраху	розрахунками зі страхування	1625	561
у тому ч	розрахунками з оплати праці	1630	2 966
розраху	Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	1 087
розраху	Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-
Поточн	Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-
Поточн	Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-
Поточн	Поточні забезпечення	1660	12 223
Поточн	Доходи майбутніх періодів	1665	1 993
Поточні :	Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-
Доходи м	Інші поточні зобов'язання	1690	14 173
Відстроч	Усього за розділом III	1695	87 819
Інші пот	IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-
Усього за	V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-
	Баланс	1900	252 164
			271 204

Продовження додатку А

Керівник Мельничук Андрій Анатолійович

Керівник Головного бухгалтера Селівстенко Тетяна Вікторівна

Головний ¹ Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.¹ Визнач

Звіт про фінансові результати ДП «Чайка» за 2020 рік

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	893	-
збиток	2295	(-)	(18 050)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-	-
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	893	-
збиток	2355	(-)	(18 050)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	893	(18 050)

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	121 941	126 866
Витрати на оплату праці	2505	51 687	51 584
Відрахування на соціальні заходи	2510	11 291	10 449
Амортизація	2515	9 031	9 032
Інші операційні витрати	2520	29 197	20 333
Разом	2550	223 147	218 264

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник
Головний бухгалтер

Мельничук Андрій Анатолійович
Селіверстенко Тетяна Вікторівна

Продовження додатку Б

Додаток В

Баланс ДП «Чайка» за 2019 рік

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Звітання власної та фінансової звітності"

		Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
Гідприсметство	Державне підприємство "Чайка"	за СДРГОУ	2020 01 01
Територія	КИЇВСЬКА	за КОАТУУ	31244530
Організаційно-правова форма господарювання	Державне підприємство	за КОСГОТ	3200887601
Вид економічної діяльності	Виробництво зернових культур (крім рису), бобових культур і масличних культур	за КВЕД	140
	культури		01.11
Середня кількість працівників	362		
Адреса, телефон	вулиця Гоголя, буд. 62А, с. ДУДАРКІВ, БІЗЬКІСЬКИЙ РАЙОН, КИЇВСЬКА ОБЛ., 04130	3347674	
Одиниця виміру: тис. грн. без десятичного знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники завжди наводяться в гривнях з копійками)			
Складено (зробити позначку 'V' у відповідній клітинці):			
за порівнянням (стандартизація) бухгалтерського обліку			V
за міжнародним стандартом фінансової звітності			

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2019 р.

Форма №1 Код за ДКУД: 1801001

А К Т И В	Код радян	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	31 740	31 711
первісна вартість	1001	31 838	31 838
накопичена амортизація	1002	98	127
Незавершені капітальні інвестиції	1003	7 112	7 112
Основи засоби	1010	112 871	123 636
первісна вартість	1011	201 199	220 396
знос	1012	88 328	94 850
Інвестиційне верування	1015	-	-
Гарантія вартості інвестиційної веруваності	1016	-	-
Знос гарантії інвестиційної веруваності	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	9 693	10 015
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	12 525	10 015
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	2 832	-
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі іншої підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	2 039	2 373
Гудвил	1050	-	-
Відстрочені платежозобов'язання	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих управлінських резервних фондах	1063	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1065	163 455	172 067
II. Оборотні активи			
Залишки	1100	59 015	55 454
Виробничі запаси	1101	7 981	4 812
Незавершене виробництво	1102	20 183	25 386
Готова продукція	1103	39 850	25 260
Товари	1104	1	-
Потенційні біологічні активи	1110	15 464	14 370
Дебіторська заборгованість	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	2 205	1 534
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	-	-
з бюджетом	1135	5	5
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	296	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інші поточні дебіторська заборгованість	1155	2 659	2 120
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	1 720	1 123
Готівка	1166	62	109
Рисунки в банках	1167	1 625	913
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Числа перебігання у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах валових витрат	1182	-	-

Продовження додатку В

Резерви незароблених премій	1183	-	-
Інші страхові резерви	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	3 507	-
Усього за розділом II	1195	84 885	487
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	75 097
Баланс	1300	248 340	252 164

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (найовні) капітал	1400	-	-
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	66 304	66 304
Капітал у дооцінках	1403	-	-
Додатковий капітал	1410	19 432	19 432
Емційний дохід	1411	60 350	60 926
Накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непоприятий збиток)	1420	846	846
Неоплічечений капітал	1425	27 398	3 424
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	169 330	159 932
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	7 171	4 413
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
Благочинна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату двек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	7 171	4 413
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	15 000	17 406
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська зборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	1 143
товари, роботи, послуги	1613	8 501	33 489
розрахунками з бюджетом	1620	8 165	2 688
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	356	561
розрахунками з оплати праці	1630	2 052	2 966
Поточна кредиторська зборгованість за одержаними авансами	1635	18 209	1 087
Поточна кредиторська зборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська зборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська зборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	13 516	12 223
Доходи майбутніх періодів	1665	2 725	1 993
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	3 313	14 177
Усього за розділом III	1695	71 839	87 819
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	248 340	252 164

Керівник

Леончук Віталій Олександрович

Головний бухгалтер

Лаприниць Віталія Вікторівна

† Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Звіт про фінансові результати ДП «Чайка» за 2019 рік

Підприємство <u>Державне підприємство "Чайка"</u> (найменування)		Дата (рік, місяць, число) за ЄДРПОУ										
		<table border="1"> <tr> <th colspan="3">КОДИ</th> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>01</td> <td>01</td> </tr> <tr> <td colspan="3">31245250</td> </tr> </table>		КОДИ			2020	01	01	31245250		
КОДИ												
2020	01	01										
31245250												
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)												
за Рік 2019 р.												
I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ												
Форма N2 Код за ДКУД 1801003												
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року									
1	2	3	4									
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	192 448	195 741									
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-									
премії підписані, валова сума	2011	-	-									
премії, передані у перестраховання	2012	-	-									
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-									
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-									
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(171 899)	(157 532)									
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-									
Валовий:												
прибуток	2090	20 549	38 209									
збиток	2095	(-)	(-)									
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-									
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-									
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-									
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-									
Інші операційні доходи	2120	12 921	12 178									
у тому числі:	2121	-	-									
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю												
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-									
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	-	-									
Адміністративні витрати	2130	(11 635)	(8 623)									
Витрати на збут	2150	(9 039)	(6 944)									
Інші операційні витрати	2180	(22 685)	(23 764)									
у тому числі:	2181	-	-									
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю												
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-									
Фінансовий результат від операційної діяльності:												
прибуток	2190	-	11 056									
збиток	2195	(9 889)	(-)									
Доход від участі в капіталі	2200	-	-									
Інші фінансові доходи	2220	-	1									
Інші доходи	2240	11 139	1 023									
у тому числі:	2241	-	-									
дохід від благодійної допомоги												
Фінансові витрати	2250	(7 897)	(6 171)									
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)									
Інші витрати	2270	(11 403)	(1 452)									
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-									

Продовження додатку Г

Фінансовий результат до оподаткування:		Продовження додатка 2	
прибуток			
збиток	2290	-	4 457
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2295	(18 050)	(-)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2300	-	-
	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	-	4 457
збиток	2355	(18 050)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	(18 050)	4 457

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	126 866	133 354
Витрати на оплату праці	2505	51 584	37 225
Відрахування на соціальні заходи	2510	10 449	7 782
Амортизація	2515	9 032	8 106
Інші операційні витрати	2520	20 333	15 801
Разом	2550	218 264	202 268

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник

Леончук Віталій Олександрович

Головний бухгалтер

Лавринько Віталія Вікторівна

Структура собівартості за видами продукції сільського господарства за 2020 рік

Назва виду продукції	Код рядка	Виробнича собівартість виробленої продукції (сума граф 2,7,8)	У тому числі										Собівартість реалізованої продукції (рахунок 90)	Витрати на збут (рахунок 93 або рахунок 96)	
			прямі матеріальні витрати-усього (сума граф 3-6)	з них				прямі витрати на оплату праці	інші прямі витрати та загальнови-робничі витрати усього (сума граф 9-12)	з них					
				вартість насіння та посадкового матеріалу	вартість мінеральних добрив	вартість пального і мастильних матеріалів	вартість решти прямих матеріальних витрат			відрахування на соціальні заходи	амортизація	оплата послуг сторонніх організацій			решта інших прямих та загальнови-робничих витрат
А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Продукція рослинництва – усього (>= сумі рядків 1102, 1111-1122)	1101	97 700,4	62 115,6	13 974,2	23 068,8	7 403,7	17 668,9	4 192,0	31 392,8	956,3	1 049,8	7 808,7	21 578,0	75 233,8	11 041,7
Культури зернові та зернобобові (>= сумі рядків 1103-1110)	1102	65 165,6	40 764,3	8 921,1	15 251,9	5 290,0	11 301,3	2 933,4	21 467,9	696,6	735,1	5 739,7	14 296,5	44 959,6	3 596,7
у тому числі															
пшениця	1103	23 230,5	16 623,2	1 480,6	7 329,0	1 457,0	6 356,6	1 011,8	5 595,5	210,8	286,0	888,2	4 210,5	19 826,5	1 586,1
кукурудза на зерно	1104	29 972,2	17 362,1	5 750,0	5 005,5	2 905,0	3 701,6	1 258,0	11 352,1	298,8	306,8	4 420,8	6 325,7	18 126,9	1 450,1
ячмінь	1105	3 803,6	2 263,6	243,0	1 081,0	301,5	638,1	291,3	1 248,7	57,8	72,5	74,9	1 043,5	1 221,2	97,7
жито	1106	6 279,1	3 529,0	1 243,6	1 497,2	444,2	344,0	220,6	2 529,5	47,4	43,5	316,6	2 122,0	5 769,1	461,5
овес	1107	1 880,0	986,4	203,9	339,2	182,3	261,0	151,7	741,9	81,6	26,3	39,2	594,8	15,9	1,3
гречка	1108	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
просо	1109	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
культури зернобобові сушені	1110	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Боби сої	1111	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Насіння льону-довгунцю	1112	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Насіння ріпаку й кользу	1113	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Насіння соняшнику	1114	27 481,3	19 449,4	4 307,1	7 383,7	1 908,1	5 850,5	866,0	7 165,9	173,2	292,8	1 306,9	5 393,0	29 688,1	2 375,0
Буряк цукровий фабричний	1115	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Шишки хмелю	1116	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Картопля	1117	802,8	341,0	167,6	41,5	38,9	93,0	160,3	301,5	35,3	10,6	1,2	254,4	393,8	31,5
Культури овочеві відкритого ґрунту	1118	234,4	34,3	21,8	-	7,9	4,6	132,7	67,4	29,2	2,6	0,4	35,2	192,3	15,4
Культури овочеві закритого ґрунту	1119	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Виноград	1120	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Культури плодові	1121	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Культури ягідні	1122	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Продовження додатку Д

Структура собівартості за видами продукції сільського господарства за 2019 рік

1.1.Продукція рослинництва

(тис.грн (з одним десяткомвим знаком))

Назва виду продукції	Код рядка	Виробнича собівартість виробленої продукції (робіт, послуг) (сума граф 2,7,8)	У тому числі											Собівартість реалізованої продукції	Витрати на збут
			прямі матеріальні витрати-усього (сума граф 3-6)	з них				прямі витрати на оплату праці	інші прямі витрати та загальнови-робничі витрати усього (сума граф 9-12)	з них					
				вартість насіння та посад-кового матеріалу	вартість мінера-льних добрив	вартість пального і масти-льних матеріа-лів	решти матеріа-льних витрат			відраху-вання на соціальні заходи	аморти-зація необоро-тних активів	оплата послуг сторон-ніх орга-нізацій	решта інших прямих та загал-ьови-робничих витрат		
А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Продукція рослинництва (>= сумі рядків 1102, 1111-1122)	1101	114 951,0	74 966,4	14 368,4	27 763,4	10 151,8	22 682,8	4 375,7	35 608,9	959,7	544,3	6 921,7	27 183,2	83 194,0	4 159,7
Культури зернові та зернобобові (>= сумі рядків 1103-1110)	1102	67 696,5	44 113,9	7 791,6	18 810,3	4 761,4	12 750,6	2 475,4	21 107,2	537,1	214,1	3 715,2	16 640,8	51 489,9	2 574,5
у тому числі															
пшениця	1103	26 383,1	16 486,9	1 472,4	7 057,6	1 925,5	6 031,4	897,4	8 998,8	196,0	69,0	1 551,1	7 182,7	22 468,0	1 123,4
кукурудза на зерно	1104	26 198,7	17 202,4	4 527,7	7 325,3	1 651,3	3 698,1	1 081,2	7 915,1	235,2	66,3	1 042,9	6 570,7	20 251,4	1 012,5
ячмінь	1105	4 054,0	2 660,5	291,4	1 131,7	378,6	858,8	130,7	1 262,8	28,8	2,2	189,2	1 042,6	15,9	0,8
жито	1106	8 584,7	6 355,1	1 207,9	2 591,0	634,9	1 921,3	294,1	1 935,5	64,6	67,0	861,5	942,4	8 571,4	428,5
овес	1107	2 476,0	1 409,0	292,2	704,7	171,1	241,0	72,0	995,0	12,5	9,6	70,5	902,4	12,9	0,6
гречка	1108	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
просо	1109	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
культури зернобобові сушені	1110	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	170,3	8,5
Боби сої	1111	4 479,6	2 758,3	740,4	1 256,4	208,7	552,8	127,2	1 594,1	27,9	27,0	616,5	922,7	3 837,9	191,9
Насіння льону-довгунцю	1112	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Насіння ріпаку й кользу	1113	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Насіння соняшнику	1114	26 189,4	17 842,3	4 486,8	6 460,9	2 103,1	4 791,5	744,3	7 602,8	151,6	76,1	918,0	6 457,1	27 045,1	1 352,2
Буряк цукровий фабричний	1115	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Шишки хмелю	1116	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Картопля	1117	829,4	592,6	117,2	50,0	40,5	384,9	135,0	101,8	29,1	-	-	72,7	513,2	25,6
Культури овочеві відкритого ґрунту	1118	457,7	131,0	75,3	-	17,6	38,1	227,1	99,6	50,1	-	-	49,5	245,1	12,2
Культури овочеві закритого ґрунту	1119	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Виноград	1120	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Культури плодові	1121	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Культури ягідні	1122	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Продовження додатку Ж

Короткий звіт подібності

Заголовок

Управління галузевою структурою АПФ в умовах євроінтеграційних процесів України

Автор

Кисіль Ярослава Віталіївна

Науковий керівник

доцент Коваль П. В.

підрозділ

кафедра бізнес-економіки та підприємництва

Перелік можливих спроб маніпуляцій з текстом

У цьому розділі Ви можете знайти інформацію щодо модифікації тексту, яка може бути спрямована на зміну результатів аналізу. Невидимі для особи, яка оцінює вміст документа у роздруковці чи файлі, вони впливають на фрази, порівнювані під час аналізу тексту (викликаючи передбачувані помилки), щоб приховати запозичення, а також підробити значення у звіті про подібність. Слід оцінити, чи є модифікації навмисними чи ні.

Заміна букв		41
Інтервали		8
Мікропробіли		235
Білі знаки		2
Парафрази (SmartMarks)		356

Обсяг знайдених подібностей

Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

25
Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

34562
Кількість слів

256676
Кількість символів

Короткий звіт подібності

Протокол аналізу звіту подібності науковим керівником

Заявляю, що я ознайомився (-лась) з Повним звітом подібності, який був згенерований Системою виявлення і запобігання плагіату щодо роботи:

Автор: Кисіль Ярослава Віталіївна

Назва: Управління галузевою структурою АПФ в умовах євроінтеграційних процесів України

Координатор: доцент Коваль П. В.

Підрозділ: кафедра бізнес-економіки та підприємництва

Коефіцієнт подібності 1: 28.9

Коефіцієнт подібності 2: 20.7

Тривога: 41

Після аналізу Звіту подібності констатую наступне:

виявлені в роботі запозичення є сумлінними і не мають ознак плагіату. Тому робота визнається самостійною і допускається до захисту;

виявлені в роботі запозичення не мають ознак плагіату, але їх надмірна кількість викликає сумніви щодо цінності роботи і самостійності її автора. Роботу направити на доопрацювання;

виявлені в роботі запозичення є недобросовісними і мають ознаки плагіату або в ній містяться навмисні спотворення тексту, що вказують на спроби приховування недобросовісних запозичень. У зв'язку з чим, робота не допускається до захисту.

Обґрунтування:

У відношенні роботи до розглянутого звіту запозичень
у даній роботі Кисіль Я.В. застосовано єдину
формулу та розроблено 4-х рівнів системи за-
пису та запису роботи з загальною цільовою на-
півністю "розроблено" до системи роботи
на підставі даних системи "ІТ" "Кібер" із
увагою до роботи, у якій Кисіль Я.В. і Коваль П.В.
розроблено систему.

Дата

16.11.2021р.

Підпис Наукового керівника

Коваль П.В.

**ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН
НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА**

Кисіль Ярослави Віталіївни

ОПП «Економіка агробізнесу та агротрейдинг»

на 2020-2021 рр.

№	Вид науково-дослідної роботи	Термін виконання	Результат виконання
1	Участь у міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми економіки, обліку, фінансів і права в сучасних умовах»	4-13 травня 2021 р.	Доповідь: Удосконалення та ефективне управління галузевою структурою, шляхом застосування методу непараметричного аналізу огинаючих даних (АОД) Сертифікат учасника.
2	Публікація на веб-ресурсі ВГО "Українська аграрна конфедерація"	7 червня 2021 р.	Інтерв'ю: Сезон кабачків.
3	Публікація на веб-ресурсі ВГО "Українська аграрна конфедерація"	1 липня 2021 р.	Інтерв'ю: Чому дорожчає соняшникова олія?
4	Публікація на веб-ресурсі ВГО "Українська аграрна конфедерація"	16 вересня 2021 р.	Стаття: Ситуація на ринку яєць в Україні.
5	Публікація на веб-ресурсі ВГО "Українська аграрна конфедерація"	20 вересня 2021 р.	Стаття: Основні тенденції на ринку цукру в Україні.
6	Публікація на веб-ресурсі ВГО "Українська аграрна конфедерація"	1 листопада 2021 р.	Стаття: Ціни на сільськогосподарську продукцію зростають.

та

Да

Підпис

**Удосконалення та ефективне управління галузевою структурою,
шляхом застосування методу непараметричного аналізу
огинаючих даних (АОД)**

Кисіль Я.В.

магістрант,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

Науковий керівник:

Коваль П.В.

к. е. н., доцент,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна

Удосконалення галузевої структури сільськогосподарського підприємства можливе за рахунок його оптимальної спеціалізації та підвищення технічної ефективності. Для того, щоб оцінити ефективність діяльності підприємства із технологічного та економічного аспекту, оптимальним рішенням буде застосування методу DEA-аналізу. Необхідно враховувати, що досягнення високих показників економічної ефективності можливе за рахунок впровадження та належним чином організованого управління[3, с. 195]. Існує багато чинників, які перешкоджають ефективним процесам господарювання, а також гальмують реформування економіки. В першу чергу це стосується проблем недостатньо ефективного використання ресурсів сільськогосподарськими підприємствами [2, с. 129-138].

Актуальною є проблема деформації та інертності галузевої структури аграрних підприємств, тому за допомогою непараметричного аналізу сформулюємо пропозиції удосконалення галузевої структури на досліджуваному підприємстві ТДВ «Терезине». Метод аналізу-DEA дає змогу визначити показники технічної ефективності та порівняти між собою

досліджувані підприємства, і безпосередньо визначити можливості кожного з них в економії ресурсів та збільшення виходу продукту [1, с. 81-88; 4, с. 32].

За матеріалами 21 підприємства Білоцерківського та Кагарлицького району за 2016 – 2015 роки, у досліджуваній моделі за результативну ознаку Y_{it} обрано один із головних показників оцінки відтворювального процесу на аграрному підприємстві, товарну продукцію в розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь. Для проведення дослідження обрано фактори: x_1 - частка зернових та зернобобових культур в структурі посівної площі; x_2 - частка технічних культур в структурі посівної площі; x_3 - співвідношення суми товарної продукції рослинництва до товарної продукції тваринництва; x_4 - співвідношення матеріальних витрат продукції рослинництва до продукції тваринництва.

За допомогою наведених факторів, здійснюємо оцінку технічної ефективності функціонування підприємства ТДВ «Терезине», для цього застосуємо метод аналізу огинаючих даних (АОД), використовуючи програмний пакет OnFront 2.0. Для цього обираємо Input $F_i(y,x)$ – для оцінки ефективності використання ресурсів.

Таблица 1

Результати для оцінки технічної ефективності ТДВ «Терезине»

Підприємство	$F_i(y,x C,S)$	y_1	$x_1 (S, Yes)$	$x_2 (S, Yes)$	$x_3 (S, Yes)$	$x_4 (S, Yes)$
ТДВ "Терезине"	0.57	40.00	42.00	25.00	54.00	60.00
ДП АФ "Слобідська"	0.56	32.00	47.00	13.00	372.00	211.00
ПОСП "Дніпро"	0.28	17.00	36.00	51.00	934.00	373.00
ФГ "Широкоступ"	0.28	19.00	40.00	40.00	1 412.00	554.00
ТОВ АФ "Глушки"	0.33	27.00	49.00	45.00	274.00	119.00
ТОВ АФ "Дім"	0.13	14.00	72.00	24.00	2 213.00	1 392.00
ТОВ "Острійківське"	1.00	57.00	34.00	13.00	19.00	24.00
ТОВ "Земля Томилівська"	0.17	17.00	60.00	40.00	2 208.00	2 583.00
СВК "Розаліївський"	0.54	38.00	42.00	40.00	390.00	343.00
ТОВ "Фастівка"	0.03	3.00	57.00	32.00	78.00	221.00
СВК ім. Щорса	0.28	21.00	44.00	37.00	97.00	118.00
ТОВ АФ "Узинська"	0.24	18.00	44.00	42.00	162.00	829.00
ТОВ АФ "Білоцерківська"	0.31	22.00	43.00	54.00	83 312.00	4 740.00
Пат "Кагарлицьке"	0.40	23.00	34.00	50.00	382.00	278.00

продовження таблиці 1

ДП ДГ "Білоцерківська" ДСС ІЦБ	0.12	12.00	61.00	35.00	3 106.00	2 701.00
ТОВ "Еліта"	0.48	39.00	48.00	52.00	39.00	47.00
ТОВ "Інтерагросервіс"	0.21	19.00	55.00	39.00	1 103.00	1 021.00
ТОВ "АгроЛідерУкраїна"	0.20	19.00	56.00	35.00	226.00	233.00
ПОП Агрофірма "Узинська"	0.26	19.00	44.00	42.00	1 651.00	829.00
ТОВ "Пилипчанське"	0.09	9.00	57.00	42.00	171.00	174.00
СВГ "КоЛоСоК"	0.25	24.00	57.00	41.00	1 130.00	580.00

Джерело: Побудовано автором на основі програмного забезпечення OnFront 2.0.

Отже, за результатами оцінки, показник $F_i[y,x|C,S]$ вказує на те, що при зменшенні частки зернових і зернобобових та технічних культур на 57%, а також відповідно зменшити співвідношення рослинництва до тваринництва і матеріальні витрати, тоді ТДВ «Терезине» отримає 100% технічну ефективність одержання 40 тис.грн. на га товарної продукції. ТОВ «Острійківське» раціонально використовує фактори впливу та можливості.

Виконавши непараметричний аналіз із застосуванням методу DEA, можна здійснити діагностику діяльності підприємств, що були включені в модель, у рамках аналізу стану технічної ефективності, та знаходяться у безпосередній взаємозалежності. З'ясовано, що вищої технічної ефективності можна досягти навіть за умов меншої кількості факторних ознак, тобто управління галузевою структурою та її удосконалення можливе лише за умови оптимального співвідношення галузей та використання ресурсів[5, с. 286].

Список літератури

1. Андрійчук В. Г. Метод аналізу оболонки даних (DEA) у вимірі та оцінці ефективності діяльності підприємств / В. Г. 1. Андрійчук. // Економіка АПК. – 2011. – №7. – С. 81–88.
2. Власенко Т. В. Методичні засади визначення оптимальності галузевої структури аграрних підприємств / Т. В. Власенко. // Економічні науки. – 2019. – №200. – С. 129–138.
3. Дем'яненко С. І. Непараметричний аналіз в АПК / С. І. Дем'яненко, О. В. Нів'євський. – Київ: КНЕУ ім. Вадима Гетьмана, 2009. – С. 195.

4. Ліссітса О. Аналіз оболонки даних (DEA) - сучасна методика визначення ефективності виробництва / О. Ліссітса, Т. Бабічева. // Halle: Institute of agricultural development of Central and Eastern Europe, Germany. – 2003. – С. 32.

5. Лисенко М. І. Удосконалення галузевої структури сільськогосподарських підприємств як один із факторів підвищення ефективності виробництва / М. І. Лисенко. // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. – 2009. – №15. – С. 286.

Веб-сайт ВГО "Українська аграрна конфедерація"

Ситуація на ринку яєць в Україні

За даними Державної служби статистики, в період з січня - липня 2021 року, в Україні було вироблено 8,64 млрд штук яєць, що на 14,4% менше, порівняно з аналогічним періодом минулого року.

Зокрема, сільськогосподарськими підприємствами було вироблено 4,07 млрд штук яєць, це на 24,2 % менше, ніж за аналогічний період 2020 року.

Господарства населення за сім місяців поточного року виробили яєць 4,57 млрд штук, що на 3,1% менше, порівняно з аналогічним періодом 2020 року.

У серпні 2021 року ціна за десяток яєць знизилася відносно січня - 32,31 грн, на 18,6 % та становила 26,29 грн.

За даними Державної митної служби, у січні-серпні 2021 року Україна відправила на експорт 29,7 тис. тонн яєць, що в 2,7 раза менше, ніж за аналогічний період минулого року.

У грошовому еквіваленті експорт за вісім місяців цього року скоротився у 2,4 раза, як порівняти з аналогічним періодом 2020 року, – до \$30,8 млн.

Головними покупцями українських яєць у січні-серпні 2021 року були ОАЕ (38,4%), Латвія (24,5%) та Саудівська Аравія (6,9%).

Аналітичний департамент УАК, Кисіль Ярослава

Веб-сайт ВГО "Українська аграрна конфедерація"

Основні тенденції на ринку цукру в Україні

За оновленими даними Державної служби статистики України, середня ціна виробників цукру за серпень знизилася на 1,6%, та становила 17,08 грн/кг, в липні ціна досягла свого найвищого значення за січень-серпень 2021 року і складала 17,36 грн/кг. Мінімальна середня ціна виробників цукру була зафіксована у січні – 14,85 грн/кг.

За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, станом на 3 вересня середня ціна на цукор, включно з ПДВ становила 22,09 грн/кг, що на 75% більше, ніж за попередній період минулого року, та на 1% менше, ніж за минулий тиждень.

У Північному регіоні середня ціна на цукор становила 24,48 грн/кг, що на 2% менше, ніж минулого місяця. У Південному регіоні – 15,25 грн/кг., у Центральному середня ціна становила 24,30 грн/кг., у Західному регіоні – 23,50 грн/кг., відбулося зростання на 9 %, порівняно із минулим місяцем. У Східному регіоні середня ціна на цукор знизилася на 4% відносно минулого місяця та становила 22,90 грн/кг.

За даними НАЦУ «Укрцукор», станом на 17 вересня виготовлено 51,1 тис. т цукру та перероблено 455,9 тис. т цукрових буряків.

Аналітичний департамент УАК, Кисіль Ярослава

Веб-сайт ВГО "Українська аграрна конфедерація"

Ціни на сільськогосподарську продукцію зростають

За оновленими даними Мінагро про рівень середніх цін на основні види сільськогосподарської продукції та продукти її переробки, станом на 29 жовтня рівень середніх цін на основні види сільськогосподарської продукції та продукти її переробки відносно аналогічного періоду минулого року в основному зростав. Закупівельні ціни без ПДВ на зернові та зернобобові, відносно минулого місяця, зросли найбільше за такими видами продукції як: пшениця 2 та 3 класу на 6% і склали на поточну дату 8275 грн/т та 8199 грн/т відповідно. Також на 6 % відбулося зростання ціни на жито, яка становила 4810

грн/т. Щодо технічних культур, то ціна на соняшник зросла найбільше – на 14% та становила 18432 грн/т.

Варто відзначити, що закупівельні ціни на продукцію тваринництва мали незначне зростання відносно минулого місяця, а от відносно минулого тижня, ціни навпаки знизилися. Ціна на м'ясо ВРХ знизилася на 2%, та становила 47342 грн/т, на м'ясо свиней та молоко вищого ґатунку відносно минулого тижня відбулось незначне зниження- - на 1%, та становила 46057 грн/т та 11467 грн/т відповідно.

Що стосується середніх ціни виробників з ПДВ, спостерігається аналогічна ситуація щодо зростання ціни. Відносно аналогічного періоду минулого року, найбільше зросла вартість цибулі – на 65% до 7,53 грн/кг, олії – на 58% до 50,11 грн/л, буряку - на 56% до 7,33 грн/кг. Натомість середня ціна на картоплю знизилась на 14% та становила 6,47 грн/кг.

Аналітичний департамент УАК, Кисіль Ярослава

